
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Gazi
1926

POP SANAT ’IN GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ BÖLÜMÜ RESİM-İŞ EĞİTİMİ ANA BİLİM DALINDA EĞİTİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN GRAFİK DERSLERİNE YANSIMASI

ÖZLEM SOMUNCU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

RESİM-İŞ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEMMUZ, 2016

TELİF HAKKI ve TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren (12) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Özlem

Soyadı : Somuncu

Bölümü : Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Resim – İş Eğitimi

İmza :

Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Pop Sanat 'ın Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalında Eğitim Gören Öğrencilerin Grafik Derslerine Yansıması

İngilizce Adı : The Reflection of Pop Art on The Graphic Lessons of The Students Being Educated ın The Art Education Department of Gazi Education Faculty Fine Arts Department Essence

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Özlem Somuncu

İmza: ……..

JÜRİ ONAY SAYFASI

Özlem Somuncu tarafından hazırlanan "Pop Sanat'ın Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalında Eğitim Gören Öğrencilerin Grafik Derslerine Yansıması" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: (Prof. Dr. Alev KURU)

(Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi) ……

Başkan: (Prof. Dr. Serap BUYURGAN)

(Görsel Sanatlar ve Tasarımı Bölümü, Başkent Üniversitesi) ……

Üye: (Doç. Dr. Meltem KATIRANCI)

(Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi) ……

Tez Savunma Tarihi: 14 / 07 / 2016

Bu tezin Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Resim-İş Öğretmenliği Ana Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Ülkü Eser Ünaldı
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü ……

Vaktinden önce olan her şeyin yeterince olgunlaşmamış olduğunu öğreten minik yeğenime…

TEŞEKKÜR

Bu tezin hazırlanma sürecinde, bilgi ve deneyimleriyle beni aydınlatan, anlayışını, ilgi ve desteğini esirgemeyen tez danışmanım Prof. Dr. Alev KURU' ya, araştırma öncesi ve sonrasında desteklerini esirgemeyen, bana atölyesinin kapısını sonuna kadar açan hocam Dr.Osman ÇAYDERE' ye, araştırmanın eğitimle ilgili tüm konularında bana destek olan, maillerimle bıktırdığım hocam Doç. Dr. Seyit ATEŞ'e, tezin değerlendirilmesi aşamasında değerli fikirleriyle katkı sağlayan hocalarım, Prof. Dr. Serap BUYURGAN ve Doç. Dr. Meltem KATIRANCI' ya ve başlangıçtan bu yana olumlu yaklaşımları ile beni hiç yalnız bırakmayan, yüreklendiren burada ismini sayamayacağım hocalarım ve arkadaşlarıma, maddi ve manevi her türlü desteği esirgemeden, her halime sabır gösteren aileme çok teşekkür ediyorum.

POP SANAT 'IN GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ BÖLÜMÜ RESİM-İŞ EĞİTİMİ ANA BİLİM DALINDA EĞİTİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN GRAFİK DERSLERİNE YANSIMASI

Yüksek Lisans

Özlem Somuncu

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEMMUZ, 2016

ÖZ

Bu araştırma yükseköğrenim gören öğrencilerin kendi çalışmalarını eleştirel düzeyde yorumlamasını sağlayacak olması bakımından önemlidir. Araştırma, Grafik Tasarım Derslerinde Pop Sanat ve diğer sanat akımlarının uygulanışı bakımından öğrencinin kendisini değerlendirmesini sağlamıştır. Bu amaçla araştırma 2015-2016 eğitim öğretim yılında Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalında eğitim gören 4. sınıf öğrencilerini kapsamaktadır. Deney ve kontrol grubu olmak üzere iki grupta toplamda 20 kişiyle yürütülmüştür. Karma yöntem ile hazırlanan bu çalışmanın nitel boyutunda, gözlem formu ile değerlendirme ve görüşme teknikleri kullanılmış ve elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Araştırmanın nicel boyutunda ise deneysel desenlerden "son test kontrol gruplu desen" modeli kullanılmıştır. Deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını tespit etmek amacıyla, t testinin parametrik olmayan Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde, öğrencilerin Pop Sanat'ın Grafik Tasarım Derslerine yansıdığı görüşünde oldukları görülmektedir. Pop Sanat Derslerinin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin çalışmaları, kontrol grubu öğrencilerinin çalışmalarına göre daha fazla Pop Sanat özellikleri taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler : Sanat, Pop Sanat, Grafik Eğitimi

Sayfa Adedi : 107

Danışman : Prof. Dr. Alev Kuru

THE REFLECTİON OF POP SANAT ON THE GRAPHİC LESSONS OF THE STUDENTS BEİNG EDUCATED IN THE ART EDUCATİON DEPARTMENT OF GAZİ EDUCATİON FACULTY FİNE ARTS DEPARTMENT ESSENCE

M.S. Thesis

Özlem Somuncu

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

JULY, 2016

ABSTARC

This research is important due to the fact that it will enable higher education students to interpret their own design at a critical level.This research will enable the students to evaluate themselves In terms of the implementation of Pop sanat and other art movements.With this aim,the 4th grade students being educated in The Art Education Department of Gazi University Gazi Education Faculty were included in this research.It was conducted with two groups of about 20 people in total as experimental and control groups. In the qualitative dimension of this study prepared with the mixed method, observation form with assessment and interviewing techniques were used and the data obtained were analyzed with content analysis method. As for the quantitative dimension of the study, experimental designs of "final test pattern with control group" model was used.In order to determine whether there is a significant difference between the experimental and control groups, nonparametri Mann-Whitney U test of T test was used. When the results of the study were evaluated generally, it was seen that the participants had the view of that Pop Sanat had been reflected to the graphic design courses.The designs of the students in the experimental group having Pop Sanat classes had more Pop Sanat features,compared to the students in the control group

Key Words : Art, Pop Sanat, Grafic Education

Page Number : 107

Supervisor : Prof. Dr. Alev Kuru

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER viii

TABLOLAR LİSTESİ xi

ŞEKİLLER LİSTESİ xii

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ xiv

BÖLÜM I 1

GİRİŞ 1

1.1.Problem Durumu 1

1.1.1.Alt problemler 7

1.2.Araştırmanın Amacı 7

1.3.Araştırmanın Önemi 8

1.4.Tanımlar 8

BÖLÜM II 11

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR 11

BÖLÜM III 14

KAVRAMSAL ÇERÇEVE 14

3.1.Kültür 14

3.1.1.Popüler Kültür 14

3.2. Tarihsel Süreç Bağlamında Pop Sanat 16

3.2.1. Richard Hamilton 24

3.2.2. Peter Blake 26

3.2.3. David Honkey **26**

3.2.4. Eduardo Paolozzi **27**

3.2.5. Andy Warhol **28**

3.2.7. Jasper Johns **31**

3.2.8.Roy Lichtenstein **33**

3.3.Türkiyede Pop Sanat **34**

3.4.Grafik Tasarım **38**

3.4.1.Grafik Tasarımın Tarihi ve Sanat Eğitiminde Yeri **40**

BÖLÜM IV **51**

YÖNTEM **51**

4.1.Araştırmanın Modeli **51**

4.2.Çalışma Grubu **52**

4.3.Verileri Toplama Teknikleri **53**

4.3.1.Ölçme Araçları **53**

4.3.2.Gözlem Formu **54**

4.3.3.Görüşme Formu **57**

4.4.Uygulama Süreci **58**

4.5.Verilerin Analizi ve Yorumlanması **59**

BÖLÜM V **61**

BULGULAR ve YORUMLAR **61**

5.1.Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar **64**

5.2.İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar **67**

5.3.Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar **72**

5.4.Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar **81**

BÖLÜM VI **82**

SONUÇ VE ÖNERİLER **82**

6.1.Sonuçlar **82**

6.2.Öneriler..... 84

KAYNAKLAR 85

EKLER..... 94

EK 1. Deney Grubu Çalışmaları..... 95

EK.2. Kontrol Grubu Çalışmaları..... 100

EK.3. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Resim – İş Ana Bilim Dalı Uygulama İzin Belgesi..... 105

EK 4. Sanat Alanında Yapılmış Olan Karma Sanat Etkinliği Katılım Belgesi . 107

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1 *Deney ve Kontrol Grubu Çalışmaları Değerlendirme Formu*.....55
Tablo 2 *Pop Sanat Değerlendirme Rubriği*..... 56
Tablo 3 *Görüşme Soruları*..... 58
Tablo 4 *Deney ve Kontrol Grubu Görüşme Formları İçerik Analizi Dağılımı*..... 61
Tablo 5 *Deney Grubu Çalışmalarında Çok Görülen Pop Sanat Özellikleri Dağılımı* 64
Tablo 6 *Deney Grubu Çalışmalarında Çok Görülen Pop Sanat Özellikleri Dağılımı* 65
Tablo 7 *Kontrol Grubu Çalışmalarında Görülen Pop Sanat Özellikleri Dağılımı* 66
Tablo 8 *Deney ve Kontrol Grubu Görüşme Formları İçerik Analizi Dağılımı*..... 71
Tablo 9 *Deney ve Kontrol Gruplarının Son Test Puanlarına İlişkin Man Whitney – U Testi Analiz Sonuçları*..... 81

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Sgt. Peppers Heart Club's Band. 18
Şekil 2. Günümüz evlerini bu kadar farklı ve çekici yapan nedir? 25
Şekil 3. Sgt. Peppers Heart Club's Band 1. 26
Şekil 4. Büyük atlayış. 27
Şekil 5. Zengin bir adamın oyuncağıyım 28
Şekil 6. Kafatası. 28
Şekil 7. Gold Marilyn Monroe. 29
Şekil 8. Campbell çorbaları 31
Şekil 9. Mick Jagger. 31
Şekil 10. Three flags 32
Şekil 11. White flag 33
Şekil 12. Figures in landscape 34
Şekil 13. Whaam!. 34
Şekil 14. Montaj 4 36
Şekil 15. Unknown person. 36
Şekil 16. Viva Che 37
Şekil 17. Doğal harikalar ya da fetiş nesneler 38
Şekil 18. İlk resimli basma kitabı. 41
Şekil 19. Alfabe posteri. 42
Şekil 20. Roman kapağı 43
Şekil 21. Sigara afişi 43
Şekil 22. Afiş çalışmaları. 45
Şekil 23. THY reklamı – 1950'lerde afiş çalışması. 45
Şekil 24. Teaser afiş tasarımı 45
Şekil 25. Dergi kapağı 47
Şekil 26. Dergi kapağı 48

Şekil 27. Afiş, *Erkmen* 48
Şekil 28. Dergi kapağı 49
Şekil 29. Kültürel afişler 49
Şekil 30. Reklam çalışması. 49
Şekil 31. D1 95
Şekil 32. D2 95
Şekil 33. D3 96
Şekil 34. D4 96
Şekil 35. D5 97
Şekil 36. D6 97
Şekil 37. D7 98
Şekil 38. D8 98
Şekil 39. D9 99
Şekil 40. D10 99
Şekil 41. K1 100
Şekil 42. K2 100
Şekil 43. K3 101
Şekil 44. K4 101
Şekil 45. K5 102
Şekil 46. K6 102
Şekil 47. K7 103
Şekil 48. K8 103
Şekil 49. K9 104
Şekil 50. K10 104

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

ABD Amerika Birleşik Devletleri

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1.Problem Durumu

İnsanın hayal gücünün ve yaratıcılığının bir ifadesi olan sanat, bireyin duygularını dışa aktarması ve bu duyguları aktarmada evrensel bir dil yaratabilmesidir. Kullanılan bu evrensel dili yaratan birey, öncelikle kültüründen beslenir ve sonrasında da pek çok kültürü, yarattığı sanat ile harmanlayarak estetik bir şekilde izleyiciye sunar.

Sanat, Arapça "sana' a" fiilinden türeyen, çeşitli ansiklopedilerde değişik şekillerde tarif edilmekle birlikte "insanların gördükleri, işittikleri, hissettikleri ve hayal ettikleri olayları ve güzellikleri, insanlarda estetik bir heyecan uyandıracak tarzda ifade etmesi" olarak tanımlanmaktadır (Çam, 1999). Sanat, bireyin özgürleşmesi, ruhun maddeye dönüşmesi olarak görülmektedir. Bireyi diğer insanlardan farklı kılan, ortak değerlerde buluşturan bir varlık olan sanat; evrensel bir araç, sözlü veya sözsüz bir ifade biçimi olarak ifade edilebilir (Buyurgan ve Mercin, 2010).

Sanat insanlık tarihi boyunca çeşitli şekillerde var olmuştur. İnsanoğlunun kendini geliştirmesi ve değişerek gelişen yaşamıyla birlikte sanat da değişmiş adeta üretildiği toplumun yaşam biçimi, inanç sistemi, gelişmişlik düzeyi gibi özelliklerini yansıtan bir ayna olmuştur. Sanat en başta büyü, tılsım, dinsel öğreti, Tanrı veya Tanrılara saygı, Tanrıların güç ve ihtişam göstergesi halindeyken zamanla toplumların gücünü ve azametini belgeleyen bir araç haline gelmiştir. Sanat aracılığıyla tarihe ismini kazımış medeniyetler bugünün şartlarında bile insanları şaşkına çeviren eserler üretmiş ve kültürlerini yüzyıllar sonrasına taşımayı başarmışlardır (Bulut, 2014).

Özsoy (2010)' a göre "Sanat kavramı genellikle plastik veya görsel sanatlar anlamında kullanılır. Adı ister plastik, ister görsel olsun tüm sanatların ortak özelliği ise

özgünlüğünün yakalanması, hoşa giden bağlantılar oluşturma çabası olarak tanımlanmaktadır" (s. 52).

> Read (2014) "Sanatın Anlamı" isimli çalışmasında, Sanat teorisi şu düşünce ile başlamalıdır demektedir; "İnsan, duyularının önüne konan şeylerin biçimine, yüzeyine ve kütlesine göre davranır. Eşyanın biçim yüzey ve kütlesinin belli ölçülere göre düzenlenmesi hoşumuza gider, böyle bir düzenin eksikliği ise ilgisizlik ve hatta büyük bir sıkıntı ve tiksinti verir. Güzellik duygusu hoşa giden bağlantılar duygusudur. Çirkinlik duygusu da bunun tersidir" (s. 2).

İnsanlık tarihiyle ilgili olarak bu güne kalan en önemli kültür varlıkları, ilkel mağara devri insanlarına dayanan, görsel iletişimin başlangıcı olarak tanımlanan simgeler ve resimlerle iletişim kurma, yaşamı paylaşma durumlarıdır. M.Ö. 15000 li yıllardan bizlere kalan verilerde, eski mağara resimleri o dönemin insanlarının gördüklerini anlayıp, resmederek çevresindekilere aktardığını göstermektedir (Bilgili, Ketenci, 2006). Paleolitik kültürden başlayarak günümüze kadar bilinen tüm kültür dönemleri boyunca sanat ve sanatçıların toplumlarda öncü ve yönlendirici olarak yer aldığı görülmektedir. Avrupa'da Rönesans ile başlayan ve yaklaşık dört yüz yıllık bir dönem içinde yayılarak süren aydınlanma çağı sonucunda, siyasal ve düşünsel platform da 18. yy da yaşanan Fransız ihtilali ile önemli bir devrim geçirmiştir. İnsan bilincinde etki gücü bilinen sanat, değişim dönemlerinde bazen siyasi ve dini otoritelerin propaganda aracı olarak kullanılmış, bazen de bilimsel gelişmelerle desteklenerek yeni ortamlarda çağdaş haliyle boy göstermiştir (Tuğal, 2012).

Sanat, tarihi boyunca çeşitli şekillerle var olmuş ve insanın kendisini ifade etmesinde önemli bir görev üstlenmiştir. Bir zamanlar adı "Sanat" veya "Grafik Tasarım" olarak anılmasa da sanatın eskiden beri bir iletişim görevi gördüğü açıktır. Günümüzde ise hayatımızın büyük bir parçası hâlini almıştır.

Becer (2008)' e göre "Grafik Tasarım görsel bir iletişim sanatıdır. Birinci işlevi de, bir mesaj iletmek veya bir ürün ve hizmeti tanıtmaktır. Grafik Tasarım terimi ilk kez 20. yüzyılın ilk yarısında kalıplara oyularak yazılan ve çizilen ve daha sonra da çoğaltılmak üzere basılan görsel malzemeler için kullanılmıştır. Teknoloji geliştikçe, sadece basılı malzemeler değil; film aracılığıyla perdeye yansıtılan, video ile ekrana gönderilen ve bilgisayar yardımıyla üretilen görsel malzemeler de grafik kapsamı içine girmiş ve bu terimin anlamı oldukça gelişmiştir" (s. 33). 21. yüzyıl sanat dünyası günümüz şartlarında oldukça değişmiş ve pek çok kavramı içerisine almaya başlamıştır. Sanat kavramının algılanışı da bu yönde değişmeye başlamıştır.

Bir tasarım çağı olan günümüzde, çevremiz, üstümüz, başımız, ruhumuz, sinirlerimiz ve cinselliğimiz baştan sona ve daha etkili tasarlanmaktadır. Ne düşünüyoruz, ne konuşmalıyız, ne hissetmemiz ve ne hissedeceğimiz bile tasarlanan şeyler arasındadır. Baştan aşağı nesnelliğimiz artık bir tasarım nesnesidir (Artun, 2012). İnsanlar karşısındaki insanları etkilemek, kendisini anlatabilmek, düşüncelerini ifade edebilmek ve insanları kendisi gibi düşünmeye ikna etmek amacıyla iletişim kurmakta ve sanatı da buna aracı etmektedir. Çevremizde gördüklerimiz, yaşam tarzımız kısacası kültürümüz bizi her şeyiyle etkilemektedir.

Kültür konusunda pek çok tanımlama yapılmıştır. Kültür bir toplumun maddi ve manevi değerlerinin tümü olarak kabul edilmektedir. Diğer taraftan kültür bir toplumun yaşama biçimi, değer yargıları ve inanç sistemi olarak da tanımlanmaktadır. Kültür konusunda Tylor' un tanımı ise şöyledir; "Kültür, bilgi, inanç, sanat, ahlak, hukuk ve geleneklerle insanın toplumun bir üyesi olarak kazandığı tüm yetenek ve alışkanlıklardan oluşan bir bütündür" (Küçükahmet, 2009). Balcı ise (2010) kültürü, "Toplum, alt yapı ve üst yapı kurumlarından oluşmuştur. Kültür, bir toplumun duyuş ve düşünüş birliği sağlayan değerlerinin tümüdür. Toplumun alt yapı kurumları (ekonomi) maddi kültürü, üst yapı kurumları da (eğitim, din, ahlak, politika, hukuk, sanat) manevi kültürü meydana getirmektedir. Sanat bir üst yapı kurumu olarak toplumsal yapı içindeki yerini almaktadır" sözleriyle ifade etmiştir (s. 102). Geçmişten bu güne baktığımızda kültürün toplumsal değişimlerle birlikte değiştiği görülmektedir. Günümüz kültürü ise 1960'lardan bu yana Popüler kültür olarak anılmaktadır.

Popüler kültür en genel anlamda, yaygın olan, geniş kitlelerce benimsenmiş, halkın özümsediği kültür olarak tanımlanmaktadır. Endüstri devrimi sonrasındaki daha çok kentsel biçimiyle Popüler kültür veya kitle kültürü olarak "eğlence" ve "halk için sanatın" taraftar bulması ise, 19. yüzyıl sonu ile 20. Yüzyıl başı, popülist hareket dönemine rastlamaktadır. Popüler kültür, Sanayi Devrimi sonrası daha çok toplumun altyapısını oluşturan geniş kitleler için 'yaratılmış' bir yapılanmadır ve arkasında kitle endüstrisi ve medyanın gücünü barındırmaktadır (Akad, 2008).

Sanayi devriminden sonra büyük bir değişim yaşayan toplum, 20. Yüzyıl itibariyle bilimsel, sosyal, politik, ekonomik, teknolojik ve kültürel anlamda yeni bir yapılanmaya başlamıştır. Işık ve evrensel yapısı hakkında keşfedilen ve öne sürülen kuramlar, birey ve toplumun bakış açılarını değiştirmeye başlamıştır. Yüzyılın başında itibaren hızla değişen

ve çeşitlenen felsefi akımlar, politik görüşler, yaşanan ekonomik krizler, bilim ve teknoloji alanında ortaya çıkan yenilikler ve dünya savaşları, etkilerini özellikle 1950 sonrasında çarpıcı bir biçimde göstermeye başlamıştır. 2. Dünya savaşı sonrası büyük bir yıkım yaşayan insanlık, başta Avrupa olmak üzere, kendini yenilenme ve toparlama sürecine sokmuştur (Tuğal, 2012). Sanat alanında ise 20. yüzyıl avangart akımları bunun en büyük göstergesi olmuştur. Fovizm, Kübizm, Ekspresyonizm, Dada ve Pop Sanat gibi akımlar klasik sanattan kendini sıyırmış ve farklı bir dünyada yaşandığını net bir biçimde ifade etmiştir.

ABD sanatın merkezi olmaya başladığı yıllarda, ABD'de yeni galeriler, yeni dergiler, yeni okullar açılmış; yeni bir "sanat ortamı" şekillenmeye başlamıştır. Clement Grenberg'e göre Amerikan sanatının gelişimindeki baş aktörlerden biri olan Peggy Guggenheim'ın (1898-1979) genç Amerikalı ressamların sergilerine yer veren Art Of This Century galerisinin 1943'te açılmasının ardından New York sanat sahnesinde birçok yeni galeri ortaya çıkmış ve 1950'li yıllara gelindiğinde New York'taki galeri sayısı 50'yi bulmuştur. Bütün bu mekânlar bir yandan Avrupa'nın modern sanatçılarının eserlerini sergilerken, yenilikçi Amerikalı sanatçıların sergilerine de yoğun bir biçimde yer açmışlardır (Antmen, 2009). Dönemin şartlarından dolayı, 1950' li yıllarda ABD hükümeti sanatçılarını maddi olarak desteklemiştir. Galerileri artırmış, çoğalan galeriler sanatçıların eserleriyle dolmuştur. ABD her konuda merkez olmaya başlamış, sanat merkezi unvanını da Paris' in elinden almıştır. Soğuk savaşın ardından gelişen bu değişimler sonucunda sanatı ve sanatçıyı desteklemek için Federal Sanat Projesinin yürürlüğe konması ABD'nin bilinçli bir sanat politikası izlediğini göstermiştir (Lynton, 2006).

II. Dünya savaşı sürecinin ve sonrasının oluşturduğu siyasi, toplumsal, psikolojik sonuçlar ve ABD'nin yeni liberal ekonomisinin yarattığı sonuçlar incelendiğinde, dünyanın yeniden şekillendiğini görmek kaçınılmazdır. Pek çok değişikliğin olduğu, özellikle savaşın galibi ABD'nin kendi yaşam kültüründen sanatına kadar her şeyini Avrupa ülkeleri başta olmak üzere tüm dünyaya yaymaya çalıştığı bilinmektedir. Sanatsal anlayışla, özellikle Batı dünyasının savaş öncesinin aydın, entelektüel tabakasının yok edildiği, sanatın terk edilmeye zorlandığı ve bunun toplumda büyük yankı yarattığı kabul edilmektedir (Turani, 2013).

II. Dünya savaşı sonrası endüstriyel yeni bir kent kültürüne dayalı, sıradan bireyi hedef alan sanat anlayışları oluşmaya başlamıştır. Bu yeni kent kültürüne dayalı sanat,

endüstriyel kentin sokaklarında yaşan bireylerin kapsayan Pop Sanattır. Popüler kültür ve sanatının, endüstriyel kültürün oluşturduğu kitle iletişim araçlarının yarattığı yeni kent ortamını da biçimlendirdiği görülmektedir (Turani, 2013). Bu sanat akımı birbirinden bağımsız olarak New York ve Londra'da 1950'lerde ortaya çıkmış, 1960'ların sonlarına kadar gözde bir avangart akım olarak anılmıştır.

Amerika kültürüyle beslenmiş olan Pop Sanat, uluslararası sanat ortamında ilk kez kendini duyurmuş olan Soyut Dışavurumculukla savaşmak zorunda kalmıştır. Pop akımının tutmasının nedenlerinin kolay anlaşılabilir olduğunu iddia eden eleştirmenler, Pop Sanat'ın bir sanat olmadığını da sert bir şekilde dile getirmişlerdir. Pop, tüketim kültürü ve reklamı adeta yüceltir, imgeleri yüksek veya alt kültür diye ayırt etmeksizin ele alır. Tüm tepkilere rağmen Pop Sanat hızla 1960'lara damga vuran bir akım haline gelmiştir. Özünde tüketim kültürü olduğu ise görmezden gelinmiştir (Antmen, 2009). Bu dönemde kaygı ve korkularından kurtulan dünya, yeni sanat fikirleriyle donanmaya hazırdır. Popüler kültürden, gündelik hayattan ve sıradan şeylerden oluşan Pop Sanat etkisini medyanın da desteğiyle uzun süre korumuştur.

Pop Sanatçıları, elit kesimin beğenisine yönelik tüketme biçimleri arasındaki ayrımları yok ederken öncelikle hazır imgelerden yararlanmışlardır, izleyicinin gündelik yaşamının bir parçası olan nesneleri iki boyutlu yüzeylere aktarmışlardır. Coca Cola şişelerinden konserve kutularına, sigara paketlerinden hamburgerlere çok çeşitli yiyecek içecek malzemesini ele almış, özellikle Amerikalı tüketicinin gündelik yaşamın sıradan nesneleri, sanatsal bir bağlam içinde yeni anlamlar kazanmıştır. Reklamlar, afişler, çizgi romanlar ve filmlerle, özellikle de Hollywood endüstrisiyle yakından ilgilenen Pop Sanatçılar için bir dönemin popüler film yıldızları da vazgeçilmez bir esin kaynağı olmuştur. Marilyn Monroe ve birçok ünlü kadının, Pop Sanatçıların yapıtlarında tarihe geçmiştir. Kadın imgesi Pop Sanat'ın başlıca konularından birisi olmuş ve cinsellikle yüklenmiştir, seyirlik bir nesne halini almıştır (Antmen, 2009).

Hiçbir toplum aynı kalamaz, her toplumda sürekli olarak bir, değişme ve gelişme görülmektedir. Toplumsal davranışlar, toplumsal yapılar, sistemler, kurallar ve sanat kaçınılmaz bir değişme süreci içerisindedir. Bilim ve beraberinde kültürde değişir çünkü toplumsal şartlarla kültür iç içe ve bağlantılıdır. Günlük yaşantımızın bir parçası olan ve grafik sanatlar olarak anılan sanat ile saf sanat arasındaki farkı ortaya çıkaran tam olarak

popüler sanattır. Günümüz koşullarında sanat, sadece bilim ve teknolojiye uyum sağlama kaygısında değil, aynı zamanda sanatçı bireyselliğini ortaya çıkarma çabasındadır.

Becer (2008)' e göre "Tasarımcı güncel bir bilgiyi, çağdaş bir beğeni anlayışı içinde ve yeni çağdaş araç ve malzemelerde sunmak zorundadır. Bu nedenle de yeni eğilimleri, teknolojik buluşları ve yaşadığı dönem içinde tartışılan sanatsal, felsefi, politik, sosyolojik vb. sorunları yakından izlemelidir" (s. 34). Günümüzde kitle üretim ürünlerinin tüketicilerce talep edilmesini sağlamaya yönelik olarak yeni kitle iletişim biçimleri ortaya çıkmış ve hızla gelişmiştir. Grafik ve tasarım uygulamaları hem üretilen ürünlerinin içerik yapılanmasında, hem de tüketiciye yönelik reklamların içeriklerinin geliştirilmesinde hızla kullanılmaya başlanmıştır (Ketenci ve Bilgili, 2006).

Yaratıcı bir birey çevresini ve dünyasını çok yönlü ve etkileşim içerisinde görüp algılayabilir. Çevresini doğru olarak algılayabilen, gördüklerinden yaşadıklarından kendisi ve çevresi için anlam çıkarabilen bir kişi çağın yaşam gerçeklerini daha kolay değerlendirebilir (Aral, 1999). Günümüz sanatı da tüm bu teknolojik unsurlarla donanmış ve uygulaması kolaylaşmıştır. Yüzyılın şartları göz önünde bulundurulduğunda, kapitalist sermayenin ve üretimin sanatın gücünden faydalanması zorunlu olmaktadır. Sanatın reklam ve pazarlama taktiği amaçlı, hayatımıza belki de en çok girdiği yer olan Grafik Tasarımın, günümüz şartlarında eğitimdeki önemini de artırmaktadır. Türkiye'de Güzel Sanatlar Eğitimi veren pek çok üniversite Grafik Tasarım eğitimi vermektedir.

> Yıldız (2012) "Ülkemizin geleceğini şekillendirebilmek için; bağımsız düşünebilen, düşündüğünü paylaşma adına özgüveni yüksek, problem çözme yeteneği gelişmiş, bilgiyi yapılandıran, yapılandırdığı bilgiyi sosyal yaşantısında kullanabilen, görsel okur- yazarlığı ve estetik değer yargıları gelişmiş nitelikli bireylere ihtiyaç vardır. Bu ihtiyacın giderilmesinde eğitimin her kademesinde etkili öğrenme ve öğretme yöntemlerinin uygulanması gerekmektedir" (s. 4). Sözleriyle eğitimin önemini vurgulamaktadır.

Sanat eğitimi alan bireyler ve Resim- İş öğretmeni adayları, toplumsal gelişmeye yapacakları katkılar düşünülerek; aydınlanmanın doğrultusunda gerçekçi, duygulu, felsefesi ve hedefleri olan, yaratıcı kişiler olarak yetiştirilmelidir. İşte bu noktada onlar için yeterli atölye çalışmalarında sağlanacak, demokratik ve hümanist ortamın verimliliği unutulmamalıdır. Bundan noksan yetiştirilmiş öğretmenin, sanata duyarlı, kültürlü, sevgi dolu, olumlu bakış çizgisini yakalamış, üretken ve sosyal olması beklenemez. Hedef, düşünmenin, araştırmanın, yaratmanın benimsenmesi olduğu kadar, hümanizmi ön plana çıkaran, bir eğitim sistemi olmalıdır (Bulut, 2001).

Bu gün Grafik Tasarım Dersleri bütün bu değişim ve gelişmelerin farkında olarak yapılmaktadır. Öğrenci her yeni gün gelişen grafik programlarını öğrenmeli, baskı çeşitlerini bilmeli ve bir tasarım yaparken sanatsal tasarım elemanlarını göz önünde bulundurmalıdır. Geçmişten bu güne kadar olan sanat akımlarını bilerek ve çalışmalarını da sanattan kopmaksızın bu öğelerden faydalanarak yapmalıdır. Bu anlamda Grafik Tasarımın günümüz sanatı olduğu açıktır. Pop Sanat'ın da ana temasının popüler kültür, yani günümüzle ilgili olduğu düşünülürse Grafik Tasarım Derslerinde Pop Sanat'ın izlerinin görüleceği öngörülmektedir.

Günümüz sanat kuramları ve estetik değerlerle birlikte, 20.yy sonrası sanat yapıtlarının bilinmesi, anlaşılması ve yorumlanmasına yönelik bir sanat eğitiminin nasıl olması gerektiği ve yükseköğretim kurumlarında grafik eğitiminin günümüz sanatıyla beraber nasıl harmanlanacağı konusu bir problem durumu olarak görülmektedir. Ayrıca Grafik Tasarım eğitimi alan öğrencilerin kendi çalışmalarını sanatsal açıdan değerlendiremiyor olduğu düşüncesi problem durumu olarak tespit edilmiştir.

Bu araştırma, "Pop Sanat'ın Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalında Eğitim Gören Öğrencilerin Grafik Derslerine Yansımaları Nedir?" sorusuna cevap aramaktadır.

1.1.1.Alt problemler

1. Grafik Tasarım Derslerinde deney ve kontrol grubu öğrenci çalışmalarında hangi Pop Sanat özellikleri ortaya çıkmaktadır?
2. Grafik Tasarım Derslerinde deney ve kontrol grubu öğrencilerinin Pop Sanata ilişkin görüşler nelerdir?
3. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin, yapmış oldukları çalışmalarına ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin çalışmaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.2.Araştırmanın Amacı

Günümüzde gelişerek değişen teknolojik koşullar ile şekillenen dünya ve algısal değişimler teknolojiyi yakından takip eden sanatçıların sanatsal yaratı ürünlerinde ortaya

konulmaktadır (Çokokumuş, 2013). İletişim çağında popüler kültürün izleri hayatın her yerinde görülmekte, sokakta reklam panolarında, TV de, sinemada, sanatta hayatın her yerinde farkında olunsa da olunmasa da yer almaktadır.

Alanda yapılmış olan çalışmalar incelendiğinde Pop Sanat ve Grafik Sanatların ayrı ayrı değerlendirildiği görülmektedir. Yükseköğrenim düzeyinde Pop Sanat'ın Grafik Derslerinde uygulanabilirliği, uygulanıyorsa bilinirlik düzeyi nedir bilinmelidir.

Araştırma yükseköğrenim gören öğrencilerin çalışmalarını eleştirel düzeyde yorumlamalarını sağlayacak, çalışmalarını Pop Sanat açısından değerlendirecek olmaları bakımından önemlidir. Bu çalışmadan elde edilen verilerle konu hakkında neler yapılabileceği tespit edilecektir.

1.3.Araştırmanın Önemi

Pop Sanat'ın grafik eğitimindeki yerini açıklayan bir araştırmanın ele alınmamış olması, böyle bir çalışmanın gerçekleştirilmesi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Yürütülecek çalışmada, kavramsal çerçeveyi oluşturmak amacıyla Pop Sanat'ın içeriği araştırılacak bilinen özellikleri ortaya konacaktır. Bunların grafik eğitimindeki bilinirliği ve yerine ilişkin öğrenci görüşleri edinilecektir. Sanat eğitimi alan öğrencilerin, Pop Sanat hakkında ve oluşturdukları çalışmaları üzerine düşünme ve tartışma olanağı yaratmak istenmektedir. Sanatsal üretimler, popüler kültürün getirdiği değişimler ve bu değişimler doğrultusunda gelişen grafik eğitimi içinde Pop Sanat'ın yeri ve önemi vurgulanmak istenmektedir. Ayrıca konuyla ilgili araştırma yapmak isteyenlere kaynak oluşturması, yeni görüşler ve tartışma ortamı yaratması ve grafik eğitiminde yapılabilecek yeniliklerin ne yönde olması gerektiğine yönelik ayna tutması bakımından önem taşıdığı düşünülmektedir.

1.4.Tanımlar

Abstraksiyon: 1931 yılında Paris'te Theo van Deosburg, Naum Gabo, Antonio Herbin ve Georges Vantongerloo'nun öncülüğünde oluşan akım. Akım felsefesinde Konstrüktivizm (Yapısalcılık), Neoplastizm (Yeni Plastikçilik) ve Lirik soyutlama yer almaktadır (Eroğlu, 2006, s. 11).

Action – Painting: Amerikalı eleştirmen H. Rosenberg tarafından ortaya atılan sözcük, ünlü ressam J. Pollock'ın tutumunu tanımlamak için kullanılmıştır. Bu tür resimleri klasik çizim ve boyama yöntemleriyle değil, boyanın püskürtülmesi, damlatılması, serpilmesi vs. gibi eylemlerle oluşturmaktadır. Dolayısıyla yapıt bir ön planlamanın sonucunda yaratılmaz; sanatçının kendiliğinden eylemlerinin dolaysız bir sonucudur ("Sanat Sözlüğü", 2015).

Arketip: İlk tip ilk örnekleme anlamına gelir. Bir yapıtı meydana getirmek için örnek tutulan temel model, en eski örnek ve tip olarak tanımlamaktadır (Eroğlu, 2006).

Asamblaj: Çeşitli malzemenin ve ayrı cinsten nesnelerin bir araya getirildiği üç boyutlu yapıt (Eroğlu, 2006, s. 51).

Avangart: Fransızca askeri bir terim olan öncü birlik sözcüğünden gelmektedir. Gerek Fransızcada gerek diğer dillerde kültür, sanat ve politika ile bağlantılı olarak, "yenilikçi" veya "deneysel" işler veya kişiler olarak tanımlanmaktadır.

Dada: Bir protesto, yıkıcı bir eylem denilmektedir. Dada özgürlük, çarpışan renklerin, zıtların birliğinin, grotesk şeylerin ve tutarsızlıkların ifadesidir (Antmen, 2009).

Ekspresyonizm: Estetikte, sanatçının yaratma sürecinin temelde dışavurumsal bir eylem ve sanatçının izlenimlerini, duygularını, sezgilerini ve tavırlarını açığa çıkarmasından ve gözler önüne sermesinden oluşan bir süreç olduğunu savunan akımdır ("Sanat nedir?", 2015).

Fütürizm: Konularını açıkça, kentsel ve endüstriyel çevreden seçmeleri gereken, hız kavramını ana tema olarak benimsemiş olan bir sanat akımıdır. Üst üste ve saydam bir betimleme, uzak, yakın, hareket eden, duran, görünen ve anımsanan nesnelerin birbirine karışması esasına dayanmaktadır. Bu akımı benimsemiş olan sanatçıların resimleri, canlı ve saldırgan olmak zorundadır (Lynton, 1982).

Grafik Tasarım: Tarih öncesi insanın haberleşme içgüdüsünden gelişerek zamanımıza dek uzanan ve özde evrimleşen insan kültürünün teknik yapısı içinde yükselen bir görsel plastik sanatlar koludur (Parlak, 2011, s. 81).

İllüstrasyon: Bir metni veya düşünceyi tasvir etmek amacını taşıyan ve çok defa öğretici kitaplar ve dergilerde yer alıp zanaat değerini taşıyan resim (Eroğlu, 2006, s. 191).

Kaotik: Karmaşık, dağınık olma durumu.

Kolaj: Elde bulunan her türlü basılı, çizgili veya fotoğrafik malzemeyi, bir yüzey üzerine yeni bir kompozisyon oluşturacak şekilde yapıştırılmasıyla elde edilen tekniktir. Kimi zaman boya ile birlikte kullanılabilmektedir (Eroğlu, 2006).

Kübizm: Nesneleri geometrik biçimlerde gösteren bir sanat akımı (TDK, t.y.).

Nasyon: İsim, felsefe, kavram anlamına gelmektedir. (TDK, t.y.).

Orijin: İsim, soy, sop, köken, başlangıç, kaynak (TDK, t.y.).

Pentür: Yağlı boya tablo anlamında kullanılır. Kökeni Fransızcadır (Sözen ve Tanyeli, 2010).

Pigtogram: Bir nesneyi veya düşünceyi resimle sembolleştirmektir.

Rakursi: Canlıların ve eşyaların yan üst ve alt tarafından bakıldığında, asıl ölçülerinden küçük ve kısa görülmesidir (Eroğlu, 2006, s. 291).

Serigrafi: Bir kasnak üzerine gerilmiş ipeğin, belirli işlemlerden geçirilerek kalıp haline getirilmesi sonucunda, boşlukta kalan gözeneklerinden alttaki yüzeye boya geçirilmesi esasına dayalı bir baskı tekniğidir (Yıldız, 2012, s. 10).

Soyut Dışavurumculuk: Soyut Dışavurumculuk Büyük Buhran ve 2. Dünya savaşının yarattığı bunalımdan meydana gelmiş, soğuk savaş döneminde olgunluğa erişmiş bir sanat akımıdır (Cumming, 2008).

BÖLÜM II

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Yapılan literatür araştırması sonucunda şu çalışmalara ulaşılmıştır;

Dalkıran (2006) "Günümüzde Soyut Sanat Anlayışının Eğitim Fakülteleri Resim İş Öğretmenliği Anabilim Dallarında Resim Ana Sanat Atölye Derslerine Yansıması" adlı yüksek lisans tezinde resim tarihine değinerek, avangart akımlar ve günümüz sanat anlayışına nasıl gelindiğinden bahsetmiştir. Türkiye de sanatın gelişiminden bahsederek, eğitim fakültelerinde sanat eğitimine katkı sağlamayı amaçlamıştır. Araştırmasında günümüzde soyut sanat anlayışının resim ana sanat atölyelerine yansımalarını belirlemek amacıyla tesadüfi örnekleme yöntemiyle 7 üniversite belirlemiş, 347 öğrenci üzerinde öğrencilerin soyut sanat anlayışını oraya çıkarmak için anket uygulamıştır. Üniversitelerin soyut sanat anlayışları arasındaki farklılıkları, yaş, cinsiyet vb. konulara göre ayrımları tek tek belirtmiş her biri için farklı sonuçlara varmıştır.

Kaygusuz (2007) "Pop Sanat'ın Günümüz Basılı Reklamları ve Öğrenci Tasarımlarına Etkisi" isimli tezinde, Pop Sanat'ın günümüz basılı reklamlarına ve grafik eğitimi alan öğrencilerin yaptıkları reklam tasarımlarına etkisine değinmiş, 2001 ila 2007 tarihleri arasında kullanılan 10 basılı reklam Pop Sanat örneklerini incelemiştir. Ayrıca 2006-2007 öğretim yılında Ankara Cebeci Anadolu Meslek Kız Meslek Lisesinden rasgele seçilmiş 5 öğrencinin çalışmalarını Pop Sanat açısından değerlendirmiştir. "Pop Sanat örnekleri ile karşılaştırılan basılı reklam örneklerinde; genelde renklerin canlı, kompozisyonların hareketli ve bir kısmında çalışmaların özenilmeden yapılmış olduğu; popüler yüz, kavram veya imgelerin kullanıldığı; güzel bayan veya sert erkek imajı, çıplaklık ve cinsellik kavramlarının varlığı; tüketim maddeleri, gündelik eşya veya bayrağın kompozisyonlar içinde var olduğu; gazete kesikleri, çizgi roman veya karikatürlerden yararlanıldığı görülmüştür" (Kaygusuz, 2007, s. iii). Sözleriyle Pop Sanat'ın reklamların üzerinde etkisini vurgulamıştır. Öğrenci çalışmalarında ise kompozisyonların hareketli, popüler yüzlerin, kavramların ve imgelerin en az birinin kullanıldığını bu nedenle de öğrenci

çalışmalarının Pop Sanattan etkilenildiği sonucuna varılmıştır. Çalışma lise düzeyinde ve kısıtlı öğrenci katılımıyla gerçekleşmiştir. Eğitime katkı sağlanabilir mi? Reklam çalışmalarının başarısı ne düzeyde ve nasıl geliştirilebilir değinilmemiştir.

Yiğit (2010) "Türk Resim Sanatının Grafik Tasarıma Etkileri" çalışmada Türk resim sanatı ve Grafik Tasarıma genel bir bakış atarak tipografi, kitap ve dergi kapağı tasarımı, afiş tasarımı, sinema afişleri, illüstrasyon, ambalaj tasarımında ve özgün baskı alanlarında Türk sanatçılarının uygulamalarına bakılmış, Türk resim sanatının bu alanlardaki etkileri incelenmiştir. "Sonuç olarak, Türk resim sanatının Grafik Tasarıma olumsuz diyebileceğimiz sert ayrılıkları bulunmamaktadır. Ancak birbirinden tarih boyu kopamamış iki sanatı bir arada yaşayan sanatçılarımız gerek Türk resim sanatına, gerekse grafik tasarıma önemli eserler kazandırmıştır" (Yiğit, 2010, s. 175). Yiğit grafik çalışmalarında ürünler ön planda tutulup sanatçılar geri plana itilmiştir der. Eğitimle ilişkilendirmediği tezi daha çok sanat çevresi öne planda tutularak yazılmıştır.

Özdemir (2011) "Türkiye'deki Resim-İş Eğitimi Programların da Okutulan Grafik Tasarım Derslerinin Uygulanmasını Etkileyen Faktörler" isimli doktora tezinde, Türkiye'deki güzel sanatlar eğitimi grafik ana sanat dallarında okutulan derslerin mevcut durumunun ne olduğunu ortaya koymak istemiştir. Fiziki koşulları, atölye yeterliliğini, öğretim elemanlarını ders yüklerini ve mesleki gelişim düzeylerini derslerin işlenmesinde ne derece etkili olduğunu incelemiştir. Araştırma kapsamında toplam 20 fakülteden Grafik Ana Sanat Dalı Derslerini yürüten 41 öğretim elemanına anket uygulanmıştır. Öğretim elemanlarının takip ettikleri sanat ve sanat eğitimi ile ilgili yayınların sayısı fazla olmadığını ayrıca öğretim elemanlarının sanat ve sanat eğitimiyle ilgili olarak mesleki anlamda kendilerini yeterli düzeyde geliştirdikleri belirtmiştir.

Taydaş (2012) "Türk Mitolojisindeki Sembollerin Grafik Sanatı Eğitimindeki Yeri ve Önemi" isimli yüksek lisans tezinde, Güzel Sanatlar Fakülteleri, Sanat ve Tasarım Fakültesi Grafik Tasarım alanında, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Uygulamalı Sanatlar Grafik Eğitimi bölümlerinde, Grafik Sanatı / Grafik Sanatı Tarihi Dersinde Türk Mitolojisindeki sembollerin Grafik Sanatı eğitimindeki yeri ve önemini araştırmıştır. 400 öğrenci ve 37 öğretim elemanı ile 2011 yılında hazırladığı çalışmada Türk Mitolojisi Dersi işlenmediği sonucuna varmıştır. Öğrencilerin, Türk mitolojisi ve sembolleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları ve çalışmalarında kullanmadıkları saptanmıştır. Öğretim elemanlarının ise bir derecede olsa Türk Mitolojisini bilerek çalışmalarına yansıttığı sonucuna varmıştır.

Çalışma Grafik Tasarım Dersleri üzerinde yansımaları araştırması bakımından araştırma yapılacak konuyla ortaklık arz etmektedir.

Turanlı (2013) "Çağdaş Türk Resim Sanatın da Toplumsal Gerçekçilik Sanat Anlayışı (1940-1970) ve Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda Okuyan Öğrencilerin Resimlerine Yansıması" isimli yüksek lisans tezinde resim eğitimi alan öğrencilerin içinde yaşadıkları toplumun, sosyal, ekonomik, kültürel ve çevresel sorunları hakkındaki düşüncelerinin resimlerine yansıması nasıldır? Sorusuna cevap aramıştır. Toplumsal gerçekçiliğin Türk resim tarihinde yerini tespit ederek, öğrencilerin yaşadıkları toplumun sorunlarına karşı yaklaşımını ve bunların eserlerine yansımasına değinmiştir. 2013 eğitim yılında öğrencilere Toplumsal gerçekçilik sanat anlayışıyla ilgili bilgiler aktarmış ve bu bilgilere istinaden 20 öğrenciden resim yapmasını istemiştir. Araştırmacı yapılan resimleri uzman görüşüyle belirlediği kıstaslara göre değerlendirmiştir. Sanat eserinin oluşumunu çevresel faktörlere dayandırarak öğrenci çalışmalarında bu izlerin olduğu sonucuna varmıştır. Yapılan araştırmadan yöntem bakımından faydalanılmış, eklemeler yapılarak geliştirilmiştir. Bir sanat akımının çalışmalara yansımasını araştırmış olma bakımından yapılacak olana teze örnek içermektedir.

İncelenen Grafik Tasarım ve Pop Sanat konuları hakkında yazılmış olan tezler, göz önünde bulundurarak bu alanda yapılan çalışmalarda, Pop Sanat ve Grafik Tasarım' ın genel olarak bir arada değerlendirilmediği fark edilmiştir. Teknolojik imkânlarının üst düzeyde olduğu bu dönemde, Grafik Tasarım Dersine sağlayacağı faydalar ve kullanımı üzerinde durulmamış, Grafik Tasarımın geçmişten bu güne gelişiminin aktardığı görülmüştür. Pop Sanatla ilgili yazılan tezlerde ise genellikle resim alanında değerlendirildiği, Grafik Tasarıma fazla değinilmediği fark edilmiştir.

Pop Sanat'ın, günümüz Grafik Tasarımlarında uygulanabilirliğini görmenin ve bilmenin öğrenci çalışmalarındaki başarıyı artıracağı ve teknolojik imkânlar dâhilinde yapılan çalışmaların daha başarılı olacağı, verilmek istenen mesajı daha iyi aktaracağı düşünülmektedir. Bu amaçla öğrenci çalışmaları incelenerek, Pop Sanat açısından değerlendirilecektir. Elde edilen verilerden yola çıkılarak daha etkili bir grafik eğitimi için ne gibi yenilikler yapılması gerekliliği ve bunların belirlenmesi bakımından alana katkı sağlayacaktır.

BÖLÜM III

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

3.1.Kültür

Kültür, bir toplumun üyesi olan bireylerin, öğrendiği bilgi, sanat, gelenek, görenek ve yetenek, beceri, alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütün olarak tanımlanabilir (Güvenç, 2011). Kültür, her bireyin doğduktan itibaren yaşantısı içinde öğrenerek kazanılan alışkanlıklardır. Kültür değişen ve gelişen bir varlıktır, koşullar değiştikçe kültürde koşullara ayak uydurmaya başlar. Bu değişim birden bire olmaz, sistemin belli bir yerinde gerçekleşen değişim, diğer sistemleri de kendisine uyum sağlamaya zorlamaktadır.

Kültürlenme, ailede, sokakta, işyerinde her türlü törende bilinçli veya bilinçdışı, yaygın, kendiliğinden oluşan ve bireysel olan öğrenmeleri kapsar. Kültürlenmenin bir amaç dâhilinde yapılması eğitimdir. Bu nedenle, eğitim "kasıtlı kültürlenme süreci" olarak da tanımlanmaktadır (Atan, 2012). Kültürel sistemin öğrettikleri yalnızca zaman boyutunda sürekli değil, aynı zamanda, toplumsaldır. Öğretilen bu bilgiler, örgütlenmiş birliklerde, kümelerde veya toplumlarda yaşayan insanlarca yaratılır ve ortaklaşa paylaşılır. Bir grubun üyeleri tarafından paylaşılan bu alışkanlıklar, kabul edilen davranış, tutum ve değerler o grubun kültürü oluşturmaktadır (Güvenç, 2011).

3.1.1.Popüler Kültür

Popüler Kavramını bugün kullanılan şekliyle "Halk tarafından beğenilen, tutulan, sevilen; halkın tercih ettiği" anlamına gelmektedir. Popüler sözcüğü kapitalizmin yön vermesiyle oluşmuş ve o'nun tercih ettiği anlamına gelmektedir. Kökeni kitle üretimine dayanan ve kitlesel bir biçimde üretilen, kitle kültürünün yetersiz kaldığı alanlarda, onun boşluğunu doldurmak için "popüler" kavramının ve sonrasında "popüler kültür" ün anlamı çarpıtılmıştır (Selçuk, 2011). Sanat jargonunda "popüler kültür" terimi, kitsch olarak adlandırılan ticari kaygılarla üretilmiş olan ve sıradan görülen ürünlere verilen isimle aynı

tartışmalar bağlamında anlam kazanır. Bu terim, Greenberg formalizmine ve daha genel olarak estetik Modernizme karşı örgütlenen söylemin bu ürünüdür. Modernizmi beslediği varsayılan "elit kültür" e alternatif olan bir kültürü ifade etmektedir (Artun, 2012).

Toplu üretimin ortaya çıktığı 18. ve 19. yüzyılların endüstri devrimiyle ilişkilendirilse de, satın alma 20. yüzyılda çok sayıda insan için mutluluğa ulaşmada merkezi konumda görülmektedir. Bu dönemde aynı biçimde, popüler kültürün doğası esasen bölgesel uygulamalara bağlı olmaktan uzaklaşarak, kitlenin katılımına dayalı hâle getirmiştir (Whitham ve Pooke, 2013). Kuşkusuz popüler kültür, yeni bir kavram olarak görülmemektedir. Kavramın eskiden kullanımı, halk / folk kültürüne yakın bir konumdadır ve halkın kendi yarattığı kültürü işaret eder. Popüler kültür kavramı, bugünkü yaygın kullanım biçimiyle ve işaret ettiği şeylere benzer olguları ifade etmek için, daha önceleri de (Postmodern dönüşümden önce) kullanılmıştır. Ancak bu kullanım biçimlerinin tekil olarak ele alındığı unutulmamalıdır. Kavramın bugünkü egemen kullanım biçimine kavuşması, büyük bir yaygınlık kazanması ve akademik çevrelerde de tümel olarak kullanılmaya başlanması 1970'lerden, yani Postmodern dönüşümden sonra gerçekleşmiştir (Selçuk, 2011).

Teknolojiye dayalı kitle kültürü ve tüketim arasındaki ilişki dünyanın birçok ülkesinde gündelik hayatın önemli bir parçasını oluşturduğu için bunları birbirinden ayırt etmek giderek zor bir hâle gelmektedir. Benzer bir biçimde, sanat ve tüketim arasındaki ayrımda gittikçe bulanıklaşmaktadır. Yakın bir geçmişe kadar, sanat, televizyon, film, reklamcılık ve dergi gibi popüler görsel formlar birbirinden ayrı görülürdü, bu tür şeyler zaman zaman kaynak ve ilham için kullanılsa da sanat ayrı kültürel bir olgudur. Ancak kültürümüz kitlesel iletişime bağımlı hâle geldikçe bazı sanatçıların bu ve benzeri temalarla ilgilenmeye başladığı görülmektedir (Whitham ve Pooke 2013).

Geleneksel sanat formlarından uzaklaşmaya başlayan sanatçılar sanatın toplumdan bağımsız bir varlık değil hayatla bütün, hayatın içinden olması gerektiğini savunmaya başlamıştır. Endüstri toplumun yarattığı hızlı yaşam biçimi ve çabucak tüketim hali sanata da yansımış, sanatın da yaşam gibi akıp gitmesi, müzelerde sergilenmek yerine tüketilmesi gerektiği düşüncesiyle Happenning adı verilen eylemler yapılmaya başlanmıştır (Bulut, 2014, s. 120).

Read (2014) Sanat'ın Anlamı isimli kitabında "Hiç kimse sanatçı ile toplum arasındaki derin bağı inkâr edemez. Sanatçı topluma dayanır, tonunu, hızını, üyesi bulunduğu

toplumdan alır. Fakat sanat eserini kişisel özelliğinin bağlı olduğu daha başka şeylerde vardır: sanatçının kişiliğinin bir belirtisi olan kesin bir biçim verme isteğine bağlıdır, bu yaratıcı istek olmaksızın önemli bir sanat meydana gelmez. Bir tezatla karşılaşmış gibi oluyoruz. Eğer sanat, içinde bulunduğumuz şartların sonucu olmayıp kişisel bir isteğin ifadesiyse, belli tarihi çağlarına özgü sanat eserlerindeki şaşırtıcı benzerliği nasıl açıklayabiliriz" sözleriyle sanatın yaşadığı toplumdan kopamadığını ifade etmiştir.

Popüler kültür ve sanat arasında bir zıtlık olduğunu düşünen pek çok eleştirmene ve onların yoğun tepkilerine rağmen Pop Sanat, kitle kültüründen beslenerek, bugün bile hayatımızın bir parçası olmayı başarmış bir sanat hareketidir.

3.2. Tarihsel Süreç Bağlamında Pop Sanat

İkinci Dünya Savaşı yıllarında sanat ortamında yaşanan en çarpıcı değişim, sanatın merkezinin Paris'ten New York'a taşınmasıdır. Paris 1940'lardan itibaren artık sanatın tek merkezi olmaktan çıkmıştır. Bu merkez kaymasının arkasında birçok etken vardır. 1930'lu yıllarda başta Almanya ve İtalya gibi Avrupa ülkelerinde egemen olan, totaliter rejimlerde sanatsal yaratıcılığı yok etmeye yönelik girişimler, birçok Avrupalı sanatçının ABD ye göç etmesine neden olmuştur. İkinci Dünya savaşının patlak vermesi ise Avrupa'dan ABD ye kaçan sanatçıların sayısını daha da arttırmıştır. Yaşanan akış, genç Amerikalı sanatçılar üzerinde yoğun bir etki bırakan bir tür "sanat göçü" oluşturmuştur (Antmen, 2009).

Bu dönemde her yere yayılmış olan kitle kültürü ürünleri birçok sanat türünü açıkça tehdit etmiş ve değişikliğe sürüklemiştir. Endüstri çağı sosyal yaşamda olduğu kadar, sanat üzerinde de inkâr edilemeyecek düzeyde bir etki bırakmıştır.

> Paris'ten New York'a yönelik merkez kaymasının bir başka nedeni de 1920'li ve 30'lu yıllardaki büyük bunalım sonrasında Amerikan Ekonomisinin düzelmeye başlamasıyla birlikte yaşanan gelişmelerdir. Yeni galeriler, yeni dergiler, yeni okullar açılmış; bir "sanat ortamı" şekillenmeye başlamıştır. Clement Grenberg'e göre Amerikan sanatının gelişimindeki baş aktörlerden biri olan Peggy Guggenheim'ın (1898-1979) genç Amerikalı ressamların sergilerine yer veren Art Of This Century galerisinin 1943'te açılmasının ardında New York sanat sahnesinde birçok yeni galeri ortaya çıkmış 1950'li yıllara gelindiğinde New York'taki galeri sayısı 50'yi bulmuştur. Bütün bu mekânlar bir yandan Avrupa'nın modern sanatçılarını sergilerken, yenilikçi Amerikalı sanatçıların sergilerini de açmışlardır (Antmen, 2009, s. 145).

Bu dönemin şartlarında olabildiğince ABD hükümeti sanatçılarını maddi olarak desteklemiştir. Her geçen gün birçok galerileri açmış ve çoğalan galeriler yeni sanatçıların eserleriyle doldurulmuştur.

20. yüzyılda gelişen popüler kitle kültürüyle birlikte, sanat kendini seçkinci, çoğu zaman gizlemli ve hatta üstün görmeye başlamıştır. Yüzyıl ilerledikçe ve bazı sanatçılar kitle iletişiminden daha fazla etkilenmeye başlamış ve Pop Sanat'ın ifade ettiği gibi, sanat görünüşe göre bulunduğu yüksek konumunu terk etmiş ve popüler formlarla yoğrulmuştur (Whitham ve Pooke, 2013).

Pop Sanat, öncelikle gençlik, cinsellik, gazete, dergi, resimli roman, el ilanları, afişler, durmaksızın piyasaya sürülen tüketim ürünleri ve kitle kültürünün kutsandığı bir sanat anlayışıdır. Yeni Dadacılık, Yeni Gerçekçilik, Postmodern Sanat olarak anılan Pop Sanat dönemde ortaya çıkan pek çok sanat anlayışıyla ortak paydalarda buluşmaktadır. Bazı kaynaklarda "sanat akımı" olarak anılan Pop Sanat, bazı kaynaklarda bir "sanat grubu-hareketi" olarak tanımlanmaktadır.

Şaylan (2002)' ın belirttiği üzere, Pop Sanatı şu sözlerle günümüz sanatıyla ilişkilendirmiştir. "Sanatta Postmodernizm tartışmaları 1960'lı yıllarda özellikle New York sanat çevrelerinde modern sanat ve estetik anlayışına karşı bir tepki ve eleştiri olarak gündeme gelmiştir. Hemen hemen aynı yıllarda doğan ve büyük bir hızla yaygınlaşan bir sanat akımı da, popüler kültürün beslendiği ana damarlardan biri olan Pop-Art (Popüler Sanat)'tır. Pop Sanatta da Modernizme ve modernist sanat anlayışına bir tepki söz konusudur ve bu açıdan ele alındığında yeni bir sanat üslubu olarak Pop-Sanat, modern sanat anlayışına karşı Postmodern bir tepki olarak görülebilir."

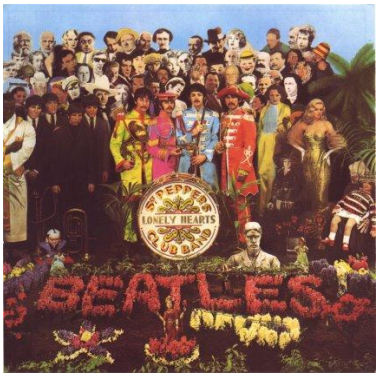
Whitham ve Pooke (2013) sanatın gündelik hayatla ilişkisini "Çağdaş sanatçılar tarafından ele alınan tema ve meseleler çoğu zaman toplumun veya bir başka deyişle gündelik hayatın koşullarıyla ilişkilidir. Sanat her zaman şu veya bu ölçüde gündelik hayatla ilgilense veya ona yanıt verse de, sanatın gündelik hayatla tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar yakından ilişkili olduğunu söyleyebiliriz" sözleriyle açıklamaktadır (s. 202).

Pop Sanat, konu ile ilgilenmez ve herhangi bir mesaj iletme kaygısında değildir, hatta bu düşünceye radikal bir biçimde karşı çıkar. Sanat eserinin ne anlattığından çok nasıl anlattığı önemlidir, bir başka deyişle Pop Sanat içerikten çok biçime önem vermektedir. Pop Sanat, konularını genellikle günlük yaşamdan alır ve bu konuları herhangi bir yorumda bulunmadan, sanatsal bir eleştiriye tabi tutmadan ve herhangi bir mesaj yüklemeden olduğu gibi yansıtır. Sanatın işlevi, yaşama yön vermek veya eleştirmek değildir, onu olduğu gibi yansıtmaktır. Pop Sanat'ın bu özelliği Postmodern sanat anlayışı ve popüler kültürle birebir aynı görülmektedir (Selçuk, 2011).

Whitham ve Pooke (2013) "Çağdaş Sanatı Anlamak" isimli kitaplarında Pop Sanatı "Ressamlar tüketim kültürü, reklam ve çağdaş teknolojiden imajları sanatına uyarlamıştır; bunlar bir sonraki neslin sanatçılarını etkilemiştir. Pop Sanat, resmî enstalasyon, baskı, poster ve kolajı içeren karışık teknikli çalışmalar için temel olarak kullanmıştır. Pop Sanat Modernizm den daha kolektif ve kapsamlı bir etkinlik olarak yaratma sürecini vurgulamıştır. Bu çağdaş sanat türü olarak resmin önemini teslim etmiş ve Postmodern veya genç modern sanat formlarıyla bağlantılı olarak figüratif uygulama alanında farklı konuları gündeme getirmiştir" şeklinde ifade etmişlerdir (s. 103).

1950'lerin ortasında başlayan Pop Sanat, 1960'ların ortasında kendi zirvesine çıkmıştır. Postmodernizm' in ilk yaratıcı dışavurumlarından biri haline gelmiştir. Pop Sanat sanatçıları savaş sonrası dünyasının iç karartıcılığını hafifletmek ve geleceğe neşeyle, güvenle bakmayı amaçlamışlardır. Aynı zamanda popüler tüketim kültürünü kucaklamak, soyut sanata meydan okumak ve ikinci dünya savaşına sebep olan toplumu alay konusu yapmak düşüncesindedirler (Hodge, 2011).

Halk sanatı olarak da bilinen Pop Sanat, ilk örneklerini İngiltere de vermiş, Amerika ve Fransa da yeni bir sanat türü olarak gelişmiştir. Sinema, müzik, çevre sanatı, grafik sanatlarda yoğun bir şekilde uygulanmıştır. Birbirinden habersiz aynı yıllarda hem İngiltere de hem de Amerika da ortaya çıkan Pop Sanat, birbirine benzerliği kadar farklılıklarıyla da dikkat çekmiştir.

Şekil 1. Sgt. Peppers Heart Club's Band*, Blake, P., 1967.*

1950'li yılların başından itibaren Londra'da ressam Richard Hamilton ve Pater Blake, heykeltıraş Eduardo Paolozzi ve birkaç arkadaşının daha içinde bulunduğu bir grup insan; resimli dergi, film ve reklamlarda sunulan imgeleri incelemiş ve bunların halka neden

çekici geldiği konusunda kafa yormaya başlamıştır (Yılmaz, 2013). 1956 yılında Londra'da açılan "İşte yarın" başlıklı sergide yer alan "Bu günün evlerini bu denli farklı, bu denli cazip kılan nedir? " başlıklı kolaj, "popüler" sözcüğünün bir kısaltımı olan "pop" türünde sanatın ilk örnekleri olarak nitelendirilmektedir. Hamilton' a göre: Pop Sanat, toplumun değişen değerlerine yönelik sanatsal bir inancın aynasıdır. 1950'li yıllarda modern yaşamın göstergeleriyle donanmış ve bir evin içini gösteren kolaj, televizyon, elektrikli süpürge, kasetçalar gibi aletlerin yanı sıra pencereden görünen sinema salonu ve duvarda asılı duran çizgi roman afişi gibi çeşitli ögeler aracılığıyla Batı dünyasında gündelik yaşamın bir portresini sunmuştur. Geleneksel cinsiyet rollerini yeniden üretirken, erkeğinde kadın gibi seyirlik bir nesne hâlinde görünmesi, vücut geliştirme yönündeki ilk heveslerin bu dönemde yaşanmaya başlamasından kaynaklanır. Hamilton 'ın sunduğu bu dünyada hemen hiç bir şey doğal değildir, orada olan her şey yapay bir atmosferin ögeleri olarak görülmektedir (Antmen, 2009).

> 1958'lerde Greenberg bu " Kâğıt Yapıştırma" yeniliğini modernist resimde bir devrim olarak yorumlamıştır. Greenberg, boyalı düz yüzeyin gerçekliğine dikkat çektikleri için kesyap yapılan malzemelerin kullanımını vurgulasa da, başka ressamlar karışık tekniği çok farklı nedenlerle boyalı kompozisyonlarla birleştirmiştir. Bunu göz önünde bulundurarak, This İs Tomorrow sergisi için Rivhard Hamilton, John Mchale ve John Colcker tarafından hazırlanan bir çalışma olan, ahşam boyanın, sünger ve plastiğin, frebglas ve kolajdan yapılmış film ve projeksiyonu ile mikrofonlar dâhil edilmiştir (Whitham ve Pooke, 2013, s. 101).

Pop Sanat terimini ilk kez 1958 yılında, İngiliz Eleştirmen Alloway "Sanatlar ve kitle iletişimi" başlıklı makalesinde popüler kültür ürünlerini tanımlamak için kullanmıştır. Alloway, 1962 yılından itibaren terimin kapsamını genişletmiş güzel sanatlar alanında popüler kültür öğelerini kullanan sanatçıları da bu şemsiye altında değerlendirmiştir (Antmen, 2009). Pop isminin tutulmasının nedeni, televizyon, radyo, gazete gibi kitle iletişim araçlarına ilgiyi çekmesidir. Kitle iletişim araçları başka hiçbir sanat akımında görülmemiş bir katılımla hareketin gelişmesine neden olmuştur (Lynton, 1982).

Turani (2013)' ye göre " Alloway, İngiliz Popu' nu üç aşamada inceliyor. 1957 – 1958 arasında yer alan İngiliz Pop Sanat' ın birinci aşaması, teknoloji ile ilgili konularla bağlantılıdır. Bu konuların, İngiliz yeni romantizmi ile ağır başlı, tutucu görüşler ve pastoral İngiliz duygularına tamamen ters düştüğüne değiniliyor. Bu dönemde, özellikle Victor Passmor (1908-1998) gibi konstrüktivist İngiliz ressamları, o sıralar yayınlanan Ozenfant' nın "Modern sanatın temelleri" , Sigfireed Giedion' un "Makineleşme kumandayı ele alıyor" ve Moholy Nagy' nin (1895-1946) "Hareket halinde görüntü" adlı etki yaratan kitaplarını okuyorlardı. Bunlara karşı, IG' nin, bağımsız grubun çevresindeki

sanatçılar ise bu kitaplardaki metinlerden çok, kitapların içindeki illüstrasyonlarla ilgileniyorlardı" (s. 717). Kısacası Kent kültüründen beslenen sinema, halk müziği, çeşitli haberleşme ve yayın araçları, kurgu bilim ilk aşamada İngiliz Pop Sanat'ının tasvir konuları olmuştur.

1958 yılında İngiliz Popunun ilk aşaması hemen hemen sona ermiştir. Ancak bu durum, Pop' un ilk aşamasının sona ermesi ile Pop hareketinin son bulduğu anlamına gelmemektedir. Çünkü bundan sonra Pop Sanat alanında çalışanlar daha kalabalıklaşmış ve eser olarak da örnekler giderek artmıştır. Pop Sanat'ın ikinci aşamasındaki sanatçıların kimlikleri ve durumları incelendiğinde, onların birinci aşamada yer alan sanatçıların arkadaşları oldukları ve onların dikkatlerini bu kez kendi çevrelerine döndürdükleri belirtilmektedir. Çünkü onların çevrelerinde yeni bir kitle medyası, reklam ışıkları, renkleri ve amblemleri ile onları bir çeşit bombardıman altında tutmuş ve dolaylı olarak çevrelerindeki yeni nesneler ve sahneler, onların ilgilerinin ve deneylerinin odağı olmuştur. Onlar da ilgilendikleri bu yeni imajları benimsemiş ve biçimlendirmişlerdir. Örneğin Richard Smith, 1961' de MM diye adlandırdığı Marilyn Monroe resmini, bir dergi kapağında gördükten sonra o fotoğraftan yararlanarak yapmıştır. Sanatçı Andy Warhol'dan çok daha önce Monroe' yu kendi Pop resminin konusu olarak ele almıştır (Turani, 2013).

İngiliz Pop Sanat'ının ikinci aşamasında katkıda bulunanların çoğunun sinema meraklıları olduğu söylenmektedir. 1954'ten itibaren sinemalarda ilk kez uygulanan yatay olarak geniş sinema (Sinemaskop) ekranlarına yansıtılarak gösterilen filmlerin yarattığı etki, geleneksel estetik görüşüne tamamen ters düşmektedir. Sinemaskop film merceği, insan figürünü yakın çekim olarak eskisine göre daha geniş bir ekranda gösteriyor ve bu da ressamın figür ölçülerini etkilemektedir. Enlemesine sinema ekranındaki figür ve çevre görüntüleri, ilk kez İngiliz Popunda dikkati çekmiş ve bu dönemde değerlendirilmiştir (Lippard, 2001).

Pop Sanat' ın üçüncü ve son aşaması, 1961'deki Genç Çağdaşlar adlı grubun düzenlediği sergide ortaya çıkmıştır. Bu serginin sanatçıları, The Royal College Of Art'ın yeni bir grubunu oluşturmaktadır (Turani, 2013). Bu sanatçılar kendilerini kentiyle bağlantılı görmüşler ve eserlerini de fabrikadan çıkmış sıradan ürünler, objeler ve grafiti tekniği ve kitle iletişim ürünlerinin fotoğraflarından seçerek oluşturmuşlardır. Sanat dışı hazır biçimleri almış ve sanat dünyasına sokmuşlardır.

1950'lerin sonunda Londra da ortaya çıkan ve tüketim kültürünü yeren Richard Hamilton 'ın temsilcisi olduğu Pop Sanat'ın aksine, Andy Warhol' un yıldız olduğu New York'un

Pop Sanatı, medya ve tasarım dünyasının estetiğini almakla yetinmez, aynı zamanda bu dünyanın ideolojisini de benimsemektedir. Popüler kültür' ün estetik bir anlam kazanması bu dönüşümle Postmodern sanatın teorileşmesiyle bağlantılıdır (Artun, 2012).

İkinci dünya savaşı sonrasında ekonominin gelişmesiyle varlığını yoğun bir biçimde hissettirmeye başlayan, tüketim kültüründen beslenen Amerikan Pop Sanatı, Soyut Dışavurumculukla kıyaslanmış ve yarışmak zorunda kalmıştır.

Pop Sanat yaygınlaşmış ve neredeyse tüm Amerikan halkının yaşam tarzı olmuştur. "Pop Sanat" terimini yaratanlar, onun önde gelen takipçileri olmuşlardır. Londra' da dogmasına karşı, Pop Sanat'ın bir yaşam ve üslup türü olarak Amerika'dan çıkarak yaygınlaştığı ve yeniden daha kuvvetli bir şekilde Avrupa' da tanınmaya ve tartışılmaya ayrıca yaşanmaya başladığı görülmektedir (Turani, 2013).

Antmen (2009)'e göre Amerikan Pop Sanat'ını, "Elit kesimin beğenisine yönelik "yüksek kültür" ile daha geniş kitlelere yönelik kültür tüketme biçimleri arasındaki ayrımları yok ederken öncelikle hazır imgelerden yararlanmışlar, izleyicinin günlük yaşamının bir parçası olan nesneleri iki boyutlu yüzeylere aktarmışlardır. Bu nesneler arasında Coca Cola şişelerinden konserve kutularına, sigara paketlerinden hamburgerlere çok çeşitli yiyecek içecek malzemesi yer almış, özellikle Amerikalı tüketicinin gündelik yaşamının sıradan nesneleri, sanatsal bir bağlam içinde yeni anlamlar kazanmıştır" sözleriyle ifade eder (s. 162). Pop Sanatçılar, soğukkanlı, tarafsız ve kendilerinden emin olarak, herhangi bir şeyi doğrudan sergileyip gösterilmiş kendi biçimleri olduğunu ileri sürmüş ve gayet iyimser bir tavır sergilemişlerdir (Turani, 2013).

Pop Sanata eleştirme görevi yüklemeyen bakış açısının aksine Lynton, (1982) Modern Sanatın Öyküsü isimli kitabında "Pop bir üslup değildir; gerçekte, konu belirlemekte, ele alınan konunun önemi bu akımla bir kez daha tanımlanmaktadır. Hepsinden önemlisi Pop Sanat iletişim biçimlerinin keşfetme, onlara eleştirel bir biçimde bakabilme amacıyla yapılan bir çağrıdır. Çünkü Batıda, günlük yaşamın olgularından yararlanılarak iletişim ortamının batılı gözler için çekici kılmaya çalıştığı görülür" (s. 307). Sözleriyle tam tersi Pop Sanata eleştirme ve mesaj verme görevi yüklemektedir

Turani (2013) ''Sanat Tarihi'' adlı kitabında belirttiği üzere "Pop Sanatla ilgili bazı kayaklar, Pop Sanat'ın ABD' de yalnız New York ve Los Angeles' da gelişme ortamı bulduğu ve oralarda yaşamakta olan modaya da uyan bir anlayış olduğunu, bunun yanında Amerikan Pop Sanat'ın Avrupa gelenekleri ile ilgisi olmadığını yazmaktadırlar. Lippard,

bütün toplumların Pop Sanatçılarının ticari malları ve onların amblemlerini resimlerini değerlendirdiklerini ve Avrupalı sanatçıların da bunların daha 1912 yılından bu yana kimi yapıtlarından kullandıklarını açıklamaktadır" (s. 712).

ABD ve Avrupa'da Pop Sanatı kıyaslamak gerekirse, İngiliz sanatçılar kitle iletişim araçlarının imgelerine, Amerikalı meslektaşlarına göre daha romantik bir coşkuyla karşılık vermişlerdir. Savaş sırasında yaşanan sıkıntıların etkisi hala taze olan Avrupa ülkeleri üzerinde, Amerika'ya özgü girişimcilerin özel bir çekiciliği bulunmaktaydı. Amerikalı sanatçılar içinse parlak tüketim dünyası belli belirsiz bir çekiciliği sahipti. Bu imgelerin çoğu çocuklar da görülen iştah ve yetişkinlerin serüvenlerini kapsıyordu ulusal boyutlara ulaşan açgözlülük ve toplumsal körlüğe dikkat çekiyordu. Amerikan Pop Sanatı, başlangıçta sanatta ve topluma İngiltere'de olduğundan çok daha fazla meydan okumuş ve aynı hızla özümsemiştir. Amerika'da üne kavuşan ve parasal başarılarını artıran bu sanatçılar, her şeye rağmen profesyonel sanatçılar olduklarını yeniden dünyaya kanıtlamak istercesine, kendilerinden beklenen türde yapıtlar vermeye devam etmişlerdir (Lynton, 1982).

> Turani (2013)' e göre, "Pop Sanatçısı, üzerinde düşünülmüş, sanattan uzak, değersiz yazılı ilanları, resmetmek için öncelikle seçiyordu. Örneğin, reklamın her düzeyde olanı, dergi ve resimli mecmua ve gazete resimleri, aşırı süslü mobilya, ilan, giysi ve yiyecekler, film yıldızlarına ait resimler, duvara iğnelenen baskı resimler, Pop Sanatçısının kullandığı nesnelerdi. Dikkat edilirse, bunlardan hiç biri kutsal, yani saygı uyandıran şeyler değildir. Tam tersine daha çok adi, sıradan, pespaye şeyler, Popçu için en iyi kullanılacak ürünlerdir. Bu seçilen nesneler belirtilirken Popçu için saygı duyulacak sanat yaratıldığının söz konusu olmadığı üzerinde özellikle durulmaktaydı" (s. 728).

Pop Sanat seçtiği malzeme ve konu bakımından eleştirildiği ve belki de bu bakımdan kimilerine göre bir akım olarak kabul edilmediği görülmektedir. Clement Greenberg gibi ünlü eleştirmenler için popüler kültür bayağıdır ve yüksek kültürü tehdit eder. Bu yorumcuların iddialarına göre, Pop Sanat bu tehdidin boyutlarını gözler önüne serer. Greenberg gibi Modernistler, popüler kültür ve sanat arasında bir karşıtlık olduğunu savunur; biri kültürel uğraşının tepesinde yer alırken diğeri en altta yer alır ve bu nedenle de birbirinden uzak olmalıdır. Ancak Pop Sanat'ın ortaya çıkışıyla birlikte, "yüksek ve alçak" nitelemeleri özelliklede birçok çağdaş sanatçı kitle kültüründen serbestçe yararlanırken, hükmünü yitirmiştir (Whitham ve Poke, 2013).

Pop Sanatçıları tüm bu nedenlerden dolayı aşağılanmışlar ve çılgın olarak nitelendirilmişlerdir. Hatta bazı psikanalistlerden Pop Sanat seksüel isteklere dayanmakta, çirkin, iğrenç, dokunulması tabu şeyleri sanat öğeleri olarak tasvir etmektedir gibi eleştiriler almaktadır.

Genellikle tuval üzerine yağlıboya tekniğiyle çalışan Pop Sanatçının yapıtı, popüler kültür ögelerinden birebir yararlandığı için fotoğrafik bir görüntü sunmaktadır. Ayrıca tekniğin yapıtın içeriğine yönelik mesajlar vermekte kullanılması söz konusudur. Pop Sanat'ın en bilinen sanatçılarından olan Andy Warhol' un fotoğrafik imgeyi olduğu gibi tuvale aktardıktan sonra müdahalede bulunması ve serigrafi tekniğine başvurması seri çoğaltım yöntemlerine karşı duyduğu ilgiyi ve sanatının içeriğini, felsefesini göstermektedir (Antmen, 2009). Pop Sanat'ın tartışmasız en ünlü ismi Warhol' dur. Mezun olduktan bir süre sonra reklam sektöründe dergi resimleyicisi, ayakkabı ve parfüm şişesi tasarımcısı olarak çalışmıştır. Tüketim kültürünün merkeziden gelen Warhol, Pop Sanatla iç içe olması ve onu yüceltmesi olağan bir şeydir. Başta Coca Cola olmak üzere, Amerikan doları, Campell's konserveleri gibi tüketim nesnelerini, döneminde Amerika'nın en ünlü yüzlerinden olan Marlyn Monreo, Elizabet Taylor ve Elvis Presley gibi isimlerin resimlerini yapmıştır.

Bugün Amerikalı özelliği vurgulanan Pop Sanat, tüketici toplum nasıl uluslararası bir boyuta eriştiyse ve tüm dünyaya hâkim olduysa buna paralel olarak Pop Sanatta uluslararası bir nitelik kazanmıştır. Günümüz toplumuna ve sanatına dikkatlice baktığımızda tüketim kültürünün bugünde en az 1960'lardaki kadar yoğun olduğunu görülmektedir. Reklamlar, tüketim ürünleri, afişler belki de sanatı sergileme şekli de bugün bilerek veya bilmeyerek pop kültürüyle, Pop Sanatla kesişmektedir.

Gülünç hâle getirme, taklit etme, Pop Sanatta çok yaygın kullanılmaktadır ve seyircinin istek ve tepkisine bağlı olarak gelişir. Pop Sanatçıları ele aldıkları konuları naif bir şekilde analiz etmiyorlar yerine ticari bir sanat görüşünden faydalanmayı ön planda tutuyorlardı. Örneğin bir ayakkabı moda illüstratörü olan Warhol. Rosenquist, reklam resmini ticarette kullanmak için eğitim görmüştü. Lichtenstein, desen ve gösteri sergileme alanında öğrenim görmüş ve çizgi filimler yapmış, dergi resimleriyle hayatını kazanmıştı (Turani, 2013). Bu sanatçıların hepsinin resim sanatıyla ve Grafik Tasarımla iç içe olduğu görülmektedir. Bu bakımdan reklam dünyasında Pop Sanat izleri açık bir biçimde fark edilmektedir.

Modern pazarlamanın seri üretim ve dağıtım yöntemlerinden esinlenen ve bir seri yeniden üretim yapan Warhol biriktirdiği kurabiye kutularını dahi sergilemiş ve Fiesta ürünlerini adeta bir sanatmış gibi alıcıya sunmuştur. Başarılı bir deneyim pazarlaması yapmış olan sanatçı bugünün Postmodern sanatının öncüsü olmuştur.

Günümüzde Grafik Tasarımcıların elinden çıkan pek çok ürüne baktığımızda popüler kültüre uygun tasarlanmış reklamlar, afişler, amblemler görmekteyiz. Güzel ve pahalı arabaları, tüketim kültürünce benimsenmiş bankacılık ve kredi kartlarını, tatil ve günlük tüketim maddelerini tanıtmak için çarpıcı nesneleri, popüler imgeleri ve ünlü yıldızları kullanmışlardır. Tasarımcılar yaptıkları pek çok afişte fotoğraflardan ve kolajdan faydalanmışlardır. Tüm bunları yaparken tıpkı Pop Sanat gibi popüler kültürü göz önünde bulundurmuşlardır. O dönemden farklı olarak bugün seri üretim ürünlerini tanıtmak için tasarlanan Grafik Tasarımlar 1960'lardaki yöntemlerle değil, günümüze uygun şekilde teknolojik imkânlardan faydalanılarak yapılmaktadır.

Pop Sanat'ın başlıca temsilcileri olan bazı sanatçıları ve onların sanat anlayışlarını inceleyerek, Pop Sanat'ın Grafik Tasarımlar üzerinde ne kadar etkili olduğunu daha açık bir biçimde görebiliriz.

3.2.1. Richard Hamilton

İngiliz sanatçı ve eğitimci olan Hamilton, Pop Sanat'ın öncüleri arasındadır. Kraliyet Akademisi'nde ve Slade Sanat Okulu'nda eğitim görmüş ve 1952 yılında bir grup sanatçıyla birlikte bağımsızlar grubunu kurmuştur. Grubun 1956 da düzenlediği işte yarın sergisinde yer alan "bugünün evlerini bu denli farklı, bu denli cazip kılan nedir?" adlı kesyap çalışmasıyla dikkatleri üzerine çekmiştir. Geleneksel alt kültür üst kültür, el yapımı, seri üretim, imge gibi ayrımları dışlayarak kitle kültürüne ait popüler imgeler kullanan Hamilton reklam estetiğine uygun bir üslup izleyerek yapıtlarıyla Pop Sanat'ın şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır (Antmen, 2009).

Lynton (1982) Hamilton'un sanatı şu sözlerle ifade eder "Hamilton'un her yerde bulunan bu tip nesnelerden yararlanarak sanat yapma konusunda ısrarı, geleneklere karşı bir davranış olarak değerlendirilmektedir. Her şeyden önce afiş, insanın 5 duyusuna seslenen bir Rönesans resmini andırır. Ayrıca bu afiş on yedinci yüzyılda yapılmış ve günlük yaşamı simgeleyen; evdeki bir çift; iş gören bir hizmetçi ve geri planda da kent yaşamını

konu edinen bir Hollanda resmini akla getiriyordu. Daha sonraki resimlerini Hamilton, araştırmalarını daha da ileri götürdü gösterdiği özenle, primitif olmaktan uzak tekniklerle tematik malzemeyi birleştirip kaynaştırdı" (s. 296).

Ayrıca reklam sektöründe çalışan Hamilton, aslında sanat dışında mühendislik eğitimi almıştır. Gerek kendi çektiği gerekse hazır bulduğu fotoğraflar en çok kullandığı malzemelerdir. Bunlar bazen havlu, bez veya plastikten yapılmış günlük kullanım nesneleri de olabiliyordu. O günlerde sanat dünyasını kasıp kavuran Soyut Dışavurumculuk bireysel ve saf sanat anlayışının tamamen dışında olan bu resimler; dergi ve gazetelerin reklam sayfalarından toplanmış imgelerden meydana getirmekteydi (Yılmaz, 2013).

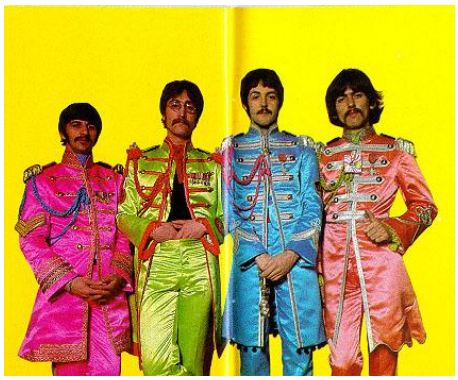
Şekil 2. Günümüz evlerini bu kadar farklı ve çekici yapan nedir? , *Hamilton, R., 1956.*

Antmen (2009) Avangart Akımlar kitabında sanatçının sanatını Hamilton'un ağzından bize aktarmaktadır; "Popüler kültür, güzel sanatların mit yaratma potansiyelini elinden almıştır. Bu durum, fotoğrafın keşfinde olduğu gibi, sanatın ön koşullarından biri olarak görsel olguları resimsel anlamda kaydetmek işlevinin elinden alınmasına benzer. Kendine özgü bir işlevin bu anlamda sınıflandırılmasının sanatçı tarafından hevesle karşılanması, sanatın geri kalan bir kaç işlerinden biri olan dekorasyonun gereğinden fazla önem kazanmasına neden olmuştur. Resim sanatındaki odalık temasının bugünkü en yakın eşdeğeri, Playboy' un dağıttığı "ayın güzeli" afişleridir. Otomobil tasarımcıları, uzay çağının simgelerini herhangi bir sanatçıdan çok daha başarıyla içselleştirmişlerdir. Toplumsal meselelerse, televizyona ve karikatür bantlarına kalmıştır. Bugün epik dediğimizde aklımıza belli bir türlü film gelmekte kahraman arketipi ise sinema dünyasını derinliklerinde yatmaktadır. Eğer sanatçı, geçmişteki amaçlarına korumak istiyorsa, kendi meşru mirasının imgelerini yeniden ele geçirebilmek için Popüler Sanatları talan etmelidir. Hamilton Pop Sanat'ın tüm

karakteristik öğelerini kullanan bir sanatçı olarak İngiltere de Pop Sanat'ın babası olmuştur. Bağımsızlar grubuyla birlikte açtığı sergilerle izleyiciyi Popüler kültürle tanıştırmıştır" (s. 164).

3.2.2. Peter Blake

Peter Blake, kariyerine bir Britanyalı Pop Sanatçısı kuşağı yetiştiren Kraliyet sanat okulunda başlamıştır. Sanatçının 1960'larda yaptığı çalışmalar- örneğin güreşçi portreleri serisi, rozetler, çıkartma etiketler ve küçük oyuncaklar gibi her tür Pop malzemeyi bir araya getirmektedir. Blake kendi gençlik kuşağında ortama göndermede bulunur ve geleneksel bir üslupta, 19. Yüzyıl öncesi sanatçıların zahmetli yöntemlerini çağrıştıran eserler üretmektedir (Smith, 2004).

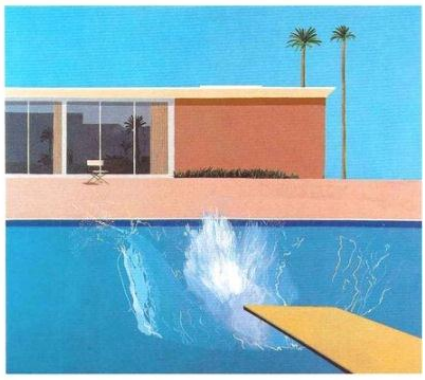
Şekil 3. Sgt. Peppers Heart Club's Band 1, *Blake, P., 1967.*

Peter Blake (1932) popüler kültür simgeleri kullanımının yanında aynı zamanda nostaljinin de kültürün bir parçası olduğunu düşünmektedir. Genellikle, zengin bir malzeme kaynağı olan Amerika'nın film yıldızlarını, müzik yıldızlarını ele alan sanatçı, bu kişilerin imajlarına müdahalede bulunmadan, gerçekliği değiştirmeden tualine taşımıştır (Muraz, 2009). Sanatçı son yıllarda Pop etiketini fazla basite indirgenmiş olduğu düşüncesiyle reddetmiş ve kendisini gerçekçi bir ressam olarak nitelemiştir.

3.2.3. David Honkey

Bradford'da doğup büyüyen David Honkey, kariyerine Britanya sanatının harika çocuğu olarak başlamıştır ve sarıya boyadığı saçları, giydiği altın rengi lame ceketle Kraliyet sanat okuluna gelir gelmez dikkatleri üzerine çekmiş ve meşhur olmuş bir sanatçıdır (Smith,

2004). Kendisi de aslında baştan aşağı Pop olan sanatçının dikkat çekmemesi imkânsızdır. Ancak Hockney' in doğası asla akıl dışı değildir. Yılmaz (2006) çalışmasında Honkey' in sanatını şu sözlerle açıklar; "Tuvalin, genellikle geometrik olarak bölündüğü bu düz renkli ve sade resimler, gerçekten de insanı rahatlatan bir etkiye sahiptir. Bu yönüyle, modern dünyanın önerdiği burjuva yaşam biçimini çok iyi yansıtmaktadır Hockney' in resmi."

Şekil 4. Büyük atlayış, *Honkey, D., 1967.*

Sanatçı yaptığı bazı çalışmalarında kendi eşcinselliğini resmetmiştir. "Ev hayatında bir sahne", "Los Angeles" gibi tabloları, eşcinsel hayat tarzının son derece normal olduğunu, dikkat çekici bir yönü bulunmadığını vurgulayan cüretkâr çalışmalarıdır. Sanatçı böylelikle gündelik yaşamını sanatına taşımıştır.

3.2.4. Eduardo Paolozzi

Eduardo Paolozzi, Pop Sanat'ın gelişiminde en etkili rol oynayan sanatçılardan biridir. Pop kültürü için gerekli olan zevk, kışkırtıcı imaj görüşü, inancı ve en önemlisi de teknolojiden faydalanarak insanların birbirlerini karşılıklı olarak etkileme fikri onun en belirgin ve dikkat çekici görüşleri olmuştur. İtalyan asıllı olan Paolozzi, Edinburgh College of Art ve Slade School'dan mezun olmuş ve gençliğinde izlemiş olduğu Karloff canavar filmlerini belleğine yerleştirmiştir. 1955 yılında yapmış olduğu bir oto-portresi tasarımında yüzünü kamera ile birleştirmiş ve sanki kamera onun yüzünün bir parçaymış gibi göstermiştir. (Üstündağ, 2012). Bağımsızlar grubunda bulunan sanatçı dergi reklam ve filmleri inceleyerek insanlara neden bunların bu kadar cezbedici geldiğini sorgulamıştır.

Şekil 5. Zengin bir adamın oyuncağıyım, *Paolozzi, E., 1947.*

Sanatçı Pop Sanat için 1947 gibi çok erken sayılabilecek bir tarihte yapmış olduğu kolajları ile Pop Sanat'ın başlıca sanatçıları arasında yerini almıştır. Çizgi romanlardan ve dergilerden kesip topladığı imgeleri bir araya getirmiş 'Bunk!' ve 'Scropbook' adında, Pop Sanat'ın en erken ürünleri olarak görülen kolajları gerçekleştirmiştir (Üstündağ, 2012).

3.2.5. Andy Warhol

Pop Sanat deyince ilk akla gelen sanatçı olan ve hatta Pop Sanatla adı daima yan yana anılan Andy Warhol hakkında Yılmaz, (2013) Warholu şu sözlerle anlatmaktadır; "Pop Sanat'ın tartışmasız en ünlü ismi ise Andy Warhol 'dur. Pittsburg'daki Carnegie Teknoloji Enstitüsü'nde okuyan Warhol, mezun olduktan sonra bir süre dergi resimleyiciliği, ayakkabı ve parfüm şişesi tasarımcılığı gibi işlerde çalıştı. Reklam dünyasındaki çalışmaları ile ödüllendirildi; ancak piyasa ressamlığından çıkıp güzel sanatlar dünyasına girmek istiyordu. Böylece 1960 başlarında gözünü başta Coca Cola olmak üzere Amerikan doları ve Campbells konserve çorbaları gibi tüketim nesnelerinin; Marilyn Monroe, Elizabeth Taylor ve Elvis Presley gibi oyuncu ve şarkıcılar dergi ve gazetelerde çıkan fotoğraflarını çevirerek resimler yapmaya başladı" (s. 257).

Şekil 6. Kafatası, *Warhol, A., 1976.*

Warhol, pek çok ünlüyü ve kitle kültürüne mal olmuş olan ürünleri Pop Sanat ikonlarına dönüştürmüş ve sanat dünyasının çağdaş kültürle ilişkisinde devasa bir değişime önderlik etmiştir. Yaşadığı zamanın yüksek sanat ile aşağı sanat arasındaki sınırını ortadan kaldırmış tek sanatçı olmuştur, saflık ve elit kültür nosyonlarına saldırısında çok yönlü yaratıcı kişi olarak görülmektedir (Heartney, 2008).

Warhol 60'lı yıllarda sipariş üzerine portreler yapmaya başlamıştır. Portresini yaptığı kişiler, Uluslararası camianın önemli isimleri ve kraliyet ailesinin üyeleridir. Sanatçı portresinin yapılmasını isteyenlerin çok sayıda fotoğrafını çekmiş ve bu fotoğrafları büyüterek tual üzerine serigrafi tekniğiyle aktarmıştır (Aliçavuşoğlu, 2001). Bu çalışmalardan en fazla tanınan isim şüphesiz Marilyn'lerdir. Hatta Warhol denilince onun Marlynleri akla gelmektedir.

Bourdon' dan aktaran Özdemir ve Koca (1991)' nın bu portreler hakkında belirttiği üzere "Marilyn'i çalıştığı resimlerinin birçoğu, kırık beyaz zemin üzerine siyahla basılmıştır. Bu serinin en çarpıcı görsele sahip olanı, çok renkli zemin üzerine siyahla basılmış olanlardı. Genellikle turuncu zemin üzerine yüzünün renklendirilmiş haritasını çıkartırken önce saçlar için sarı bir alan, göz çevresi için mavi, dudaklar için kırmızı, yüz için ten rengi, yaka için yeşil renk kullanmıştır. Kırmızı dudaklar ve göz çevresi daha geniş şekilde boyanmış taşan makyaj gibidir. Kayma olmaması için kullanılan köşe işaretlerini, kalıpları üst üste basarken kullanmamıştır. Her karesi bir diğerinden farklı olan film şeridinin etkisini hissettirmek için aynı görüntüyü peş peşe basarak oluşturmuştur" (s. 124-126).

Şekil 7. Gold Marilyn Monroe, *Warhol, A., 1968.*

Warhol, fotoğraftan faydalanarak oluşturduğu yapıtlarında sadece ünlü isimleri değil aynı zamanda suçluları, yaşadığı döneme damga vuran intiharları, kazaları ve elektrikli sandalye

ile ölümü ele almıştır. Sanatçı, bu imgeleri tual üzerine tekrar tekrar işlemiş ve bunu yaparken çok az renk tabakası kullanarak yapıtlarını daha çekici hale getirmiştir. Warhol burada yapıtlarını monotonluktan kurtarırken, öte yandan gündelik yaşamda kolayca kabul ettiğimiz durumları da eleştirmiştir (Lynton, 1982).

Elmas (2006)' ın belirttiği üzere "Yazı, harf, metin gibi göstergeleri de sıklıkla içinde barındıran Pop Sanat insanı kimi dizgelerle veya nesne-anlam ikileminde düşünmeye sevk eder. Bu bağlamda Amerikalı sanatçı Andy Warhol, kapitalizmin yarattığı Popüler Kültür'ün benzeşim kalıplarını ve seri üretim mantığını yansıtırken, yaşanan kültüre mal olmuş imajları, bulundukları alandan koparıp bambaşka bir alana, tuvale taşımıştır" (s. 294).

Pek çok kişinin aksine Warhol, yapıtlarının bir anlam taşıdıkları düşüncesini reddeder ve Lynton (1982)' un "Modern Sanatın Öyküsü" kitabında belirttiği üzere "1968 de yayınlanan bir demecinde şöyle der: " Bir makine olmayı istediğim için bu şekilde resim yapıyorum. Her şey bir makine gibi yapmamın nedeni, tüm yapmak istediğimin bundan ibaret olmasındandır. Herkes birbirinin benzeri olduğu zaman korkunç bir sonuç ortaya çıkıyor... Gelecekte herkes 15 dakika içinde dünyaca ünlü olabilecek... Eğer Andy Warhol hakkında bir şey öğrenmek istiyorsanız resimlerimin yüzeyine, filmlerime ve bana bakın. İşte ben. Ardından hiçbir şey yok." Warhol dostlarını oluşan ve fabrika diye bilinen bir ekip kurdu. Onlarla birlikte resimler yapıp, romanlar, çeşitli kitaplar yazdı ve arkadaşların oynatarak dünyaca bilinen filmler yaptı" (s. 304).

Warhol, bir makine gibi, sadece işini yapan ve işi bittiğinde aynen geldiği gibi gitmek isteyen bir sanatçı olduğunu düşünmüş ve bu şekilde görüşmek istemişti. Warhol' un yaptığı insan portrelerinde bile buradaki makine kavramını oluşturmaya çalışması en açık Monroe ve Taylor portrelerinde görünmekteydi. Onun için bu portrelerdeki yüzler sadece bir maskelerden oluşmaktaydı. Bu ünlü kişiler, bu yolla artık bir satış değeri olan makine ürünü ve ticari bir mülkiyetin simgesi olmuştur. Sanatçının bu portreleri herhangi bir his veya düşünce yüklemeksizin gösterime sunduğu düşünülmektedir (Koca ve Özdemir, 2013).

Portrelerdeki insan olgusunu yok edip, bir nesne ve makine olarak görmesi Warhol' un sanatını net şekilde açıklamaktadır. Campell' in çorbaları, film yıldızlarına yaptığı serigrafiler, travesti hayran kitlesi ve açıklamalarıyla döneminde konuşulduğu gibi bugünde sanatı ve fikirleri tartışılmaktadır. Bugün moda dünyasına baktığımızda, Warhol

şapka ve pantolonları sokakta birçok kişinin üzerinde görülmektedir. İyi bir reklam bilgisi olan sanatçının yaptığı çalışmalar kitle tüketim ürünlerini pazarlamaya yönelik olduğu açıktır, bugün Grafik Tasarımcıların yapmayı amaçladığı şeyde tam olarak Warhol' un düşüncesiyle aynıdır.

Şekil 8. Campbell çorbaları, *Warhol, A., 1968.*

Şekil 9. Mick Jagger, *Warhol, A., 1975.*

3.2.7. Jasper Johns

ABD'li Jasper Johns (1930) ressam, heykeltıraş ve baskı sanatçısıdır. Rauschenberg' in yakın arkadaşı olan sanatçı, hem Neo Dadacılar hem de Pop Sanatçılar ile anılmaktadır. Soyut Dışavurumculuk 'un zengin imkânlarından, özellikle de fırçayı kullanış tarzından yararlanmaktan hiç vazgeçmemiştir ("Çağdaş Sanata Varış 92|Neo Dada 3| Jasper Johns, Allan Kaprow", 2014).

Pop Sanat'ın New York'ta ortaya çıkışı, Jasper Johns'un bir eseriyle ilgili olduğu ve bu sanatçıda görülen resimsel ironinin de Marcel Duchamp ile ilişkili olduğu yazılmaktadır. Ayrıca, bütün Amerikan sanatçıları gibi Johns da önce bir ressam kimliği, sonra bir fikir adamı özelliği ile anılmaktadır. Johns, kendi bulduğu teknikle, 'action' boya resminin

kişiliksizleştirilmesi yoluyla üçboyutlu obje ve abstraksiyona yönelmiş ve "Bayrak" isimli yapıtıyla ve Artnews dergisinin kapak resmi olan "Hedef Tahtası ve Dört İnsan Yüzü" veya resmedilmiş numara gibi biçimleri daha 1955'te konu edinmiştir (Foster, 2004).

Turani (2013)' e göre "Johns maddeyi, resmin içine yabancı estetiğe boyun eğdirilmiş ve kılık değiştirilmiş biçimde ve kolaj geleneğine adeta meydan okuyarak sokmuştu. Ayrıca, önceki yalın saf boya resminin bozulmamış anlayışına da saldırmıştı. Oysa Johns, kendi kusurlu motif ve işlem sentezi dâhilindeki her çeşit asamblajları sanat ile yaşam arasında kalan boşluğa yerleştirilmek için harekete geçmişti. Johsn, bu belirttiği boş kalan yeri, tarafsız bir alan görüyor ve henüz boş görüldüğü yere Pop Sanat anlayışını yerleştiriyordu. Anımsanırsa, Picasso, bir defasında kendisine yöneltilen bir soru için, "bu bir balık değil, bir resim" diyordu; Johns ise, kompozisyonuna koyduğu nesne için bu bir resim demiyor oraya koyduğunu nesne olarak görüyordu. Kısacası, nesne resmi yerine, nesnenin kendisine ve sanatçının kendisine ait olmayan estetiğini dikkate alıyordu" (s. 724).

Jasper Jons' un yaptığı ve tartışmalara neden olan bir dizi bayrak adlı çalışması Soyut Dışavurumculuğa karşı sert bir başkaldırı olarak görülmektedir. Bu çalışmaları sergilediğinde birçok insan, "hay aksi; Pallock, de Kooining, Kline, Motherwell ve öteki soyut dışavurumcu sanatçıların resimleri tam da Amerika'nın uluslararası başkaldırılarından biri olarak kabul edilmişken böyle basit şeyler de nereden çıktı!" dercesine tepki vermiştir. Aslında bu karşı çıkışın nedeni, onların buna hazır olmamasıdır. Johns bu yapıtıyla ulusal bayrağı yüceltiyor mu, yoksa alay mı ediyor anlaşılamamıştır (Yılmaz, 2013).

Şekil 10. Three flags, *Johns, J., 1955.*

Sanatçı sadece 1950lerde değil, 2000'lerde de bayrak serisini yapmaya devam etmiştir. Beyaz Bayrak, serinin en büyüğü (199 x 307cm) ve ilk monokrom olanıdır. Bu seri

Johns'un erken dönemini en iyi temsil eden işi olarak görülmektedir. Kullandığı sıcak balmumu sayesinde her fırça darbesini görünür kılmış; yüzey girintili çıkıntılı olmuş; renk şeffaftan opak halde değişiklik göstermiştir. Tablo, üç ayrı tuvalden oluşmaktadır: yıldızların yer aldığı, yıldızların yanındaki yedi şeritli bölüm ve altta uzun şeritli olan bölümdür. Astar olarak doğal balmumunu sürmüş, yıldızların çevresi ve şeritler için kâğıt ve kumaş parçalarını eritilmiş balmumuna batırıp tuvalde yerlerine yerleştirerek kolajını tamamlamıştır. Bu üç paneli birleştirdikten sonra en üste tekrar balmumu sürmüş, bu defa balmumunun içine renk katmıştır. Bu yapıt, 1998 yılında Metropolitan Müzesi tarafından 20 milyon dolara satın alınmıştır ("Çağdaş Sanata Varış 92|Neo Dada 3| Jasper Johns, Allan Kaprow", 2014).

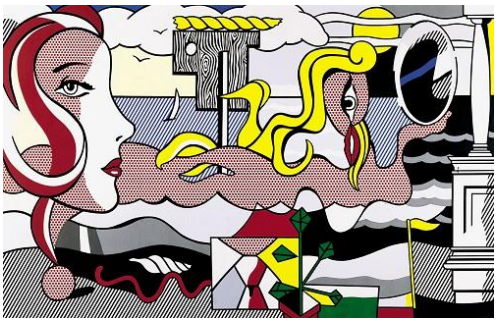

*Şekil 11.*White flag, *Johns, J., 1955.*

3.2.8.Roy Lichtenstein

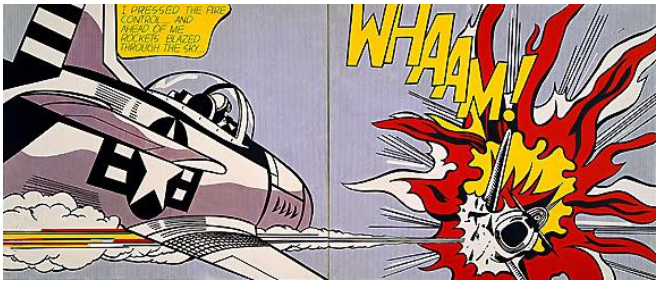
Pop Sanatı Amerika'daki tanınmış temsilcilerinden Lichtenstein, tasarım konusunda öğrenim görmüş ve mezun olduğunda bir süre bu işten para kazanmıştır. 1950'lerde New York'ta bir üniversitede resim hocalığını başladığında soyut dışavurumcu resimler yapmış ancak 1960'ların başından itibaren gazete ve dergilerdeki çizgi romanlarını diline ilgi duymaya başlamıştır. Bu ilginin uyanmasın da oğlu için yaptığı bir çizgi roman karesi etkili olmuştur. Sanatçı, çizgi romanlar veya gazete fotoğraflarından aldığı bir kareleri tepegöz yardımıyla tuvale yansıtmış ve çevre çizgilerin çizmiş, ardından da ara tonları veren noktalarına kadar sabırla resmetmiştir (Yılmaz, 2013).

Hodge (2011)' in belirttiği üzere sanatçı "Çizgi romanlarda kullanılan dramatik kompozisyonlar, kırpma ve kısaltım (rakursi) gibi tekniklerden faydalanmıştır. 1961'de kendi büyük boyutlu çizgi roman karelerini resmetmeye başlamış; renk ve tonları oluşturmak için, ticari baskı tekniklerinden uyarladığı ve Bengay noktacıklarını anımsatan büyük renkli yuvarlaklardan yararlanmıştır" (s. 170).

Şekil 12. Figures in landscape, *Lichtenstein, R., 1977.*

Sanatçıyı üne kavuşturan ilk tablo serileri, bu resmettiği çok büyük ölçekli çizgi roman kareleridir. Bu çalışmalar büyük bir başarı kazanmıştır, çünkü tıpkı diğer Pop Sanatçılar gibi o dönem ortaya çıkan popüler, kitle kültürüne beslenen simgeleri ele almıştır. "Whaam!" İsimli eserde bir Amerikan savaş jetinin, düşman uçağı vurduğu görülmektedir (Smith, 2004).

Şekil 13. Whaam!, *Lichtenstein, R., 1963.*

Lichtenstein, yapılan çalışmada eğlence mantığı varsa onda sanatın olmadığı görüşündedir. O eserlerinde konu sorununu titizlikle ele almıştır. Heyecanlı bir konuyla harekete geçmiş ve karton resimlerinde aşkı, ihaneti veya savaşı kişisel bir anlatımla sınırlandırarak grafik biçimlemeleri kullanmıştır. Lichtenstein' ın, Pop Sanatı içeren tüm çalışmalarının ortak özelliği ise doğal olmayan yalın renklere ve teknik çözümlemelere yer vermesidir (Turani, 2013).

3.3.Türkiyede Pop Sanat

Türkiye'de Sanat, İpşiroğlu ve İpşiroğlu (2011)' un belirttiği üzere; "Biz batı toplumunun geçirdiği aşamaları yaşamamış bir toplumuz. Batı'nın altı yüzyıllık bir gelişim sürecinde

vardığı aşamaya biz çok sıkıştırılmış bir zaman sürecinde vardık. Orada çağ değişimi sancıları yaşanırken, bizde daha yeniçağ düşünesinin özümsemenin sancıları yaşanıyordu. Kendimizi birden bire endüstri çağının içinde bulduk. Hiç hazırlığımız olmadan ilerlemiş bir teknolojiyle karşı karşıya kaldık. Bu uzun yolu çok kısa bir zamanda almış olmak toplumda büyük sarsıntılar yarattı. Batı taklitçiliği ve gelenekçilik diye yapay bir ayrımla toplum kimlik bunalımına sürüklendi" (s. 107). Sözleriyle Batı ülkelerinden farklı bir gelişim gösterdiğini ifade etmiştir.

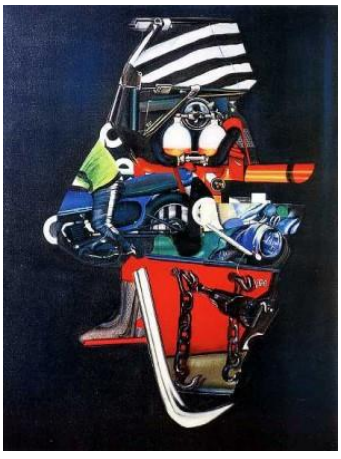
Bu konu hakkında Tansuğ (1997) de "Türkiye'nin sanat ve kültür yaşamında modern evrensel programlara öncekinden daha yatkın ve açık olan bir dönem 1950'li yıllarda başlar ve günümüze kadar sürer. Bu süre içinde sosyoekonomik yapıda görülen önemli değişmeler doğal olarak düşünce yaşam tarzını da etkilemiş bir takım farklılaşmalara yol açmıştır" (s. 172).

1970 başlarında, ulusallık kaygısı ile figüratif anlatımlar, doğa ve topluma, insana dönük olarak meydana gelmiş ve sanatçıların bireysel arayışları, özgünleşme çabaları ile Batı Sanatına yönelik ilgileri dikkat çekmiştir. Batıda 1960'ların egemen akımı olarak gelişme gösteren Pop Sanat, 1967'den itibaren Türkiye'de figüratif resme çağdaş bir boyut kazandırmıştır. Batılı çağdaş sanatçılarla eş zamanlı olarak, bu eğilime dâhil olan Altan Gürman (1935-1976), Paris'teki uzmanlık eğitimi yıllarındaki (1963-1966) ilk çalışmalarını, optik etkili yorumlarıyla ortaya koymuştur. Türkiye'de gerçekleştirdiği "Montajlarında" (1967) gerçek nesneleri kullanmış olan Altan, Batıdaki sanatçılar gibi tüketim toplumunun nesnelerini değil, insanlık ve özgürlük adına savaş nesnelerini işlevsel gerçekliğinden uzaklaştırarak, sanat nesnesi durumuna getirmiştir. Kalıp biçimlerle oluşturduğu görünüm ve kompozisyonlarında, kalıp asker, bürokrat, nesne insan formlarını eleştirel bir bakışla ele almış ve toplumsal baskının insan yaşamında yarattığı suskunluğu kavramsal yönde sorgulamıştır ("Pop Sanat Eğilimi", 2015). Sanatçı sanat yapıtından gelir ve saygınlık sağlamak yerine, izleyiciye diğer tüketim malları gibi bir mal sunduğunu düşünmekte ve buna inandırmak istemektedir.

Şekil 14. Montaj 4, *Gürman, A., 1967.*

Dönemde Altan Gürman gibi, siyasi çatışmaların gençlik üzerindeki olumsuz etkilerine eleştirel bir bakış açısı ile yaklaşan Özdemir Altan 1971'de yarı soyut simgesel figürleri, vida gibi diğer mekanik nesnelerle birleştirdiği yapıtlarından itibaren, foto ve baskı tekniğinden de faydalanarak yapıtlarına yeni anlamlar yüklemiştir. Rastgele bulduğu her türlü endüstri ürünü nesneyi, değişik düşünce ve estetik yaklaşımların, çeşitli teknik ve yöntemlerin birlikteliğinde 1980 sonlarına kadar gerçekleştirdiği panolarla, farklı yapı ve düşüncenin sanatı oluşturabileceğini vurgulamıştır. Sanatçı çalışmalarıyla Pop Sanata düşünsel, estetik, teknik ve yöntem olarak katkıda bulunmuş, sürekli kendini yenileyen bir tavır sergilemiştir. Türk resminin gelişmesinde önemli bir yer kazanmıştır ("Pop Sanat Eğilimi", 2015).

Şekil 15. Unknown person, *Altan, Ö., 1982.*

Tansuğ (1990) çalışmasında "Pop Sanat esprisi içinde happening diye nitelenebilecek bazı sanatsal davranışların Amerika da yaşayan Tosun Bayrakla 1960'lı yıllarda Türkiye'ye yansıtılmış olduğu da anımsanabilir" sözleriyle Pop Sanata Türkiye'de de happeninglerle yer verildiğini ifade etmiştir (s. 82).

Türk Pop Sanat eğilimini taçlandıran, duvar resmi konusunda dünyanın tanınmış sanatçıları arasında yer alan Burhan Doğançay, 1950-1955 yılları arasında Paris'te hukuk doktorasını yapmıştır. 1962'de New York'a yerleşmiş olan sanatçı, 1965'ten sonra, gökdelen duvarlarına yaptığı kolaj tekniğindeki yapıtlarıyla, endüstri ürünü kâğıttan hareketle, onun parlak, pürüzsüz yüzeyi ile nesnelliğini Pop Sanat etkili bir anlatımla büyük yüzeylerde, tuval ve duvar resmine, çağdaş bir boyut getirerek aktarmıştır ("Pop Sanat Eğilimi", 2015).

Doğançay, bu resimlerine esin kaynağı olarak geniş duvar yüzeyleri üzerinde ilginç bir görsel malzeme yığını oluşturan yırtık afişler, karalamalar, lekeler gibi görünümleri seçmiş, bu malzemeden yola çıkarak, çağdaş resim soyutlamasına zaman zaman hat kaligrafisine varan bir üslup yönetimi kullanarak katkıda bulunmuştur (Tansuğ, 2012).

Şekil 16. Viva Che, *Doğançay , B., 2008.*

toplumunda kadının nesne olarak, kullanılması eleştirel olarak ele almıştır. Türk resminde ilk kez fotogerçekçi anlayışta çalışan Nur Koçak, "posta" sanatı uygulamalarını da 1979'da, aile albümünden seçtiği fotoğraflarla "Mutluluk resimlerimiz" dizisi ile ortaya koymuştur. Posta sanatı, diğer ülke sanatçılarıyla kurduğu yeni bir iletişim biçimi olmuştur ("Pop Sanat Eğilimi", 2015).

> Nur Koçak, Türkiye sanatı içindeki konumlanışı bakımından değerlendirildiğinde, Pop Sanat ile kurduğu etkileşimle anılmaktadır. Sanatçı, sanatı daha geniş kitlelere ulaştırma amacıyla yaptığı resimlerde hazır bulunmuş nesneler olan reklam malzemelerinden yararlanmıştır. Örnek vermek gerekirse Koçak, resimlerinin konusunu seçerken popüler kültüre ait kadın kullanım

nesnelerini Pop Sanat'ın kimi zaman yalınlığa yakın duran yapısı ile tekrar sunar. Koçak, "Fetiş nesne" serisi adlı ilk dönem resimlerini şöyle ifade eder: Kadınların kullanım nesnelerini ele aldığım resimlerde durum biraz daha değişik orada resimlerin boyutlarını göz ardı etmemek gerekiyor. Minicik nesneleri anıtsal boyutlarda izleyiciye sunduğunuz anda hem gerçeği bir o kadar çarpıtıyor hem de nesnelere gerçekte olduğundan farklı anlamlar yüklüyorsunuz. Bu yüceltmekle yermek, karşı çıkmakla kendini kaptırmak arasında hayli tehlikeli ikilem üstünde oynamak istedim o resimlerde. Yani o nesnelerin gerçek fetişlere dönüşmesini de arzuladım bir yerde (Koçak'tan aktaran Muraz, 1982, s. 28).

Şekil 17. Doğal harikalar ya da fetiş nesneler, *Koçak, N.*, (t.y.)

Türkiye de günümüz resim sanatında baştan sona Pop Sanat anlayışı içinde devam etmiş olan bir sanatçı belirtmek zordur. Son yıllarda sanat anlayışının Postmodern bir hâle geldiği ve birçok düşüncenin bir arada sergilendiği bir sanat anlayışı tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de görülmektedir.

3.4.Grafik Tasarım

Tarih boyunca sürekli olarak yeni anlamlar kazanan grafik kavramı geleneksel olarak, çizgi ile yapılan şekil ve resimler veya bir eşyayı çizgi ve şekillerle göstermek olarak tanımlanmaktadır (Genç, 1985). Kökeni eski Yunanca ve Latinceden gelen grafik terimi kalıplar kullanılarak çoğaltma esasına dayanmaktadır. Sanatçı mesajını, resim fotoğraf, illüstrasyon, yazı yoluyla kitlelere iletir (İçmeli, 1985).

Parlak (2011) grafik sanatları "Hem basılı sanat eserlerini (tahta baskı, taş baskı, tahta ve metal gravür), hem de bilgi iletişimini sağlayan basılı eserler (basın ilanı, afiş, broşür vb.) tanımlamak amacıyla kullanılmaktadır. Günümüzde özellikle, liberal ekonomik sistemi benimsemiş, rekabet ve tüketime dayalı refah toplumlarında ürünlerin tanıtım görevi büyük ölçüde "Endüstriyel Grafik" sanatının çalışma alanına girer. Gerçekten de günümüzde her an grafik ürünleriyle karşı karşıya bulunmaktayız. Bu ürünler arasında her gün karşı

karşıya kaldığımız amblemler, logolar, afişler, dergiler, kitap kapakları, gazete ilanları, broşürler, ambalajlar, basın ilanları sayfa düzenlemeleri ve hatta trafik işaretleri yani piktogramlar sayılabilir" (s. 79) sözleriyle ifade etmiştir.

Ketenci ve Bilgilinin (2006)' in kitabında tanımladığı üzere; gerekli olanın araştırılması ve biçimlendirilecek kişinin yaratıcı özelliklerini de katarak ortaya çıkardığı bir biçim, şekil veya modeldir. Ünlü reklamcı Ivan Chermayeff, tasarımın zekâ ve sanatsal yeteneğin ortak ürünü olduğunu belirterek tasarımın yaratıcılıkla yakın ilişkisini anlatmaya çalışmıştır.

Günlük yaşamımızda her zaman duyduğumuz uygulamalı tasarım dallarını üç ana başlık altında toplanmaktadır. Bunlar: Endüstri Tasarımı, Çevre Tasarımı ve Grafik Tasarımı. Grafik Tasarımı tanımı ilk kez 20 yüzyılının başlarında oyularak yazılan, çizilen ve daha sonra da çoğaltılmak üzere basılan görsel malzemeler için kullanılmıştır (Keteci ve Bilgili, 2006). Grafik Tasarımı, okunan ve izlenen görüntülerin tasarımından sorumludur görülmektedir. Afişler, kitaplar, bilgi ve uyarı işaretleri, broşürler bunlardan bazılarıdır. Grafik Tasarımı gerek iletişim gerekse estetik kaliteyi en üst düzeye çıkarmayı amaçlar (Parlak, 2011).

Becer (2013) "Tasarım eğitimi ömür boyu sürer. Çünkü sürekli değişim, sürekli bir yenilenmeyi de beraberinde getirecektir. Bu nedenle Grafik Tasarım mesleğinin ağırkanlı ve nostaljik bir kişiliğe uygun bir uğraşı alanı olacağını söylemek zordur. Bu meslekte başarılı olabilmek için tasarım ilkelerini ve uygulamalarını bilmek, esnek ve işlek bir zekâya sahip olmak gerekmektedir" (s. 35) sözleriyle grafiği ve grafik tasarımcıyı tanımlamaktadır.

Günümüz şartlarında sadece basılı malzemelerle sınırlı olmayan Grafik Tasarım, teknolojinin de gelişmesiyle birlikte alanı da genişlemiştir. Bilgisayar, video ve filmlerde Grafik tasarımcıların ilgi alanına girmiştir.

Bilgin (1988) Grafik Sanatların amacını "İnsanın salt estetik zevklerinin geliştirilmesine, giderilmesine araç olmak değil, onun günlük yaşamında karşılaştığı hemen tüm sorunlarının, ihtiyaçlarının giderilmesinde çözüm önerici, uyarıcı, bilgilendirici rolüyle yardımcı olmak ve katkıda bulunmaktır. Bu bağlamda, haberleşme, ulaşım, eğitim, sağlık, endüstri, ekonomi, ticaret, yönetim, uluslararası ilişkiler ve kültür gibi pek çok alana hizmet etmektedir" (s. 54) sözleriyle ifade etmiştir.

3.4.1.Grafik Tasarımın Tarihi ve Sanat Eğitiminde Yeri

Grafik Tasarım ve tasarımcının kökenleri, hissettiklerini, korkularını, mesaj ve beklentilerini çizimlerle anlatmaya çalışan ilkel insana kadar uzanmaktadır. Grafik Tasarımın iletişim görevini keşfeden insan, sembolik yapıyı keşfetmiş, bu yapının gösterdiğinden çok daha fazlasını ifade edebildiğini öğrenmiştir. Sembollerden bir anlam çıkarabilmek, bunları kâğıda dökebilme ve teknik bir altyapıdan çok, felsefi bir bakış ve anlayışı beraberinde getirmektedir (Uçar, 2004).

Temeli, çoğaltma esasına dayanan Grafik Sanatı, "Baskıresim ve Grafik Tasarımı" olarak, uzun süre belli bir çizgide devam etmiş ve birbirine paralel bir gelişme göstermiştir (Akalan, 2000). Uçar (2004) belirttiği üzere "1450'de Johannes Gutenberg'in farklı bir anlayışla hazırladığı baskı sistemi, insanoğlunun gelişiminde farklı bir rol oynadı. Artık baskı ve çoğaltma çok daha kolay bir hâle gelmiş, ancak diğer bir taraftan, sistem teknikleşerek karmaşıklaşmıştı. 19. Yüzyılda Grafik Tasarımın ağırlıklı konusu yayıncılık, genellikle de kutsal kitapların tasarlanıp resimlenerek çoğaltılmasıyla ilgileniyordu" (s. 92). Başlangıçta gerek Avrupa'da gerekse İslam dünyasında, yazı ve yayıncılık dini konuları yaymada kullanılmaktaydı ancak bir süre sonra artan ihtiyacı karşılamak üzere, farklı baskı teknikler ortaya çıkmıştır.

Tüm dünyada Grafik Tasarımın ve tasarımcının gelişimi baskı ve çoğalma teknikleriyle hatırlanmasına rağmen, artık günümüzde bu mesleğin temel probleminin görsel iletişim tasarımı olduğu gerçeği yaygınlık kazanmıştır (Uçar, 2004). Grafik Tasarımı deyimi, dünyada ilk kez ikinci dünya savaşı sonunda gündeme gelmiştir. Daha önce bu işi yapan kişiye "reklam sanatçısı" denilmektedir. "Reklam sanatçısı" bu dönem için yeterli ifade olarak görülmektedir ve bu isim endüstri tarafından istihdam edilmiş veya afiş sipariş edilmiş olan, sanat kökenli bir kişiyi tanımlamaktadır. Savaştan hemen sonra "*sanat"* ifadesinin yerini *"tasarım"* kelimesi almıştır. Ardından *"reklam"* sözcüğünün yerine de *"grafik"* sözcüğü geçmiştir. Tüm bunların sonrasında, savaş sonrası endüstriyel gelişmeyle birlikte, Grafik Tasarımcısının tek etkinlik alanı reklam olmaktan da çıkmış ve farklı alanlara kaymıştır (Karamustafa, 1998).

Türkiye'de ilk kurulan basımevinin Türk Grafik Sanatının ilk filizlendiği ortam olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Rönesans Avrupası'nın kültürüne kazandırdığı değerler, 18. yy başlarından itibaren Osmanlı toplumunu da etkilemeye başlamıştır. Bu yeniliklerin ilki, savaş ve savunma bilimi konularında uygulanmaya başlamıştır. Ardından bu yenilikçi ortam içinde ilk Türk Basımevi de, 1727 yılında Sait Çelebi ve İbrahim Müteferrika tarafından kurulmuştur (Parlak, 2011). Osmanlı döneminin en önemli matbaalarından biri olan Kavalalı Mehmet Ali Paşa tarafından kurulan Bulak Matbaası, 1822- 1842 yılları arasında Vakayi-i Mısrıye ile birlikte 125'i Türkçe 243 kitap basımını yapmıştır. Taşbaskı (litografi) tekniğini Türkiye'ye getiren Calloil Kardeşlerin Matbaası ise 1831 yılında İstanbul' da kurulmuştur. Taşbaskı çoğaltılacak yazı veya resmin, kimyasal yöntemlerle taş üzerine aktarılıp, taşı kalıp olarak kullanma yoluyla, kâğıt üzerine birçok nüsha basma yöntemidir. Taş basma yönteminin kolaylıklarının yanı sıra zorluğu da bulunmaktaydı. Bu teknik, uzun yıllar kullanılmıştır (Keteci, Bilgili, 2006).

Türkiye'de gündelik gazetelerin yayınlanmaya başlaması ile beraber, resim ve çizim işlerini üstlenenlere de ihtiyaç duyulmaya başlamıştır. Gazetelerin yanı sıra, 1850'den sonra başlayan dergicilik, grafik sanatçılarına yeni bir iş olanağı sağlamıştır. Gazeteci Ebbuzziya Tevfik'in, grafik sanatlara özel bir önem verdiği, 19. yüzyıl Türk basım yaşamında Ahmet Mithat ve Ahmet İhsan beyler de, grafik sanatların gelişmesini destekleyen çabalar göstermişlerdir (Tansuğ, 2012, s. 332).

Şekil 18. İlk resimli basma kitabı, *Tarih-i Hind-i Garbi, (t.y.).*

Türkiye'de Kurtuluş Savaşından sonra meydana gelen yönetim değişikliği, birbirini izleyen devrimler ve bunların, kültür, sanat çevrelerinde yarattığı değişim ve coşku, Batıya açılan kapılar, "Harf Devrimi" ile elde edilen yeni biçim olanakları, o dönemde sağlıklı bir Grafik Tasarım için yeterli görülmemektedir. Türkiye savaştan yeni çıkmış, yorgun ve fakirdir.

Devletçiliği bir yönetim biçimi olarak kabul eden Türkiye, 1923 yılından sonra birçok kuruluş çalışmalarını geniş kitlelere duyurabilmek amacıyla grafik tasarımından faydalanma gereksinimi duymuştur. O dönemde diğer alanlarda olduğu gibi Grafik Tasarıma özgü bir iş bölümü bulunmamaktadır. Bu alanda sadece resim sanatçıları ve hattatlar çalışmaktadır. Başlangıçta yapılan tasarımlarda dış yayınlardan etkilenilmiş ve yapılan işler kopyalamada öteye gidememiştir. Bugünkü grafik olgusunu hazırlayan elverişli koşulların oluşması ve bir uzmanlık dalı olabilmesi için uzun yıllar geçmesi gerekmiştir. Öğrenimlerini yurt dışında tamamlayıp daha sonra yurda dönen tasarımcıların çalışmaları grafik alanına bir katkı sağlamıştır (Yeraltı, 2007).

Şekil 19. Alfabe posteri, *Hulisi, İ., (t.y.).*

Türkiye' de Grafik Tasarım alanında uzmanlaşma ise Cumhuriyetin ilanından sonra başlamıştır. 1920'lerde Münif Fehim, İlhap Hulusi ve Kenan Temizan, kitap kapağı, basın ilanı ve afiş alanında yaptıkları nitelikli çalışmalarla Türk Grafik Tasarımına öncülük etmişlerdir. (Parlak, 2011, s. 83). Özellikle bu dönemde İlhap Hulusi yaptıklarıyla yeni yaşam biçimlerini yorumladı ve öneriler getirdi. Bir yandan Cumhuriyete tanıklık yapmış olan sanatçı bir yandan da çağdaş Türk Grafik Tasarımında öncü bir isim oldu. Eğitim aldığı Münih'ten Türkiye'ye döndükten sonra İstanbul'da serbest grafikçi olarak çalışmaya başlayan sanatçı daha çok halktan kişilerin fotoğraflarından yararlanmış aile ve dost çevresini resimleyerek gerçekçi anlamda genellikle iki rengin tonlarıyla bugünde bilinen pek çok kuruluşun afiş, ilan ve ambalajlarını tasarlamıştır. Birinci sigarası paketi, Kurukahveci Mehmet Efendi gibi amblemleri hâlen kullanılmaktadır (Maden, 1999).

Şekil 20. Roman kapağı, *Fehim,M., 1960.*

Mithat Özar, 1924-27 yılları arasında Beyoğlu'ndaki atölyesinde sinema kapılarına çok büyük boy sinema afişleri yapmıştır. Grafik Tasarımların resim ile iç içe olduğu dönemde Paris'e gidip resim eğitimi alarak yurda dönmüştür. Grafik Tasarım tarihi açısından önemi, 1932 yılında Güzel Sanatlar Akademisi Afiş Atölyesinin başına getirilmiş olmasıdır. 1937'de Güzel Sanatlar Akademisinin düzenlemiş olduğu sergide Mithat Özar'ın, Güzel Sanatlar Akademisi sergi afişi ve Florya afişi, akademik ortamda yaratılan ilk sanatsal ve profesyonel afiştir ("Türkiye'de Çağdaş Grafik Tasarıma Toplu Bakış", 2015). Ayrıca bu dönemde Devlet Demiryolları, Denizyolları, Sümerbank, İnhisarlar İdaresi (şimdiki Tekel), Kızılay, Türk Hava Kurumu, Çocuk Esirgeme Kurumu gibi devler kuruluşları da grafik çalışmalarıyla kendilerini geniş yığınlara tanıtma olanağı bulmuş oldular.

Şekil 21. Sigara afişi, *Hulusi, İ., 1930.*

Eğitim alanında yapılan çalışmalarda ise, 1982'de açılmış olan Sanayi-i Nefise Mektebi'nin 1926'da "Güzel Sanatlar Akademisi" adını almasından sonra, Müdür Namık İsmail Bey tarafından 1927 yılında "Afiş Atölyesi" adı altında kurulan birim, ülkemizde Grafik Tasarım eğitimi veren en eski bölümdür. Kurulduğu yıldan 1932 yılına kadar bu atölyede eğitimi Avusturyalı Eric Weber yönlendirmiştir. 1932'de Paris'ten dönen Mithat Özar atölyenin başına getirilmiş, 1940 ile 1950 yılları arasında da Zeki Faik İzer başkan olarak görev yapmıştır. İzer döneminde bu atölyede Türkiye'deki Grafik Tasarımın önemli isimleri yetişmiştir. Zeki Faik İzer' in asistanı olarak kariyere başlayan Namık Bayık, 1950 ve 1988 yılları arasında bu birimde yönetici olmuştur. Bu atölye 1967'de "Grafik atölyesi" adını almış ve bugün hala eğitim vermeye devam etmektedir (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, 2007)

Sanat eğitimi, resim, heykel ve mimarlık gibi geleneksel sanat dallarında yoğunlaşan Güzel Sanatlar Akademisine alternatif olarak, 1957 yılında İstanbul'da Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu eğitime başlamış ve amacı endüstriyel sanatlar ve tasarım alanında eğitim görmüş uzmanlar yetiştirmek olmuştur (Keteci, Bilgili, 2006, s. 286). Bu gelişmeler, Grafik Tasarım açısından çok önemli görülmektedir. Aynı zamanda sanayi ve ticaret alanındaki yenilikler Grafik Tasarım ürünlerine olan ilgiyi de giderek arttırmıştır.

Sanat eğitiminde grafik dalının Türkiye'deki önemini artıran bir gelenek, geçmişte (hat) ustalarının yetişmiş olmasıdır. Gereğinde resmîleşebilen hat düzeyinin yerini, özgün resimsel biçim göstergelerine dönüşen grafik dizaynının yeni harf değerleriyle uzlaşımı almıştır (Tansuğ, 2012, s. 237). Başlarda özellikle Alman Grafik Tasarımından etkilenen grafik sanatlar, zamanla yerel öğelerinde yoğun kullanımına bırakılmıştır. Eski hat temalarından ve dini konularından yararlanarak modern sanata uyarlanma yapılması Grafik Tasarım açısından önemli bir adım olmuştur.

Hat ve tipografi konusunda yetkin bir usta olan Emin Barın; 1955'ten beri grafiğin her dalında ürün veren, ama bugüne dek sekiz binin üstünde kitap ve dergi kapağı çizerek bu alanda ünlenen Yurdaer Altıntaş, yalnız tiyatro afişlerine yönelik çalışmalar sürdüren Mengü Ertel gibi sanatçıların önemi büyüktür. Afiş, kitap kapağı, amblem, ambalaj tasarımı, sanat yönetmenliği gibi birçok dalda etkinlik gösteren Erkal Yavi, Bülent Erkmen, Sadi Pektaş, Aydın Erkmen, Cemalettin Mütver, Aydın Ülken, Sadık Karamustafa, Abdullah Aşçı, Fahri Karagözoğlu, Emre Senan, Savaş Çekiç Türk Grafik Sanatının önemli isimlerindendir (Maden, 1999).

Şekil 22. Afiş çalışmaları, *Ertel, M., (t.y.).*

Maden (1999)' e göre başlangıçta Türkiye'de Grafik Tasarımı "Dışa bağımlı olan Türkiye ekonomisi, dışa bağımlı bir Grafik Sanatı yarattı. Toplumun temel gereksinimlerine ters düşüp doğrudan doğruya tüketim alanına yönelen sanayi burjuvazisi değer ölçülerinin tümünü Batı'dan alırken, bütün tanıma, *"pazarlama"*, beyin yıkama yöntemlerini de bütün kuruluş ve işleyiş özellikleriyle oradan almak zorundaydı. Dolayısıyla Türkiye'de Grafik Sanatı, ulusalcı nitelikten yoksun Türk sanayisinin Batı'dan kopya edilmiş veya onun izniyle üretilen içerikleri yalnızca ambalajlama tarihinden ayrı düşünülemez" (s. 74) sözleriyle ifade etmiştir. O dönem için özgün bir Türk Grafiğinin oluşmasını olanaksız bulmuştur. Uzun bir savaş ve yokluktan çıkmış olan Türkiye'nin özgün bir sanat yapabilme olasılığı elde etmesi ancak 1950'leri bulmuştur.

Şekil 23. THY reklamı – 1950'lerde afiş çalışması, (soldaki), *2016.*
Şekil 24. Teaser afiş tasarımı, *Bal, M., 1968.*

Grafik, özellikle 1950'den sonra kabul edilmiş ve sanatçıların bir bölümü pentür çalışmalarının yanında baskıresimde yaparken, bir bölüm sanatçılar da doğrudan grafik

alanında üretim yapmışlardır. Böylece "Grafik Tasarımcı" ve "Ressam" kavramları ayrılmıştır. Sonuçta "Baskı Sanatı" ismi ortaya çıkmış ve başka dillerde "baskı sanatı" deyimi yerine; grafik sanatlar, gravür sanatı, çoğaltma sanatı, elle basılmış resim sanatı, kazı resim sanatı deyimleri kullanılmaya başlamıştır (Kınık, 2008).

Türkiye'de üretimin çeşitlilik kazanması, refah düzeyinin artması ve bu doğrultuda da artan tüketim isteği bilinçli olarak yapılması gereken bir pazarlama olgusunun gerekliliğini oraya çıkarmıştır. Etiketler, ambalaj ve afişler bu gerekliliği karşılayabilecek nitelikte ve tüketiciyi etkilemeye yönelik olarak hızla gelişmiştir. Resmin temel ögelerinden beslenen Grafik Tasarım, toplumun siyasi yapısından, tüketim alışkanlıklarından, teknolojideki gelişimlerden fazlasıyla etkilenmiştir.

Ülkemizde 1960'lı yıllardan bu yana önemli eserler üreten Grafik Tasarımcılarımız vardır. Uzun süre kimlik sorunu ve bütünleşme, birlik olma sıkıntısı çeken Grafik Tasarımcılarımız 1978 yılından başlayarak "Grafikerler Meslek Kuruluşu" adı altında örgütlenme yolunu seçmişler ve genel anlamdaki sorunlarını ortadan kaldırmışlardır (Keteci, Bilgili, 2006, s. 287). Bu kuruluş aracılığıyla Türk Grafik Tasarımcıları tasarımlarının tanıması açısından yurt içinde ve yurt dışında çeşitli sergiler açabilmişlerdir. Grafikerler Meslek Kuruluşu, Grafik Tasarım dernekleri uluslararası konseyi üyesidir. İki yüzün üzerinde profesyonel üyesi vardır ve eğitimli olup olmamasına bakılmaksızın alanda emek veren herkesi kapsamaktadır.

Ayrıca Grafik Tasarımda yoğun bir şekilde kullanılan fotoğrafında icat edilmesiyle birlikte ölümsüz olma isteği ile portreleri belgelemek amacıyla kullanılan fotoğrafta gelişen baskı teknikleriyle, kendini portre fotoğrafçılığından kurtarmıştır. Temeldeki belgeleme işlevini yitirmeksizin, sanat kaygılarıyla kendine farklı konular ve teknikler bulmuştur. Fotoğraf, resme karşı nesneyi daha gerçekçi biçimde ifade ettiği için hızla Grafik Tasarım ve reklamcılık içindeki vazgeçilmez bir şekilde önem kazanmıştır. (Millî Eğitim Bakanlığı, 2012). Fotoğrafın basım teknolojisinde kullanılması ise, grafik ürünlerin kitleye ulaşımına büyük bir oranda katkı sağlamıştır. Bir zamanlar nesne ve varlıkları el ile çizmek çok zaman alıyorken, fotoğraf yoluyla sorun inanılamayacak kadar kısa zamanda çözülmüştür. Bu durum, fotoğraf teknolojisinden yararlanmayı amaçlayanlar açısından oldukça büyük bir avantaj sağlamaktadır (Bilgin, 1988).

Bir iletişim işi olan Grafik Tasarımın tarih içindeki gelişimi ve değişimi teknolojik araçların gelişimine paralellik göstermiştir. 1970'ten sonra, Türkiye de Grafik Tasarım

alanında en belirleyici değişim teknolojide ve buna bağlı olarak üretim ilişkilerinde yaşandı. 1980'li yılların ikinci yarısından başlayarak bilgisayar, Grafik Tasarım uygulamada vazgeçilmez hâle geldi (Karamustafa, 1998, s. 82).

Bu gelişmeler her geçen gün insanın yaşama ve düşünme biçimini değiştirmektedir. Bu hızlı değişim her alanda olduğu gibi Grafik Tasarım alanında da yoğun bir biçimde yaşanmaktadır.

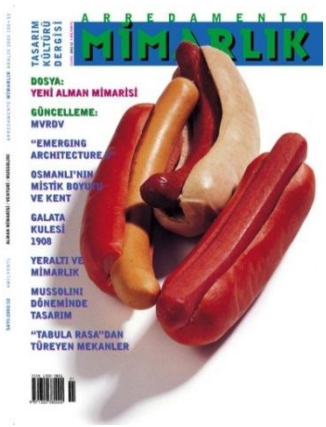
80 li yıllarda Türk Grafik Tasarımcıları, hizmet verdikleri kuruluşlardaki gelişme ve büyümeyle birlikte yeni kavramlarla tanışmışlardır. Kurumsal Kimlik, Kurum Tasarımı, Kurumsal İmaj, Kurumsal Literatür, Görsel Kimlik. Bunlar bir kurumun yapı ve özelliklerinin görsel dille aktarılmasını ifade eden deyimlerdir. Amblem, Logotayp ve Kurumsal Renklerin, kurumun yaptığı işi, sektörünü, geçmişini, hedef kitlesini, çalışma biçimini, yani kurum felsefesini doğru ve eksiksiz yansıtması bakımından bir kurum için yaşamsal önem taşımaktadır (Karamustafa, 1998).

Toplumsal kültürün görsel anlatım ve iletişim biçimlerine uyum sağlayamaması, basılı iletişim teknolojisinin ülkemize oldukça geç girmiş olması, Grafik Tasarım eğitiminin diğer görsel sanatlar dallarına göre henüz emekleme döneminde olması gibi nedenler; Türk tasarımcılarının uluslararası düzeyde söz sahibi olmasını geciktirmektedir (Becer, 1997, s. 116).

Türkiye de Grafik Sanatının çağdaş bir kimlik kazanmasında önemli bir rol oynayan günümüz Grafik Tasarımcılarından Bülent Erkmen, ilk sayısı 1989'da çıkan "Arredamento Dekorasyon Dergisinin" o yıldan beri kesintisiz kapaklarını tasarlamaktadır. Sanatçı neredeyse tümü Pop tasarımlar olan dergi kapaklarında hazır nesnelerden kurmuş olduğu bir kompozisyon yaratmıştır.

Şekil 25. Dergi kapağı, *Erkmen, B., 2011*

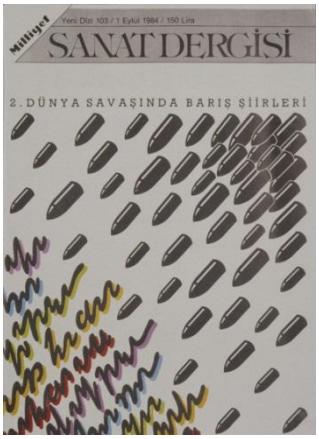

Şekil 26. Dergi kapağı, *Erkmen, B., 2002.*

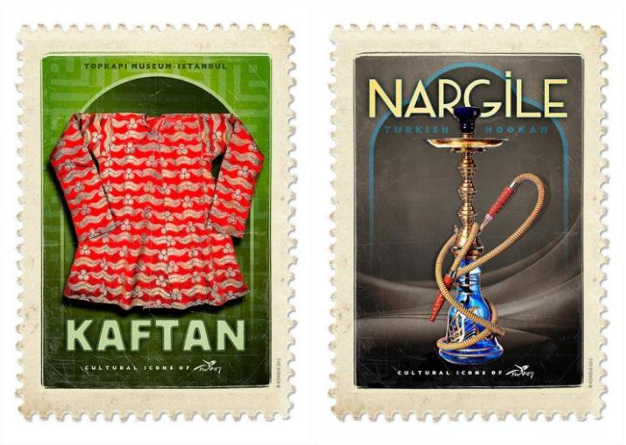
Şekil 27. Afiş, *Erkmen, B., 1993.*

Ulusal düzeyden evrensel düzeye uzanan bir Grafik Tasarımcısı olan Bülent Erkmen, Türkiye'de Grafik Tasarım olgusunun çağdaş ortamda yer almasını sağlamıştır. Ülkemizde diğer görsel alanlar içinde Grafik Tasarımının ayrıcalıklı yerinin tanınmasını, kabul edilmesini, önemsenmesini ve popüler hâle gelmesini sağlayan üretken bir tasarımcıdır. Yapıtları uluslararası alandaki yayınların hepsinde yer alabilecek çağdaş ölçütlerde ve kalitededir. Bülent Erkmen alana kavramsal, kültürel ve teknolojik düzeyde hâkim olduğu için tek bir anlatım biçimi ve üslupta karar kılmak yerine konseptin, ürünün, hedef kitlenin, mesajın gerektirdiği çözümleri yaratmaktadır ("Postmodern yaklaşım ve Bülent Erkmen", 2015).

Şekil 28. Dergi kapağı, *Erkmen, B., 1984.*

Türkiye de son yıllarda uluslararası üne sahip birçok Grafik Tasarımcı bulunmaktadır. Bunlardan Hacettepe Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Tasarımı mezunu Emrah Yücel yurt içinde ve yurtdışında yapmış olduğu özellikle afişleriyle tanınmaktadır. Birçok ünlü filmin afişini tasarlayan tasarımcının Pop çalışmaları da bulunmaktadır.

Şekil 29. Kültürel afişler, *Yücel, E., 2013.*

Şekil 30. Reklam çalışması, *Yücel, E.,* (t.y.).

> Ülkemizde genel eğitimin bir parçası olan Güzel Sanatlar Eğitiminde Grafik Tasarım Dersleri de bu gelişime paralel olarak en çok güncellenen yeni birçok meslek alanlarının temeli veya etkileşimli, önemli bir parçası haline gelmiştir. Bu gelişim ve değişimden etkilenen tüm bu sektörlerde kitlelere iletilmesi gereken mesaj, kavram ve bilgiyi görsel anlatım elemanlarıyla anlatmak bu sektörün sanat boyutunda da yeniden yapılandığını göstermiştir. Sektörün sanatsal boyutunu oluşturan mesleki alan "Grafik Tasarım" dır (Ketizmen, 2013, s. 432).

Günümüz ilgi ve heveslerini takip edebilen, popüler kültür ve kavramların farkında olan bunları geçmişle yoğurarak alıcısına ulaştırabilen Grafik Tasarımcılar giderek artmaktadır. Şüphesiz bunları yetiştiren kurumların önemi büyüktür. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda, Grafik Tasarımından anlayan sanatçıların çoğalması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Çağın gelişimini yakalayabilen ve bunu yaşanılan kültürle özümseterek aktaran bilinçli tasarımcıların yetişmesi üniversitelerde verilen Grafik Tasarımı eğitimi ile mümkündür. Bugün İstanbul'da Marmara, Ankara'da Gazi, Bursa'da Uludağ, Erzurum'da Atatürk, Adana'da Çukurova, Samsun'da Ondokuzmayıs, Trabzon'da Karadeniz Teknik Üniversitesi, Malatya'da İnönü Üniversitesi gibi birçok kurumun Eğitim Fakültelerinin Resim-İş bölümünde grafik programları bulunmaktadır. Ayrıca günümüzde pek çok Güzel Sanatlar Fakültesinde de Grafik Eğitimi verilmektedir.

BÖLÜM IV

YÖNTEM

4.1.Araştırmanın Modeli

Araştırma, Pop Sanat'ın Grafik Tasarım Dersleri üzerinde etkisinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmada, nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı karma yöntem (mixed method) kullanılmıştır. Karma yöntem araştırması 1990'lı yıllardan itibaren sosyal bilimlerde ayrı ve farklı bir alan olarak görülmeye başlanmış; bu durum ise araştırmacıları, bir projeye başlamadan önce tasarım aşamasında daha bilinçli tercihler yaparak karma yöntemi kullanmaya yöneltmiştir. Bu yöntemle yapılan araştırmalarda nicel ve nitel yöntemlerden elde edinilen sonuçların birbirine yakınlığı veya birbirini destekleyip desteklemediği, sonuçların birbirini tamamlaması, yeni hipotez, araştırma soruları üretilmesi veya araştırmanın sınırlarının genişletilmesi hedeflenmektedir (Baki ve Gökçek, 2012).

Geçmişte daha çok tercih edilen nicel araştırma yöntemi, daha sonraları nitel araştırmaya ve günümüzde de hem nitel hem de nicel araştırmanın bir karması formatında olan karma araştırmaya yerini bırakma başlamıştır. Karma araştırma ile araştırmacı araştırmasını bir diğer yöntem ile güçlendirmekte, araştırmasını daha tutarlı hâle getirerek hem daha gerçekçi verilere ulaşmakta hem de araştırmasının genelliğini artırarak teori oluşturmaktadır (Kıral ve Kıral, 2011). Karma yöntemlerden Paralel karma yönteminin kullanıldığı bu araştırmada eş zamanlı olarak hem nitel hem de nicel veriler ayrı ayrı toplanmış, bu veriler birleştirilmiş ve araştırma problemi çözümleyerek değerlendirilmiştir.

Bu araştırmanın nicel boyutu olan deneysel desenlerden "Son test Kontrol Gruplu Desen" modeli kullanılmıştır. Deneysel araştırmalar, kısaca araştırmacı tarafından oluşturulan farkların bağımlı değişken üzerindeki etkisini test etmeye yönelik çalışmalardır. Deneysel desenlerde temel amaç değişkenler arasında oluşturulan neden sonuç ilişkisini test etmektir. Araştırmacı bu amacını gerçekleştirmek için bağımsız değişkenin düzeyleri olan

işlem gruplarına seçkisiz atama yapmak, bağımsız değişkeni manipüle etmek, dışsal değişkenleri kontrol alnına almak durumundadır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014, s. 195). Deneysel araştırmaların iki temel özelliğinden söz edilebilir. Bunlardan birincisi, bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerinde etkisini doğrudan gösterebilmesidir. İkincisi ise değişkenler arasındaki ilişkiye yönelik olarak hipotezlerin test edilebilmesine olanak sağlamasıdır (Tanrıöğen, 2009, s. 75).

Araştırmanın deneysel desenini oluşturmak için 2015-2016 öğretim yılında Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim iş Eğitimi Ana Bilim Dalı ana sanat atölyeleri grafik olan üç gruptan ikisi tesadüfi olarak seçilmiştir. Araştırmada seçkisiz atamayı içermeyen yarı deneysel desen kullanılmıştır. Yansız atama yoluyla seçilen bu gruplardan birisi "deney" diğeri ise "kontrol" grubu olarak seçilmiştir.

Araştırmada eğer uygulamalardan önce gruplar tamamen eşit olarak oluşturulmuşsa, uygulanacak olan ön testin gerekli olup olmadığı tartışılabilir. Son test kontrol gruplu model, ön test son test kontrol gruplu desenler tamamen aynıdır. Tek fark, bu desende deney ve kontrol gruplarına ön test uygulaması yapılmamasıdır (…) Son test kontrol gruplu model, özellikle öğrencilere ön test uygulamasının gerekli olmadığı veya verilecek olan ön testin uygulama içerisinde veya uygulama sonunda olumsuz bir etkisinin olacağının tahmin edildiği durumlarda etkili olarak kullanılır (Tanrıöğen, 2009, s. 41). Araştırmayı olumsuz etkilememe düşüncesiyle öğrencilere bir ön test uygulanmamış sadece son test uygulanmıştır.

Araştırmanın nitel boyutunda ise uygulama sürecine ilişkin gözlem formu oluşturulmuş, deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin çalışmaları değerlendirilmiştir. Ayrıca araştırmada deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin nitel verileri yarı yapılandırılmış görüşme tekniğiyle elde edilmiştir. Konuyla ilgili "verileri toplama teknikleri" kısmında gözlem formu ve görüşme formu başlıklarıyla detaylı olarak bilgi verilmiştir.

4.2.Çalışma Grubu

Bu araştırma 2015 - 2016 eğitim yılında, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim- İş Eğitimi Ana Bilim Dalı dördüncü sınıf öğrencileriyle gerçekleştirilmiştir. Seçilen gruplardan birisi deney diğeri ise kontrol grubu olarak atanmıştır. Deney grubu 10, kontrol grubu 10 kişi olarak belirlenmiştir. Çalışma grubunun

oluşturulmasında sınıfların öğrenim gördükleri Anasanat atölye, sınıf yapısı ve öğrenci sayılarının birbirine yakınlığı dikkate alınmış bu doğrultuda seçim yapılmıştır. Öğrencilere deneysel bir çalışmada bulundukları söylenmiş fakat hangi grupta oldukları bilgisi verilmemiştir.

4.3.Verileri Toplama Teknikleri

4.3.1.Ölçme Araçları

Bu araştırmada, nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanıldığı karma yöntem (mixed method) kullanılmıştır.

Araştırmanın nicel boyutunda yarı deneysel desenlerden "son test kontrol gruplu seçkisiz desen" yöntemi kullanılmıştır. Bazı durumlarda deney ve kontrol gruplarının rasgele dağıtılması imkânsız olabilir veya istenmeyebilir. Bu yöntemle deney ve kontrol gruplarına yerleşecek kişiler rasgele dağılım dışında bir yolla yerleştirilir (Çepni, 2009, s.115). Yapılan araştırmada rasgele dağılımın mümkün olmaması nedeniyle yerine daha önceden rasgele dağılım dışında oluşturulmuş gruplardan (sınıflardan) yansız bir biçimde deney ve kontrol grubu olarak iki grup atanmıştır. Son test kontrol gruplu desenlerde uygulama öncesinde bağımlı değişkene ait ölçümler elde etmek amacıyla bir ön test yapılmamıştır. Bu gruplara uygulama sonrası ölçümler yapılmış (gözlem formu) ile ve bu ölçümler daha sonra deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını tespit etmek amacıyla, bağımsız gruplar için t testinin parametrik olmayan Mann-Whitney U testi kullanılarak kıyaslama yapılmıştır.

Araştırmanın Nitel boyutunda ise gözlem görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik olan nitel bir süreç izlenmiştir. Nitel araştırma, kuram oluşturmayı temel alan bir anlayışla sosyal olguları bağlı bulundukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır. Nitel araştırmanın doğal ortama duyarlılık sağlaması, bütüncül bir yaklaşıma sahip olması, algıların ortaya koymada kolaylıklar sağlaması, araştırma deseninde esneklik ve tümevarımcı bir analiz yapısı bu yöntemin seçiminde etkili olmuştur (Yıldırım, Şimşek, 2008). Nitel araştırmalar geleneksel araştırma yöntemleriyle ifade edilmesi zor olan sorulara cevap bulmak için gereklidir. Nitel araştırmaların amacı, öğrencileri kendi bakış açılarına göre anlamaya

çalışmaktır. Bu araştırmalar, olayların anlamı ve öğrencilerin dışa vurdukları eylemler üzerinde odaklanmaktadır. Bu nedenle, farklı insanlar aynı olaya farklı öznel anlamlar yükleyebildiklerinden birçok gerçek ortaya çıkabilir (Büyüköztürk, 2014).

Bu araştırmada, öğrenci çalışmalarını incelemek amacıyla gözlem formu ve görüşme tekniklerinden faydalanılmıştır. Veri toplama araçlarının oluşturulmasında izlenilen süreç aşağıda sırayla verilmiştir.

4.3.2.Gözlem Formu

Gözlem, olgularla ilgili veri toplama yöntemidir. Ancak bilimsel gözlemlerde bu veri toplama işlemi gelişigüzel bir veri toplama işlemi değildir; sistematik bir işlemdir (Armağan, 1983, s. 30). Gözlemlerde, gerektiğinde verilerin kaydedilmesini kolaylaştırmak amacı ile bir gözlem formu geliştirilebilir. Gözlem formları konuya ve gözlem amaçlarına göre değişiklik gösterebilir. Her birinde gözlenecek ünitelerin, varlık ve yokluklarının işaretleneceği, onların değişik belirtilerinin yinelenmesinin sayılacağı, miktarlarının yazılacağı veya belli bir derecelenmiş ölçeğe göre, o belirtilerin derecelenmesinin yapılacağı bir düzen geliştirilir (Karasar, 2000).

Araştırmada, konuyla ilgili yerli ve yabancı literatür taraması yapılmış ve Pop Sanat'ın Grafik Tasarım Dersine katkısını belirlemeye yönelik olarak hazırlanan, çalışmaları değerlendirmek üzere geliştirilen Gözlem Formu oluşturulmuştur. Oluşturulan gözlem formu uzmanlara danışılarak düzeltilmiş ve son şekli verilmiştir. Ölçekte dört alt boyutta, o boyutları ölçtüğü kabul edilen ifadelere yer verilmiştir. Deney ve Kontrol Grubu Çalışmalarını Değerlendiren Gözlem Formu Tablo 1 de verilmiştir.

Tablo 1

Deney ve Kontrol Grubu Çalışmaları Değerlendirme Formu

	1	2	3	4
Renkler canlı ve göz alıcıdır.				
Kompozisyonlar hareketlidir.				
Aynı figürü aynı kompozisyonda farklı renklerde kullanmış veya tekrarlara gidilmiştir.				
Çizgi romanlar veya karikatürler kullanılmıştır.				
Popüler kavramlar veya imgeler kullanılmıştır.				
Kadın veya erkek imajı, çıplaklık ve cinsellik kavramlarından en az birisi kullanılmıştır.				
Tüketim maddeleri, gündelik eşyalar kullanılmış ve ön planda vurgulanmıştır.				
Kolaj, Asamblaj teknikleri uygulanmıştır.				
Ünlüler ve gündem konu edinilmiştir.				
Sanat tarihince önemsenmiş olan eserler değişikliğe uğratılarak sunulmuştur.				
(Bengay) noktacıklar kullanılmıştır.				

Araştırmayı değerlendiren uzmanlardan her bir ifadeyle ilgili seçeneklerinden kendileri için uygun olanı işaretlemeleri istenmiştir. Bununla ilgili oluşturulmuş olan Pop Sanat Değerlendirme Rubriğinden faydalanılmıştır. Bu çalışmada analitik bir rubrik kullanılmıştır. Uzmanlara danışılarak oluşturulmuş olan gözlem formunun değerlendirme rubriği oluşturulurken yine uzmanlara danışılmıştır. Pop Sanat değerlendirme rubriği Tablo 2 de verilmiştir.

Tablo 2

Pop Sanat Değerlendirme Rubriği

Boyutlar	Kategoriler
	Renkler canlı ve göz alıcıdır.
1	Kullanılan renkler göz alıcı değildir, canlı renkler kullanılmamıştır
2	Dikkat çekici birkaç renk kullanılmıştır. Ancak çalışmanın tamamına soğuk renkler oluşturuyor.
3	Çalışmanın neredeyse tümüne yakını canlı ve göz alıcıdır.
4	Çalışmada çok fazla göz alıcı canlı renkler kullanılmıştır. Renkler fazlasıyla dikkatimi çekiyor.
	Kompozisyonlar hareketlidir.
1	Kompozisyonda hareketli bir nesne göremiyorum, aksine durağan.
2	Kompozisyonda yer yer hareketlilik yer yer durağanlık var.
3	Kompozisyonun çoğunda hareketli nesneler kullanılmıştır.
4	Çalışma tamamen hareketli öğelerden oluşuyor.
	Aynı figürü aynı kompozisyonda farklı renklerde kullanmış veya tekrarlara gidilmiştir.
1	Bir defa kullanılan renk asla tekrar edilmemiş ve birbirinden farklı figürler kullanılmıştır.
2	Birkaç tekrar olmakta birlikte tekrar edilmemiş renk ve nesneler daha çoktur.
3	Figür tekrarları oldukça yoğun kullanılmış dikkat çekici denilecek kadar tekrara gidilmiş.
4	Çalışmada çok fazla tekrara gidilmiş çalışmanın çoğu tekrarlardan oluşuyor.
	Çizgi romanlar veya karikatürler kullanılmıştır.
1	Hiçbir çizgi roman karakteri veya karikatür tarzı bir çizim bulunmaz.
2	Çalışmanın bazı yerlerinde karikatür tarzı çizim yapılmıştır.
3	Çizgi roman ve karikatür tarzı çizim çalışmada ön plandadır.
4	Çizgi roman ve karikatürden oluşan bir çalışmadır.
	Popüler kavramlar veya imgeler kullanılmıştır
1	Popüler olarak adlandırdığımız kavram veya imgeler çalışmada bulunmamaktadır.
2	Popüler kavramlar ve imgeler çalışmada kullanılmış ancak önemsiz ve belli belirsiz kullanılmış
3	Popüler olarak adlandırdığımız kavram veya imgeler çalışmada ön plandadır.
4	Popüler kavramlar ve imgeler çalışmanın ana konusunu oluşturuyor.
	Kadın veya erkek imajı, çıplaklık ve cinsellik kavramlarından en az birisi kullanılmıştır.
1	Kadın, erkek, çıplak veya cinsellik içeren herhangi bir şey çalışmada kullanılmamıştır
2	Belirtilen imajlar kullanılmış fakat kompozisyon içinde vurgu yapılmamış.
3	Kadın, erkek, çıplak veya cinsellik içeren imajlar ön planda tutulmuştur.
4	Kadın, erkek, çıplak veya cinsellik içeren imajlar çalışmanın konusunu oluşturuyor.
	Tüketim maddeleri, gündelik eşyalar kullanılmış ve ön planda vurgulanmıştır
1	Tüketim maddeleri ve gündelik eşyalar gibi sıradan nesneler kompozisyonda bulunmamaktadır.
2	Belirtilen nesneler kullanılmakla birlikte ön planda değildir.
3	Tüketim maddeleri, gündelik eşyalar çalışmada dikkat çekecek kadar kullanılmıştır.
4	Tüketim maddeleri, gündelik eşyalar çalışmanın tümünü oluşturur.
	Kolaj, asamblaj teknikleri uygulanmıştır. (Bu tekniklerin kullanımı çalışmanın bir Grafik Tasarım olması düşünülerek değerlendirilmeli- ör. hazır şablonlar)
1	Kolaj, asamblaj teknikleri çalışmada bulunmamaktadır.
2	Çalışma içinde bu teknikler kullanılmakla birlikte kompozisyonun çoğunu oluşturmaz.
3	Kolaj, asamblaj teknikleri çalışmada çoğunluktadır.
4	Kolaj, asamblaj teknikleri kullanılarak kurgulanmış bir çalışmadır.
	Ünlüler ve gündem konu edinilmiştir.
1	Ünlü isimler ve güncel konulara çalışmada yer verilmemiştir.
2	Ünlü isimler ve güncel konulara çalışmada yer verilmiş fakat geri planda tutulmuştur.
3	Ünlü isimler ve güncel konulara çalışmada merkezde tutulmuştur.
4	Çalışmanın ana teması ünlüler ve gündemden oluşuyor.
	Sanat tarihince önemsenmiş olan eserler değişikliğe uğratılarak sunulmuştur.
1	Sanat tarihine geçmiş eserler çalışmada bulunmamaktadır.
2	Sanat tarihine geçmiş eserler çalışmada bulunmakta ve ön planda görülmemektedir.
3	Sanat tarihince önemsenmiş olan eserler değişikliğe uğratılarak sunulmuş yardımcı bir öğe konumundadır.
4	Sanat tarihince önemsenmiş olan eserler çalışmada başrol oynuyor
	(Bengay) noktacıklar kullanılmıştır.
1	Kompozisyonda Bengay noktacıkları görülmemektedir.
2	Kompozisyonda Bengay noktacıkları az miktarda yer almaktadır.
3	Çalışmada Bengay noktacıkları çalışmanın tümünü oluşturmuyor olsa da oldukça dikkat çekicidir.
4	Çalışma Bengay noktacıklarından oluşur.

4.3.3.Görüşme Formu

Bu araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler önceden planlanan sorulardan oluşmakla birlikte, görüşme sırasında cevapların ayrıntılı olarak verilmesine olanak sağlamak amacıyla, ek soruların da sorulması söz konusudur (Tekindal, 2011, s. 144). Görüşme, en az iki kişi arasında sözlü olarak sürdürülen bir iletişim sürecidir. Görüşme, araştırmada cevabı aranılan sorular çerçevesinde ilgili kişilerden veri toplama şeklinde ifade edilebilir. Görüşme belirli bir araştırma konusu veya bir soru hakkında derinlemesine bilgi sağlar (Büyüköztürk vd., 2014, s. 150).

Çepni (2009)' nin belirttiği üzere, "Yarı deneysel yöntem eğitim araştırmalarında sıklıkla kullanılmakta ve iç geçerliliği tehdit edebilecek tarih, test etme ve araç gibi kaynaklardan gelen hatalar veya değişkenler, deney ve kontrol grubunda aynı etkiye sahip olacağından, güçlü olarak kontrol edilebilmektedir. Özellikle ülkemizdeki gibi merkezi eğitimin uygulandığı ve sınıfların araştırmacılar tarafından rasgele atama yoluyla oluşturulmasının mümkün olmadığı eğitim sistemlerinde, daha önceden okul yönetimleri tarafından oluşturulmuş sınıflar rasgele yolla deney ve kontrol grubu olarak belirlenmektedir. Bu yönüyle bakıldığında yarı deneysel yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır" (s.115). Burada asıl amaç, görüşülen öğrencilerin verdikleri bilgiler arasındaki benzerlik, farklılık ve zıtlıkları tespit etmek ve bulgular ışığında karşılaştırmalar yapmaktır (Çepni, 2009). Araştırmada uzman görüşlerinden faydalanılarak oluşturulmuş olan görüşme formu, 6 ana sorudan (başlıktan) oluşmakta olup gerekli görüldüğü yerde ek sorular da soru sayısı artırılmıştır. Aşağıda Tablo 3 de görüşme soruları yer almaktadır.

Tablo 3

Görüşme Soruları

GÖRÜŞME SORULARI
İsim:
Soy isim:
Mail:
Görüşme Tarihi:
Görüşme Yeri:
1. Afiş çalışmanızın öne çıkan özellikleri nelerdir?
2. Yapmış olduğunuz afiş çalışmasını bir sanat grubuna dâhil ederseniz bu hangi sanat grubu olur? Bu sanat grubundan nasıl etkilendiniz?
3. Çalışmalarınızı hazırlarken (renklerin canlılığı, gündelik nesneleri içeriyor olması, kolaj ve asamblaj vd.) dikkat ettiniz mi?
4. Sizce Grafik Tasarım Derslerinde, çalışmalarınızda en iyi anlatabileceğiniz sanat grubu (akımları) nedir?
5. Grafik Tasarım Dersinde Pop Sanat etkisi görüyor musun? Bu dersin çalışmana etkileri konusunda neler söyleyebilirsin? (yalnızca deney grubuna sorulmuştur).
6. Pop Sanat nedir? En belirgin özellikleri nelerdir?

Üç uzmandan alınan değerlendirmelerin (gözlem formunun) kapsam geçerliliğini sağlamak için uzmanlar arası uyuma bakılmıştır. Bu uyum, Miles ve Huberman' ın (1994) güvenirlik formülü kullanılarak hesaplanmıştır Güvenirlik Formülü= Görüş Birliği / (Görüş Birliği+ Görüş Ayrılığı) x 100.

Gözlemcilerin değerlendirmeleri tek tek ele alınmıştır. Deney grubu gözlem formu değerlendirildiğinde 1. gözlemci ve 2. gözlemci arasındaki ortalama güvenirlik % 96.6, 1. ve 3. gözlemci arasındaki ortalama güvenirlik ise 95.2 bulunmuştur. Kontrol grubu gözlem formları değerlendirildiğinde ise 1. gözlemci ve 2. gözlemci arasındaki ortalama güvenirlik 97.6, 1. ve 3. gözlemci arasındaki ortalama güvenirlik ise 95.8 olarak bulunmuştur. Değerler %70'in üzerinde çıktığından dolayı değerlendirmeler güvenilir olarak kabul edilmiştir (Miles & Huberman, 1994).

4.4.Uygulama Süreci

Araştırmanın uygulanması deney ve kontrol gruplarında toplamda 5 hafta içerisinde tamamlanmıştır. Araştırmada öncelikle literatür taraması yapılmış, konuya uygun metin ve resimler toparlanarak sunum haline getirilmiştir. Araştırma içerisinde konunun sanat

eğitimine katkısını ortaya koyabilmek için; Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalında okuyan 4. sınıf öğrencilerinden deney ve kontrol grubu olmak üzere seçkisiz iki grup (iki şube) oluşturulmuştur. Öğrencilere bilgilerin başka kurum veya kuruluşlarca paylaşılamayacağı ve açıklanan bilgiler dışında bir yerde kullanılmayacağı belirtilmiştir.

Deney grubunda ana sanat atölye Grafik Tasarım Derslerinde Pop Sanat konusu ele alınmış ve bu konuda bir sunum yapılmıştır. Öğrencilere Pop Sanat'ın Grafik Tasarımla ilişkisi anlatılmıştır. Sunum iki ders saati sürmüş beyin fırtınası eşliğinde devam etmiştir. Görsel olarak oldukça geniş kapsamlı olan sunum yurt dışında ve yurt içinde yapılmış olan Pop Sanat eserlerini Grafik Tasarım çalışmalarıyla da ilişkilendirilerek verilmiştir. Sunum sonrasında deney grubu öğrencilerinden ders akışının da içerisinde olan bir konu verilmiş ve bu konuda afiş çalışması yapmaları istenmiştir. Kontrol grubu ise, araştırmayı etkileyecek özellikler açısından Pop Sanat ile ilgili olabilecek tüm faktörlerden uzak tutulmuştur. Deney grubu ile aynı zamanda öğrencilerden Gençlik konulu bir afiş çalışması yapmaları istenmiştir.

Her iki grubun öğrencileri de verilen süre içinde çalışmalarını tamamlamışlardır. Ardından öğrenci çalışmalarının analizi için gözlem formu ile öğrenci çalışmaları üç uzman gözlemci tarafından değerlendirilmiştir. Değerlendirmelere göre afiş çalışmalarında Pop Sanat özellikleri yoğun olan ve olmayan öğrencilerle son test amaçlı görüşme yapılmıştır.

4.5.Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Veriler, nicel ve nitel istatistiksel teknikler kullanılarak çözümlenmiştir. Nicel veri analizi için, deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek üzere Mann-Whitney U analizi kullanılmıştır.

Nitel veri analizinde ise görüşme sonucu elde edilen bilgiler içerik analizi yöntemiyle yorumlanmıştır. İçerik analizi nitel araştırma yöntemlerinden biridir. Nitel araştırmalarda gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi farklı kaynaklardan elde edilen büyük miktarlardaki veriler önce incelenerek kodlanır ve sonra kodlamalar dikkate alınarak ve sentezlenerek bulgulara ulaşılır (Büyüköztürk vd., 2014).

İçerik analizi, insan davranışlarını ve doğasını belirleme üzerinde doğrudan olmayan yollarla çalışmaya imkân tanıyan bir tekniktir. İçerik analizi özellikle sosyal bilimler

alanında sıklıkla kullanılan en önemli tekniklerden biridir. İçerik analizi, belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir teknik olarak tanımlanır (Büyüköztürk vd., 2014, s. 240). Bu amaçla, çalışmada içerik analizi yapılırken öğrencilerin görüşme formunda belirttikleri görüşlerinden yola çıkılarak temalar ve kodlar belirlenmiştir. Elde edilen veriler sayısallaştırılarak frekans (f) şeklinde tablolarda verilmiştir. Ayrıca çalışma içinde kodlar ve temaların daha iyi anlaşılabilmesi için, bazı öğrencilerin görüşlerinden örnekler verilmiştir.

BÖLÜM V

BULGULAR ve YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde içerik analizi yöntemi ile öğrencilerle yapılan görüşmelerden yola çıkılarak temalar ve kodlar belirlenmiştir. Elde edilen veriler sayısallaştırılarak frekans (f) şeklinde tablolarda verilmiştir. Ayrıca çalışma içinde kodlar ve temaların daha iyi anlaşılabilmesi için, bazı öğrencilerin görüşlerinden örnekler verilmiştir.

Tablo 4

Deney ve Kontrol Grubu Görüşme Formları İçerik Analizi Dağılımı

Temalar	Alt Kategoriler	Deney	Kontrol
		f	f
Popüler Kültür	Sosyal Medya	1	-
	Müzik	2	-
	Gündem	2	4
Renk	Canlı Renkler	6	1
	Sadelik	3	2
	Koyu Renkler	-	2
	Minimalizm	4	2
	Realizm	2	-
	Sembolizm	1	-
Grafik Tasarımı Derslerinde Görüldüğü	Bauhaus	3	1
Düşünülen Sanat Akımları	Empresyonizm	-	1
	Fütürizm	-	1
	Ekspresyonizm	-	1
İletilmek İstenilen Mesaj	Konu	5	5
Tipografi	-	-	4

Deney grubunda popüler kültürden etkilendiklerini belirten öğrencilerin sayısı 5 iken bunlardan 1 öğrenci sosyal meydanın insan üzerindeki etkisine değinmiş ve çalışmasına yansıdığını belirtmiştir. Deney grubundan 2 öğrenci müziği çalışmasında hissettirmek istediğini vurgularken, 2 öğrenci ise gündemin kendisini etkilediğini ifade etmiştir. Deney grubunun anlatılmış olan Pop Sanat sunumu nedeniyle popüler kültüre vurgu yapmış olabileceği düşünülmektedir.

Kontrol grubu çalışmalarında ise araştırmanın yapıldığı dönem etkisi ile milli değerlerden yani gündemden etkilenmiş olan 4 öğrenci tarafından popüler kültür öğeleri ele alınmıştır. Türkiye'de son dönemlerde meydana gelen siyasi ve idari problemler nedeniyle öğrenciler gençlik konusunu daha çok milli değerler konusuyla ele almış, bazı öğrenciler gençlik bayramı vurgusu yapmıştır.

Deney grubu öğrencileri renk kullanımını Kontrol grubu öğrencilerine göre daha çok vurgulamış, özellikle 6 öğrenci renklerin canlılığına önem verdiğini belirtmiştir. 3 öğrenci sadelik konusuna değinmiş ve çalışmalarında canlı renkler kullansa bile sadelikle birçok şey anlatabileceğini belirtmiştir. Öğrencilerden biri konuyla ilgili şu ifadelerde bulunmuştur: *"Her şeyin gereken yerlerde yeterince olması benim için önemlidir. Renklerin canlı olması gereken yerlerde olmalı, bir başka deyişle dikkat çekmek istediğim yerlerde renkleri canlandırdım" (O.K.).* Deney grubu öğrencilerinin kontrol grubuna nazaran renklerin canlı kullanımı bakımından Pop Sanattan daha çok etkilendiği görülmektedir.

Kontrol grubu öğrencilerinde 1 öğrencinin canlı renk kullanımına yer verdiğini, 2'sinin sadeliğe önem verdiğini görüyoruz. 3 öğrenci ise çalışmalarında koyu renklere yer vermiş olduğunu belirtmektedir.

Deney grubu ve kontrol grubu öğrencileri çalışmalarında 5'er kişi iletilmek istenilen mesaj ve konunun da çalışmasında önem arz ettiğini vurgulamaktadır. Deney grubu öğrencilerinden bazıları çalışmalarında iletmek istediği mesajın önemini uygun şu sözlerle ifade etmektedir: *"Benim için iletmek istediğim mesaj ve konu önemlidir, tekniğimi buna göre belirlerim. (O.K.)", " Gençlik konusunu en iyi anlatacak akım Pop Sanat olabilir diye düşündüm. Gençliğin enerjisini ve coşkusunu çalışmama yansıtmaya çalıştım. (H.K.)"*

Kontrol grubu öğrencilerinden biri "*Verilen gençlik teması eşliğinde en güzel dışavurumun bu şekilde ifade edilebileceğini düşünüyorum. Gençliğe verilen mesaj da Atatürk'ün kısa*

bir vecizesiyle tam olarak ifade edilmiştir. (D.D.)" sözleriyle konuyu ve iletilmesini istediği mesajı tasarımında nasıl ve ne düşünerek yer verdiğini açıklamıştır.

Grafik Tasarım ürününün görsel biçimi ile iletilmek istenen mesajın arasındaki bağ görmezden gelinmemelidir. Sağlam oluşturulmamış bir bağ, Grafik Tasarım ürünün üzerindeki mesajı iletmesi mümkün olmayacağından, başarılı bir tasarım yapılmamış olacaktır. Verilecek mesajın anlamı, biçimin ürün ile olan ilişkisi üzerinde görülmektedir. Yapılmış olan tasarımda görsellik ve yazı karakterinin niteliği, boşlukta ne şekilde kullanıldığı gibi biçimle ilgili kararlar, mesajın iletilmesindeki başarı ya da başarısızlığın belirleyicisi olarak rol oynamaktadır (Yiğit, 2010). Burada belirtildiği üzere, iletilmek istenen mesajın önemi açıktır. Öğrenciler, bu fikirden uzaklaşmamış ve bu doğrultuda tasarımlar yapmışlardır. Pop Sanat etkisi açıkça görülen deney grubu tasarımlarda da tüm Pop Sanat özelliklerinin bulunmamasının, ana sebeplerinden biride öğrencilerin vermek istedikleri mesajı doğru vermeye çalışmaları ve uygun tasarımlar yapmak istemeleridir.

Tablo 4 de görüldüğü üzere deney grubu öğrencileri tipografi kullanımını yapmazken ve bu konuda görüş bildirmezken, kontrol grubu öğrencilerinden 4 kişi tipografi kullanımı üzerinde durmaktadır. Deney grubu öğrencileri Pop Sanat'ın popüler yönü ve diğer özellikleriyle ilgilenirken, tipografi kullanımına dikkat etmemiş olduğu görülmektedir.

Sarıkavak (2006)' ın Yazı ve Tipografi eğitimi üzerine yazmış olduğu makalesinde belirttiği üzere, "Grafik tasarım eğitiminde "Yazı" ve "Tipografi" eğitimi farklı bir öneme sahiptir. Çünkü grafik iletişimde yazı en yalın ileti araçlarından biri olarak görülmektedir. İnsanoğlunun kendi duyu ve düşüncelerini ifade etmesinde ve onun toplumsallaşmasında dile ve görsele ilişkin bir semboller takımı ya da göstergeler olarak en önemli ve güçlü ileti biçimlerinden birini oluşturmaktadır. İnsanlık tarihinin geçmişinde ve günümüzde başka ileti biçimleri ve ortamları da oluşturulmasına karşın, yazı özgül varlığını halen sürdürmekte ve iletişimdeki etkin ve işlevsel önemini korumaktadır. Varlığını sürdürmeyi başaran yazı bu gücü en yalın, soyutlanmış semboller ya da göstergeler oluşundan ve de sonsuz seçenekli yeniden düzenlenebilir olmasından alır. Yazı kullanılan dilin kuralları çerçevesinde anlam kazanır ve toplumların kendi yazın sanatıyla bu anlam dünyasını genişletmektedir" (s. 80). Tipografi grafik tasarım eğitiminde büyük bir önem arz ediyor olsa da yapılan tasarımlarda öğrencilerin göz ardı ettiği bir unsur olmuştur.

5.1.Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Birinci alt problem "Deney ve kontrol grubu öğrenci çalışmalarında hangi Pop Sanat özellikleri ortaya çıkmaktadır?" sorusuna cevap aramaktadır.

Deney grubu öğrencilerinin çalışmaları gözlem formu aracılığıyla değerlendirilmiştir. Gözlem formunda 4 puan üzerinden yapılan değerlendirmelerle öğrencilerin Grafik Çalışmaları üzerinde en çok görülen Pop Sanat özellikleri ortaya konulmuştur. 4 puanın değerlendirmesi rubrikte belirtildiği üzere çalışmalarının tamamında ağırlıklı olarak o özelliğin görülmesi olarak kodlanmıştır.

Deney grubu öğrencileri çalışmalarında çok görülen Pop Sanat özellikleri istatistiksel sonuçları Tablo 5 de verilmiştir.

Tablo 5

Deney Grubu Çalışmalarında Çok Görülen Pop Sanat Özellikleri Dağılımı

Özellikler	f
Renkler canlı ve göz alıcıdır.	5
Kompozisyonlar hareketlidir.	6
Aynı figürü aynı kompozisyonda farklı renklerde kullanmış veya tekrarlara gidilmiştir.	4

Araştırma sonuçları incelendiğinde, Tablo 5' e göre öğrencilerinden 6'sı çalışmasında "kompozisyonları hareketli" tasarlamışlardır. Yine öğrencilerden 5'i "renkleri canlı ve göz alıcı" kullanmışlardır. "Aynı figürü aynı kompozisyonda farklı renklerde kullanmış veya tekrarlara gidilmiş" olması bakımından değerlendirdiğimizde 4 öğrencinin çalışmasında bu özelliğe ağırlıklı yer verildiği görülmektedir.

Grafik Tasarım uygulamalarında renk, çok mühim tasarım unsurudur. Ürün ambalajlarında, afişlerde, web sayfalarında kullanımı büyük bir önem arz eder. Dikkat, uyarı, yönlendirme, kodlama gibi pek çok işlev yüklenerek, gündelik yaşamın büyük bir parçasını oluşturmaktadır (Parlak, 2012). Becer (2013)' e göre; Sıcak renkler, izleyeni uyandırır ve neşelendirir. Soğuk renkler ise yatıştırıcı ve dinlendiricidir. Soğuk renkler aşırı derecede kullanıldıklarında kasvetli, hatta moral bozucu bir etki yaratabilirler. Aynı şekilde, sıcak renklerde insanı şiddete yöneltebilir. Pop Sanat etkisi görülen bu tasarımlarda da yoğunlukla sıcak renklerin kullanımı dikkat çekmektedir.

Ek 1' e bakıldığında öğrenci (D5) ve (D6)' in çalışmalarındaki renklilik göze çarpmaktadır. Aynı zamanda kompozisyonlar hareketli ve tekrarla dikkat çekici boyuttadır. Kullanılan sıcak renkler, adeta sayfadan çıkıyormuş izlenimi vermekte ve önde görünmektedir. Soğuk renkler ise sıcak renklerin aksine, arkadaymış görünümü vermektedir.

Deney grubu çalışmaları incelendiğinde Pop Sanat özelliklerinden bazılarına çok az değinilmiş olduğu görülmektedir. Deney grubu öğrencilerinin çalışmaları gözlem formu aracılığıyla değerlendirilmiştir. Gözlem formunda 4 puan üzerinden yapılan değerlendirmelerle öğrencilerin Grafik Çalışmaları üzerinde en az görülen Pop Sanat özellikleri ortaya konulmuştur. 4 puanın değerlendirmesi rubrikte belirtildiği üzere çalışmalarımın tamamında ağırlıklı olarak o özelliğin görülmesi olarak kodlanmıştır. Deney grubu öğrencileri çalışmalarında az yer verilen Pop Sanat özellikleri istatistiksel sonuçlar Tablo 6 da verilmiştir.

Tablo 6

Deney Grubu Çalışmalarında Az Görülen Pop Sanat Özellikleri Dağılımı

Özellikler	f
Çizgi romanlar, karikatürler ve konuşma baloncukları kullanılmıştır.	-
Popüler kavramlar veya imgeler kullanılmıştır.	2
Kadın veya erkek imajı, çıplaklık ve cinsellik kavramlarından en az birisi kullanılmıştır.	1
Tüketim maddeleri, gündelik eşyalar kullanılmış ve ön planda vurgulanmıştır.	-
Kolaj, asamblaj teknikleri uygulanmıştır.	3
Ünlüler ve gündem konu edinilmiştir.	-
Sanat tarihince önemsenmiş olan eserler değişikliğe uğratılarak sunulmuştur.	1
(Bengay) Noktacıklar kullanılmıştır.	1

Araştırma sonuçları incelendiğinde, Tablo 6'ya göre öğrencilerden 3'ü "kolaj, asamblaj teknikleri uygulamıştır. Öğrencilerden 2'si "popüler kavramlar veya imgeler" kullanılmıştır. Öğrencilerden 1'i "kadın veya erkek imajı, çıplaklık ve cinsellik" kavramlarından en az birisi kullanılmıştır. Öğrencilerden bir diğeri "Sanat tarihince önemsenmiş olan eseri değişikliğe uğratılarak" sunulmuştur. 1 öğrenci ise "(Bengay) Noktacıklar" kullanılmıştır.

"Çizgi romanlar, karikatürler ve konuşma baloncukları kullanılmıştır.", "tüketim maddeleri, gündelik eşyalar kullanılmış ve ön planda vurgulanmıştır.", "ünlüler ve gündem konu edinilmiştir." gibi özellikler ise öğrenciler tarafından ön planda tutulmayan ve kullanılmayan özellikler olmuşlardır.

Güney (2013)' e göre; bir tasarımda kendi başına çok çekici ve ilginç gibi görünen birçok ayrıntı, bir araya getirildiklerinde dikkati dağıtan bir görüntü kirliliğine yol açabilmektedir. Görsel imge ve simgeleri bir uyum içerisinde yerleştirmek gerekmektedir. Deney grubu öğrencileri, kullanmış oldukları Pop Sanat özelliklerini, oluşturdukları afişler içerisinde imge ve simge uyumunu göz önünde bulundurarak kullanmışlardır. Tüm Pop Sanat özelliklerini bir arada vererek bir görüntü kirliği yaratmamışlardır.

Kontrol grubu öğrencilerinin çalışmaları gözlem formu aracılığıyla değerlendirilmiştir. Gözlem formunda 4 puan üzerinden yapılan değerlendirmelerle öğrencilerin Grafik Çalışmaları üzerinde en çok görülen Pop Sanat özellikleri ortaya konulmuştur. 4 puanın değerlendirmesi rubrikte belirtildiği üzere çalışmaların tamamında ağırlıklı olarak o özelliğin görülmesi olarak kodlanmıştır. Ancak kontrol grubu çalışmalarında 4 puan üzerinden bir değerlendirme yapılamamaktadır, bu yoğunlukla bir Pop Sanat özelliği hiçbir çalışmada görülmemektedir. Bu nedende kontrol grubu öğrencileri çalışmalarında ortaya çıkan Pop Sanat özellikleri, 3 puan üzerinden yapılan değerlendirmelerle kodlanmıştır.

Kontrol grubu çalışmalarında görülen Pop Sanat Özellikleri Dağılımı istatistiksel sonuçları Tablo 7 de verilmiştir.

Tablo 7

Kontrol Grubu Çalışmalarında Görülen Pop Sanat Özellikleri Dağılımı

Özellikler	f
Kolaj, asamblaj teknikleri uygulanmıştır	6
Popüler kavramlar veya imgeler kullanılmıştır.	4
Renkler canlı ve göz alıcıdır.	2
Kompozisyonlar hareketlidir.	2
Ünlüler ve gündem konu edinilmiştir.	1

Sonuçları incelendiğinde, Tablo 7' e göre öğrencilerden 6'sı çalışmalarında "kolaj, asamblaj teknikleri" yani hazır imajlar kullanmışlardır. Öğrencilerden 4'ü "popüler kavramlar veya imgeleri" kullanılmıştır. Çalışmalarında "renkleri canlı ve göz alıcı" kullanan 2 öğrencidir ayrıca "kompozisyonları hareketli" olan 2 öğrenci bulunmaktadır. "ünlüler ve gündem konu edinilmiş" olan bir öğrencidir. Tabloda yer almayan Pop Sanat özellikleri ise hiç kullanılmamıştır.

Güney (2013) araştırmasında, "Genel anlamda işlevsellik değeri olan tasarımlarda estetik, değer katan uygulamalar olarak tanımlanabilirken, bu alanda üretilen tasarımların estetik ve yaratıcılık boyutu özellikle tasarım da vazgeçilmez unsur olarak görülmektedir. İşlevsel olan ile yaratıcı ve estetik olanı var edebilmek tasarımda olmazsa olmazıdır. Çünkü yaratıcı çalışmalar daha çok dikkat çekerek mesajın kısa sürede işlevselliğe ulaşmasını sağlamaktadır." Sözleriyle tasarımın işlevini vurgulamıştır. Kontrol grubu tasarımcıları beklendiği üzere Pop Sanattan etkilenmemişler ve yapmış oldukları afişlerde işlevselliği ön planda tutmuşlardır.

Fotoğrafında günümüz sanatında yoğun bir biçimde kullanıldığı görülmektedir, Pop Sanatla başlayan bu kullanım bugün çoğalarak devam etmektedir. Fotoğraf artık yalnızca gerçeği gösteren bir ayna değildir. Grafiksel çözümlemelerle çok farklı bir imge halini alan fotoğraf, Grafik Tasarımda uygulanabilirliği çok yüksektir. Grafik Tasarım eğitimi alan bireyler fotoğraf kullanarak vermek istediği mesaja güç kazandırırken, aynı zamanda işini kolaylaştırmaktadır ("Türkiye'de Çağdaş Grafik Tasarıma Toplu Bakış" 2015). Her iki grupta da yapılan tasarımlarda fotoğraflardan faydalanılmış, kolaj tekniğiyle etkili bir çalışma yapılmaya çalışıldığı görülmektedir.

5.2.İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar

İkinci alt problem, "Grafik Tasarım Derslerinde deney ve kontrol gruplarının Pop Sanata ilişkin görüşler nelerdir?" şeklinde düzenlenmiştir.

Deney grubu öğrencilerine Pop Sanata ilişkin görüşleri sorulduğunda Pop Sanat nedir? En belirgin özellikleri nelerdir? Sorusuna Pop Sanat'ın genel özelliklerinden bahsederek cevap vermişlerdir. Öğrenciler genel olarak Pop Sanatı renkliliğiyle ve popüler kültür imgeleriyle hatırlamaktadırlar. Deney grubu öğrencilerden bazılarının yanıtları şunlardır: *"Kendinden önceki sanat akımlarına bir başkaldırıdır. Tüketim nesneleri, popüler nesneler ön plandadır. (Coca Cola, dönemin ünlü sanatçıları vs.) kolaj çalışmaları vardır, parlak canlı renkler kullanılır. Çizgi film kahramanları kullanılır, karikatür tarzında baloncuk içinde kullanılan yazılar ve hikâyeler vardır. Eserlerde ışık gölgeye çok yer verilmez. Sadece belli bir kesime değil herkese hitap eden eserler yapılır, dönemin herkes tarafından bilinen nesneleri, kişileri kullanılır" (D2), "Pop Sanat bir düşünce bir fikir kimine göreyse bir akım. 1950lerde Amerika ve İngiltere de eş zamanlı olarak ortaya çıkmıştır. Gündelik nesneleri, sıradan şeyleri konu edinir, ünlülerin portrelerini çok fazla kullanmışlardır*

onları da sıradan bir nesne olarak görmüşlerdir. Tüketimi çekici hâle *getirmek için yapılan reklamlar, renkli afişler, hatta resimli dergi ve romanları ile meşhurdur. Bu gün bile bu Postmodern sanatın içinde yoğun şekilde görüyoruz Popu. Parlak renklerin kullanımı, sıra dışı kolajlar, tekrarlar özelliklerinde bazılarıdır" (D10), "Popüler sanattır. Andy Warhol akla gelir. Gündelik eşyalar içerir. Kâğıt, gazete parçaları kesilerek kolaj yapılıp kullanılır. Canlı renkler ön planda vurgulanır, bazı sanatçılar ünlü çalışmaları kendince ince bir espri ile farklılaştırmışlardır. İngiltere de ve özelliklede Amerika da ortaya çıkmıştır. Kendilerini sanatçı olarak görmezler, sanatçılarının pek çoğu da reklamcılıktan gelmedir bu yüzdende grafik çalışmalarına yakışan bir sanattır bence" (D7), "Kitle kültürünü temsil etmesidir. Adı üstünde Popüler Sanattır ve o gün popüler olan her şeyi sanatının içine alır. Gündelik eşyaları sıradan şeyleri de sanatının içine aldığı için yüksek sanatı alt tabakaya indirdiği söylenir. Sıradan insanları ve sıradan şeyleri konu aldığı için eleştirilmektedir. Sanat değil iğrenç geçici pespayedir de denilmiştir. Ancak bugün hala onun etkisinde olduğumuzu düşünüyorum birçok sanat akımı geçmişte kalmıştır ama Pop Sanat bugün hala her yerde vardır. İngiltere de ve Amerika da eş zamanlı ortaya çıkmıştır. Hamilton, Andy Warhol gibi sanatçılar hatırladığım isimlerden. Bu kişiler grafikerlikten gelmektedir" (D6).*

Demircan (2009) araştırmasında öğrencilerin farkında oldukları sanat akım ve yapıtlarından bahsederken şu ifadeleri kullanmıştır; "Öğrencilerin çoğunlukla farkında oldukları adı geçen sanatçı ve sanat akımlarının bilinme oranlarının yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Bu sanatçıların ortak özelliklerinin medyada çok yer almaları, popüler olmaları ve yapıtlarındaki yenilikler ve farklılıkları olabileceği düşünülmüştür. Bu sorular öğrencilere az da olsa bir çağrışım yapmış ve öğrencilerin bilgilerinden emin olmasalar dahi doğru tahminde bulunacak kadar bir bilgiye sahip olduklarını düşündürmüştür."

Pop Sanat'ın günümüzde özellikle de reklamlarda diğer pek çok sanat biçiminden daha uygulanır olduğu görülmektedir. Reklam bugün temsil ettiği ürünün önüne geçmiştir. Hatta kimi zaman üründen çok anılır olmuştur. Sanatın ve Grafik Tasarımın reklam yoluyla ne kadarda ön planda tutulabileceğini net bir biçimde görmekteyiz. Özellikle bir dönem Pop Sanatla sağlanan bu durum Andy Warhol' un serigrafilerinde açık bir şekilde görülmektedir. Reklamını yaptığı ürünü serigrafi yoluyla çoğaltan sanatçı her zaman markanın önünde olmuştur. Deney grubu öğrencileri de bilinen sanatçı olarak en çok Andy

Warhol' un ismini verdikleri görülmektedir. Burada deney grubu öğrencilerinin derste yapılan sunumdan etkilenerek bu bilgileri vurguladıkları düşünülmektedir.

Soğuksu (2015) yapmış olduğu çalışmada Pop Sanat'ın Grafik Tasarım üzerindeki etkisini, "Grafik Tasarımın Pop Sanat ile ilişkisi, seri üretimin, baskı tekniklerinin ve seri üretim nesnelerinin sıkça kullanıldığı bir sanat akımı olmasından kaynaklanır. Resimlerini ipek baskı (serigrafi) tekniği ile çoğaltmıştır. 1960'lı yıllarda, ürün çeşitliliği ve bu ürünlerin tanıtılmasının gerekliliği reklamcılığın gelişmesini ve önem kazanmasını sağlamıştır" sözlerle ifade etmiştir.

Deney grubu öğrencilerinin tamamı Pop Sanat'ın Grafik Tasarım Derslerinde etkisi olduğunu belirtmiş ve olumlu görüş bildirmişlerdir. Öğrencilerden bazıları; *"Pop Sanat ile grafik iç içedir. Pop Sanat; zamanın tüketim çılgınlığına yönelik bir akımdır, Grafik Tasarımın içinde de reklamcılık vardır, tüketim ve reklam bir aradadır. Grafik Tasarımda da günümüzde herhangi bir afiş, davetiye veya katalog baskı ile somut bir hâle geliyor, Pop Sanatta da birçok sanatçı baskı ile eserlerini ortaya koydu. Pop Sanat da kolaj çalışmaları vardır, yine Grafik Tasarımda da kolajı kullanıyoruz" (D2), " Pop Sanat ve grafik ayrılmaz bir bütün diye düşünüyorum. Zaten birçok Pop Sanatçısı reklamcılıktan gelme ve reklam grafikerlerin işidir. Pop Sanatı resim sanatında çok fazla görmüyorum birçok kişi resim sanatında Pop Sanatı değersiz buluyor ama Grafik Tasarımın her yerinde Pop Sanat var vurgu yapılmak istendiğinde canlı bir renk kullanmak yetiyor. Diğer yandan bir ürünü tanıtacaksak o ürünün kendisini kullanabiliyoruz. Fotoğrafları da bir kolaj tekniğiyle grafiğin her yerinde rahatlıkla kullanabiliriz" (D6), "Tek bir çizgiyle birçok şey anlatmak isteyen bir tasarımcı daha Minimaliz çalışırken, hazırcılığı eleştirmek isteyen bir tasarımcı Pop Sanata yönelip makinelerle hazırlanan baskıları, gazeteleri kullanarak sanata dönüştürebilir. Genel anlamda görüyorum ama gerektiği yerde kullanmayı tercih ederim. İnsan pek çok sanat akımını harmanlayarak kendi tarzını yaratabilmelidir. Grafik Tasarımda Pop Sanat'ın yeri azımsanamaz hatta iç içedir denebilir. Özellikle kolaj tekniğinin önemi büyük benim açımdan. Önem verir, bazı çalışmalarımda etkilerinin görülmesini sağlarım" (D7)* şeklinde cevaplar vermişlerdir.

Yapılan çalışmaların konusu ve çalışmanın yapıldığı dönem dikkate alınırsa ulusal değerlerin ön planda tutulduğu çalışmalarında var olduğu görülmektedir. Öğrencilerden bazıları çalışmalarıyla ilgili şu görüşleri dile getirmiştir: *"Etkili bir tasarım yapabilmek için çok kalabalık, fazla renk ve nesneye ihtiyaç olmadığını, sade ve olabildiğince az renk*

ve nesne kullanarak da yapılabileceğini düşünüyorum. Önemli olan görsellikle beraber izleyiciyi düşündürmektir. Çalışmam açısından baktığımda da evet gençlik denilince ilk akla gelen çok renklilik ve Pop Sanat ama ulusal değerleri vurgulayacaksam kırmızının ve sadeliğin ön planda olması gerekiyordu. Bu nedenle çalışmamda Pop Sanata yer verdiğim kadar Minimalim mide ön planda tuttum" (D2) Çalışmalar gençlik konusu üzerinden, zaman zaman gençlik bayramı olarak algılanmış, çalışmanın yapıldığı dönemde göz önünde bulundurulduğunda milli duyguların ön planda olduğu ve ülke gündeminden de etkilenildiği düşünülmektedir.

Tepecik (2002) belirttiği üzere "Toplumun sosyal ve kültürel yapısı sanatçının tasarım etkinliklerine doğru orantılı olarak etki etmektedir. Sanatçı tasarımlarında, özgür olmasına rağmen, yaşadığı toplumun sosyal ve kültürel değerlerine ilgisiz kalacağı anlamına gelmemektedir" (s. 30).

Kontrol grubu öğrencileri da deney grubu öğrencileri gibi zaman zaman Grafik Tasarım Derslerinde, çalışmalarında Pop Sanata yer verdiklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerden bazıları; *"Grafik Tasarımda parlak canlı renklerin kullanılışı ya da konuya verebileceğin ironi tarz, Pop Sanat etkisiyle güçlü bir şekilde ortaya çıkabileceğini düşünüyorum"(K9), "Popüler kültürün iç içeyiz ve her şey hemen tükeniyor. Canlı renkleri grafikteki reklam amaçlı kullandığımız her nesne Pop Sanatta da var. Andy Warhol' un dediği gibi herkes bir gün 15 dk. Meşhur oluyor. Pop Sanat hayatın her yerinde diye düşünüyorum" (K1), "Tabi ki de görüyorum. Popüler kültürün içinde yaşıyoruz. Her şeyde olduğu gibi Grafik Tasarım Dersine de etkisi vardır Pop Sanat'ın. Canlı renkler çok kullandığımız bir durumdur veya popüler bir nesne. Bunlar bizim işimizle birebir uyuşmaktadır. Grafik Dersi için Pop Sanat olmazsa olmazdır" (K3), "Grafik Dersini düşündüğümüzde vermek istediğin mesajı en net ve ilgi çekici halde sunmak istiyorsan, bunu anlatabileceğin akım Pop Sanatıdır. Çünkü eser içinde kullandığın canlı renkler, çarpıcı yazılar izleyici fazlasıyla cezbetmektedir. Bende tüm çalışmalarımda olmasa da bazen Pop Sanat'ın bazı özelliklerini zaman zaman kullanırım" (K5). "Pop Sanat'ın etkisi Grafik Tasarım Dersinde vardır. Sonuçta işimizin büyük bir kısmı insanlarladır ve bu insanlara ulaşabilmektir amacımız. Bunu da popüler kültür imgeleriyle, sözleriyle veya objeleriyle çok daha rahat izleyiciye ulaşabiliyoruz. Bunun için etkisi vardır. Fakat her çalışmada Pop Sanatı kullanmayız insan kendi tarzını çeşitli sanat akımlarını harmanlayarak oluşturmalıdır. Pop Sanat'ın çalışmama etkisi olduğunu düşünmüyorum. Canlı renkler kullanmayı*

sevmiyorum. Kendimi ifade etmek için koyu renkleri tercih ederim. Benim için popüler olan geçicidir. Ben sanatımın kalıcı olmasını istiyorum" (K6) şeklinde cevaplar vermişlerdir.

Kaygusuz (2007) yapmış olduğu araştırmasında; öğrenci sadece Pop Sanat özellikleri taşıyan popüler imgeleri kullanarak dikkat çekme yoluna girip de; ritim, yön, aralık, hareket, biçim, kompozisyon, ton, renk, doku, ölçü, denge, orantı, bütünlük, vurgulama gibi önemli öğeleri göz ardı ederse öğrenimde tasarım gücü dediğimiz kavram eksik kalabilecektir sonucuna varmıştır. Kontrol grubu öğrencilerinden bazıları da bu sonucu destekleyecek yorumlarda bulunmaktadır.

Ayrıca öğrencilere Grafik Tasarım Derslerinde çalışmalarını en iyi anlatabilecekleri sanat akımı (grubu) sorulduğunda ise öne çıkan sanat akımları Tablo 8 de verilmiştir.

Tablo 8

Deney ve Kontrol Grubu Görüşme Formları İçerik Analizi Dağılımı

Temalar	Alt Kategoriler	Deney	Kontrol
		f	f
	Minimaliz	4	2
	Realizm	2	-
	Sembolizm	1	-
Grafik Tasarımı Derslerinde Görüldüğü	Bahusus	3	1
Düşünülen Sanat Akımları	Empresyonizm	-	1
	Fütürizm	-	1
	Ekspresyonizm	-	1

Deney grubundan 4 öğrenci Minimalizm' in Grafik Tasarım Derslerine uygun olduğunu belirtmiş, 3 öğrenci Bahusus, 1 öğrenci Realist çalışmaların Grafik Tasarıma uygun olduğunu ve 1 öğrenci ise Sembolizmden faydalandığını ifade etmektedir.

Kontrol grubu öğrencilerinde ise 2 öğrenci Minimalizm sanat akımını işaret ederken 1 'er öğrenci Bahusus, Empresyonizm, Fütürizm ve Ekspresyonizm akımlarının Grafik Tasarıma uygun ve çalışmalarında kullanılabilir sanat akımları olduğunu belirtmişlerdir.

Kontrol grubundan bir diğer öğrenci tasarımıyla birlikte Grafik Tasarım Dersinde başka sanat akımlarının da görülmesini şu sözlerle ifade etmiştir: *"Realizmle anlatılmak istenen konuyu direk vurgulayabiliyoruz. Doğrudan, Grafik Tasarımın örneğin reklam ve tanıtım gibi görevleri olduğu da düşünülürsek konuyu aktarmada kolaylık sağlıyor. Pop Sanatla*

dikkat çekici vurgu gerektiren konuları halkında düzeyine inerek, gündelik konularla, ünlülerle, çarpıcı duruşuyla ön plana çıkarabiliriz. Sembolizmle ise anlatmak istediğimi anlatabileceğim en kısa yolla anlatıyorum" (K9). Başka bir öğrenci ise: *"Ben Minimal sanat akımını Grafik Dersine çok yakın buluyorum. İzleyiciyi odak noktadan yakalayıp, lafı dolandırmadan net bir şekilde seyirci önüne sunmaktır amaç. Sadece bir imge ile izleyicide uyandırmak istediğin duyguyu yakalayabilmektir" (K3).*

Becer (2013) "İletişim ve Grafik Tasarım" isimli kitabında; Günümüz grafik ürünlerinde Pop Sanatı, Yeni Dışavurumculuk ve Postmodernizm gibi birçok değişik stil ve üslubun etkilerini görmek mümkündür. Yaratıcı düşünce ve felsefenin yanı sıra; bilimsel buluş ve teknolojilerin de tasarım üsluplarını yönlendiren etkenler arasında görülmekte olduğunu vurgulamıştır. Zor (2014) "Modern Sanat Akımlarının Grafik Tasarıma ve Tipografinin Doğuşuna Etkisi" isimli makalesinde belirttiği üzere; Modern sanat akımları ile içi içe giren tasarım unsurları grafik tasarım ve tipografinin gelişiminde önemli bir yapı taşı durumuna gelmiştir" sözleriyle Grafik Tasarımlar üzerinde çeşitli sanat akımları ve hareketlerinin etkilerinin görülebileceğini ifade etmiştir.

5.3.Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Üçüncü alt problem "Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin yapmış oldukları çalışmalarına ilişkin görüşleri nelerdir?" sorusuna yanıt aramıştır. Deney ve kontrol gruplarıyla yapılan görüşmelerde öğrencilere sırasıyla sorular sorulmuş ihtiyaç doğrultusunda yeni sorular yöneltilmiştir.

Deney grubu öğrencilerinin çoğunluğu yapmış oldukları çalışmaları Pop Sanata benzerliği ile açıklamıştır. Gençlik konusunu ele aldıkları için canlı renk kullanımı vurgulamışlardır. Kontrol grubu öğrencileri ise gençlik konusunu gündem etkisi ile düşünmüş, Atatürk, Türk genci ve bayram kavramlarıyla daha çok koyu renkler kullanarak işlemişlerdir.

Konuyla ilgili deney grubu öğrencilerinden alınan yanıtlar şunlardır:

Afiş çalışmanızın öne çıkan özellikleri nelerdir?

"Müzik, renkler ve hareket" (D2). Burada öğrenci çalışmasında müziği hissettirmek istemiş ve bunu renkler aracılığıyla yapmaya çalışmıştır.

Yapmış olduğunuz afiş çalışmasını bir sanat grubuna dâhil ederseniz bu hangi sanat grubu olur?

"Pop Sanat akımına uygun olduğunu düşünüyorum. Pop Sanat gençlik konusunu, coşkuyu en iyi anlatacak sanat grubu diye düşünüyorum. Çalışmamda da bunu yansıtmaya çalıştım ve müzikle gençliğin ilişkili olduğunu düşünüyorum çalışmamda da müziği hissettirmeye çalıştım" (D2).

Bu sanat grubundan nasıl etkilendiniz?

"Hareket, popüler kültür çalışmama uygun olduğunu düşündüğüm için etkilenmiş olabilirim. Sunumu da dinlediğim için bu konuya en uygun akım Pop Sanat diye düşündüm" (D2).

Çalışmalarınızı hazırlarken (renklerin canlılığı, gündelik nesneleri içeriyor olması, kolaj ve asamblaj vd.) dikkat ettiniz mi?

"Evet dikkat ettim hazır piyano ve notaları kolajla kullandım. Canlı renkleri arka plana ekleyerek istediğim şeyi ön plana çıkardım. Hareketli insanlarla da gençliği vurguladım" (D2).

Afiş çalışmanızın öne çıkan özellikleri nelerdir?

"Afişi hazırladığım günlerde sosyal medyada sıkça karşılaşılan "hayaller ve hayatlar" esprisi ilk öne çıkan özellik. Bu sebeple de izleyiciyi gülümsetip, aynı zamanda düşündürüyor ve yaşanılan hayatın; neden olması gerektiği gibi olmadığını sorgulatıyor. Çalışmam Minimalizme uygun bir çalışma diye düşünüyorum" (D1).

Bu sanat grubundan nasıl etkilendiniz?

"Minimalizm' in sade, yalın, az renk ve az nesne ile işi bitirmesi. Yaptığım afişlerde de bu özellikleri kullandım"(D1).

Çalışmalarınızı hazırlarken (renklerin canlılığı, gündelik nesneleri içeriyor olması, kolaj ve asamblaj vd.) dikkat ettiniz mi?

"Çağımız teknoloji, internet çağı ve oldukça fazla sosyal medya hastaları var, bu nedenle insanların daha da ilgisini çekebilmesi için bu tarz bir afiş hazırladım. Ayrıca yine her yerde karşılaştığımız ve herkesin bildiği biri gözlerini, biri ağızını, biri kulaklarını kapatan üç maymunu insana uyarladım. Kırmızı ve beyaz renklerini vurguladım Türkiye'yi

hatırlatması için. İki afişte de gittikçe flulaşan kalabalık insan siluetleri kullandım, bu hayatı yaşayanlar bir iki veya üç kişi değil bütün Türk halkı"(D1).

Afiş çalışmanızın öne çıkan özellikleri nelerdir?

"Gençlerin aslında istedikleri tüm zorlukları güçlü yanlarıyla alt edebileceklerine, gençlik ruhunun aslında hafife alınmamasını öne çıkartmak istedim" (D4).

Yapmış olduğunuz afiş çalışmasını bir sanat grubuna dâhil ederseniz bu hangi sanat grubu olur?

"Realizm akımı" (D4).

Bu sanat grubundan nasıl etkilendiniz?

"*Realizm genel hatlarıyla gerçekçiliği ön plandadır. Süslemeden uzak ve yalın bir ifadeyle gerçekler anlatılır. Bende bu akımın felsefesini temel alarak tasarımımı o yönde geliştirdim"(D4).*

Çalışmalarınızı hazırlarken (renklerin canlılığı, gündelik nesneleri içeriyor olması, kolaj ve asamblaj vd.) dikkat ettiniz mi?

"Renk olarak siyah beyaz zıtlığından faydalandım. Genellikle karanlık bir zemin üzerine açık renkte bir obje kullanıldığında obje patlar, ışık görevi görür. Gerçek bir insan nesnesi olan ve genellikle insanların en güçlü yeri olan kollarını obje olarak aldım. Saymış olduğunuz öğelerin konuma uygun olmadığını düşündüğüm için kullanmadım" (D4).

Afiş çalışmanızın öne çıkan özellikleri nelerdir?

"*Sade ama dikkat çekici olması ve istenilen mesajın verilmesini sağlamak bu afişteki önceki hedeflerimdi" (D7)*

Yapmış olduğunuz afiş çalışmasını bir sanat grubuna dâhil ederseniz bu hangi sanat grubu olur?

"*Afişi yaparken etkilendiğim birden fazla sanat akımı oldu. Ama afişimi her şeyiyle bir grubuna dâhil edersem hata etmiş olurum" (D7)*

Bu sanat grubundan nasıl etkilendiniz?

"Birçok yönden ilham aldım diyebilirim örneğin; Pop Sanat akımındaki kolaj tekniğinden. Minimalizm' in sadeliğinden" (D7)

Çalışmalarınızı hazırlarken (renklerin canlılığı, gündelik nesneleri içeriyor olması, kolaj ve asamblaj vd.) dikkat ettiniz mi?

"*Her şeyin gereken yerlerde yeterince olması benim için önemlidir. Renklerin canlı olması gereken yerlerde, bir başka deyişle dikkat çekmek istediğim yerlerde renkleri canlandırdım veya kolaj gerekiyorsa bu tekniği uyguladım" (D7)*

Afiş çalışmanızın öne çıkan özellikleri nelerdir?

"Renklerle dinamikliğin vurgulanması, hareket ve kolajlar" (D10).

Yapmış olduğunuz afiş çalışmasını bir sanat grubuna dâhil ederseniz bu hangi sanat grubu olur?

"Pop Sanat sanatına dâhil edilebilir. Yalnızca Pop Sanatta bu yoğunluk görülüyor diye biliyorum" (D10).

Bu sanat grubundan nasıl etkilendiniz?

"Renklerin istenilen şekilde kullanılıp patlatılabilmesi, kompozisyonun hareketli olması, günümüz sanatını anlattığını düşünüyorum, günlük hayatımızdaki her şeyi sanata alabilmemiz özgür bırakıyor bu sebepte istediğim her şeyi sanata dâhil edebiliyorum. Özgür sanat özgür bireyler demektir. Bende bu düşünceler nedeniyle Pop Sanattan etkilenmiş olabilirim" (D10).

Çalışmalarınızı hazırlarken (renklerin canlılığı, gündelik nesneleri içeriyor olması, kolaj ve asamblaj vd.) dikkat ettiniz mi?

"*Evet, özellikle renklerin canlı ve heyecan verici olmasını, konunun içeriğine uygunluğuna dikkat ettim. Genç olmak renkli olmak anlamına geliyor benim için" (D10).*

Afiş çalışmanızın öne çıkan özellikleri nelerdir?

"Pop Sanatta kullanılmış olan bir eserin bir parçasını kullanmış olmam özelliği ve alabildiğine göz alıcı bir renk kullanmış olmam. Çarpıcı olsun diye konuşma baloncukları kullandım ve ona da sivri köşeler ekleyerek vurguladım. Birbirinden zıt renkleri birlikte kullandım" (D6).

Yapmış olduğunuz afiş çalışmasını bir sanat grubuna dâhil ederseniz bu hangi sanat grubu olur?

"Pop Sanat" (D6).

Bu sanat grubundan nasıl etkilendiniz?

"*Beni anlatan bir akım tamamıyla kıpır kıpır bir insanım zaten alabildiğine canlı renkler yapmaya çalışırdım her zaman. Birde okulda aldığım eğitimler ve bize yapılmış olan sunumunda üzerimde etkisi olmalı ki başka bir sanatçının çalışmasından bir parça kullanmaya cesaret ettim" (D6).*

Çalışmalarınızı hazırlarken (renklerin canlılığı, gündelik nesneleri içeriyor olması, kolaj ve asamblaj vd.) dikkat ettiniz mi?

"Elbette dikkat ettim ve çalışmamda da yer verdim dediğim gibi başka bir sanatçının çalışması çalışmama kolaj olarak ekledim en sevdiğim gençlik ateşini hızını yansıtabileceğim kelimeleri seçtim ve kullandım" (D6).

Afiş çalışmanızın öne çıkan özellikleri nelerdir?

"Öncelikle renklerin kullanımı Pop Sanata uygunluk göstermesini istedim. Daha sonra çizgi ne nesnelerin konu bütünlüğünden çıkmadan kullanımı öne çıkan unsurlardan oldu. Gençlik konusunu en iyi anlatacak şey hareketti bu yüzden hareket eden hazır insan siluetlerini kullandım" (D5).

Yapmış olduğunuz afiş çalışmasını bir sanat grubuna dâhil ederseniz bu hangi sanat grubu olur?

"Pop Sanat sanatından etkilendim. Yaşam enerjisini, üretkenliği ve popüler olmayı anlattığı için ortaya bir yıldız ekledim" (D5).

Bu sanat grubundan nasıl etkilendiniz?

"Dikkati çeken bir sanat akımıydı zaten daha sonra da Grafik Dersinde arkadaşımızın yapmış olduğu sunum doğrultusunda kafamda daha net belirdi her şey. Gençlik, coşku, bayram konularını en iyi anlatacak akım Pop Sanat olabilir diye düşündüm.

Çalışmalarınızı hazırlarken (renklerin canlılığı, gündelik nesneleri içeriyor olması, kolaj ve asamblaj vd.) dikkat ettiniz mi?

"Kesinlikle özellikle renklere çok önem verdim. Bu şekilde Yaşam enerjisini vurgulamak istedim" (D5.). Öğrenciler yapmış oldukları çalışmalarda genellikle anlatmak istedikleri konuda ilk akla gelen imge ve renge yer vermişlerdir.

Kontrol grubu öğrencilerinden alınan yanıtlar şunlardır:

Afiş çalışmanızın öne çıkan özellikleri nelerdir?

"Afiş çalışmamda görseli tipografi şeklinde oluşturmuş olmam öne çıkarmıştır" (K9).

Yapmış olduğunuz afiş çalışmasını bir sanat grubuna dâhil ederseniz bu hangi sanat grubu olur?

"Empresyonist sanat grubu içerisinde, dâhil edebilirim" (K9).

Bu sanat grubundan nasıl etkilendiniz?

"Empresyonistlere göre sanatçı doğrudan doğruya gerçeği değil, gördüklerinin kendisinde uyandırdığı duygu ve düşünceleri ele almaları etkilemiştir" (K9).

Çalışmalarınızı hazırlarken (renklerin canlılığı, gündelik nesneleri içeriyor olması, kolaj ve asamblaj vd.)dikkat ettiniz mi?

"Evet dikkat ettim" (K9).

Nelere dikkat ettin açıklar mısın?

"Çalışmam siyah ve gri ağırlıklı olduğu için koyu tonlarla derinlik sağlamaya çalıştım foto blok üzerine yapışacağından çalışmam olan kâğıdın gramajına dikkat ettim" (K9).

Afiş çalışmanızın öne çıkan özellikleri nelerdir?

"Çalışmada birçok renk bulunmaktadır. Gençlik denilince benim aklıma dünya insanları genç nüfus ve insan çeşitliliği geldiği için birçok rengi vurguladım. Dünya ve evreni de lacivert renkle vurguladım" (K2).

Yapmış olduğunuz afiş çalışmasını bir sanat grubuna dâhil ederseniz bu hangi sanat grubu olur?

"Renkli beneklerin kullanımına baktığımda çalışmam için Bauhaus diyebilirim ama sadeliği bakımından düşünürsek minimalde denebilir" (K2).

Bu sanat grubundan nasıl etkilendiniz?

"Minimalizm' in sadeliği Grafik Tasarım için uygun bir akım olduğunu düşünüyorum. Bunun için eserimde de bu etkiyi görebilirsiniz. Bauhaus' un düzeni de çalışmamda yuvarlak noktalarla ortaya çıkıyor" (K2).

Çalışmalarınızı hazırlarken (renklerin canlılığı, gündelik nesneleri içeriyor olması, kolaj ve asamblaj vd.) dikkat ettiniz mi?

"Hayır dikkat etmedim ve yer vermedim" (K2).

Sizce Grafik Tasarım Derslerinde, çalışmalarınızda en iyi anlatabileceğiniz sanat grubu (akımları) nedir?

"Sanat akımından minimal sanat akımını grafik dersine çok uygun buluyorum Bauhaus ve Foto Gerçekçilikte grafiğe uygun bugün Postmodernleşmiş bir sanat olduğu için aslında çok fazla akımın etkisi bir arada da verilebiliyor diye düşünüyorum" (K2).

Afiş çalışmanızın öne çıkan özellikleri nelerdir?

"Hazırlamış olduğum afiş çalışmamın ana temasını gençlik vurgusu oluşturmaktadır. Bu vurgu Mustafa Kemal Atatürk'ün en büyük eserim olarak adlandırdığı "gençlik" çerçevesinde şekillenmektedir. Gençliğe iletilmek istenen mesaj Atatürk portresinin üzerine yerleştirilmiş, portredeki göz imgesi belirginleştirilerek okuyucuya daha güçlü bir mesaj verilmek istenmiştir" (K3).

Yapmış olduğunuz afiş çalışmasını bir sanat grubuna dâhil ederseniz bu hangi sanat grubu olur?

"Yapmış olduğum çalışmayı Minimalizm sanat grubuna dâhil edebilirim. Vermek istediğim mesajı en kısa yolla ve en net bir şekilde izleyiciye aktarmaktı hedefim" (K3).

Bu sanat grubundan nasıl etkilendiniz?

"Minimalizm benim için çok önemlidir. Hayatımın her alanında da minimal olmayı tercih ediyorum. Az ve öz olmalı her şey. Bunun için eserimde de bu etkiyi görebilirsiniz. Atatürk, gençliğe anlatmak istediği her şeyi o bakışlarıyla izah etmiştir. Üzerine yazılan gençliğe hitabet sözleri ise destekler niteliktedir" (K3).

Çalışmalarınızı hazırlarken (renklerin canlılığı, gündelik nesneleri içeriyor olması, kolaj ve asamblaj vd.) dikkat ettiniz mi?

"Hayır, çalışmam da verilen hiçbir maddeyi kullanmadım. İhtiyaç duymadım kolaja ya da gündelik nesnelere. Anlatmak istediğimi net tuttum" (K3).

Afiş çalışmanızın öne çıkan özellikleri nelerdir?

"Yapılmış olan çalışmada gücü, atikliği ve dayanıklılığı ile bilinen at teması üzerinde gençlik imgesiyle beraber verilmeye çalışılmıştır. Çalışmada birlikten kuvvet doğar yazısındaki kuvvet kelimesi hem kırmızı ile yazılmış hem de belirgin olarak vurgulanmış; bununla birlikte iki tane at süren genç kompozisyonun tamamlanması açısından birlikte verilmiştir. Çalışma; gençliğe iletilmek istenen temenni ile bitirilmiştir" (K5).

Yapmış olduğunuz afiş çalışmasını bir sanat grubuna dâhil ederseniz bu hangi sanat grubu olur?

"Yapmış olduğum bu çalışmayı Fütürist sanat akımına dâhil ederdim" (K5).

Bu sanat grubundan nasıl etkilendiniz?

"Fütürizm beni her zaman etkilemiştir. Eserlerimin çoğunda da hız etkisi görülebilir. Koşan at figürü mesajımı tam iletmek için ve etkilendiğim sanat akımıyla ortak bir noktada buluşabiliyor" (K5).

Çalışmalarınızı hazırlarken (renklerin canlılığı, gündelik nesneleri içeriyor olması, kolaj ve asamblaj vd.) dikkat ettiniz mi?

"Eserim de özellikle renklerin canlılığına fazlasıyla dikkat ettim. Çalışmada kırmızı renk ile yazılmış "kuvvet" buna en güzel örnektir. Ayrıca ana temada da at üzerinde ki jokey de bu kırmızıyı gözün devamlılığı sağlayabilmesi için kullandım. Diğer gündelik nesne, kolaj veya asamblajı eserimi oluştururken hiç düşünmedim" (K5).

Afiş çalışmanızın öne çıkan özellikleri nelerdir?

"Yapmış olduğum afiş çalışmamda Türkiye Cumhuriyeti'nin temellerinin atıldığı I. Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhuriyetin en büyük savunucusu olarak nitelendirilen gençlik imgesi beraber harmanlayarak kullanılmıştır. Çalışmanın üzerine yerleştirilen Atatürk'ün vecizesi çalışmayı soyut anlamda daha da güçlendirmiş, okuyucuya verilmek istenen mesaj pekiştirilmiştir" (K6).

Yapmış olduğunuz afiş çalışmasını bir sanat grubuna dâhil ederseniz bu hangi sanat grubu olur?

"Bu çalışmayı Ekspresyonizm sanat grubuna dâhil ederdim. Verilen gençlik teması eşliğinde en güzel dışavurumun bu şekilde ifade edilebileceğini düşünüyorum. Gençliğe verilen mesaj da Atatürk'ün kısa bir vecizesiyle tam olarak ifade edilmiştir" (K6).

Bu sanat grubundan nasıl etkilendiniz?

"Bu sanat grubundan çalışmamda koyu renkler konunun ağırlığını ifade etmesi açısından önemlidir. Bu tema hakkında Atatürk'ü ve onun çok güvendiği gençliğini nasıl dışavurumcu bir şekilde anlatacağım sorusuna bu eser cevap niteliğinde gelişmiştir" (K6).

Çalışmalarınızı hazırlarken (renklerin canlılığı, gündelik nesneleri içeriyor olması, kolaj ve asamblaj vd.) dikkat ettiniz mi?

"Hayır, çalışmamı hazırlarken hiç birine dikkat etmedim. Bu verilen maddelere dikkat etseydim ortaya milli değerleri yüksek veya etkileyici bir çalışma çıkmazdı. Canlı renkler veya gündelik nesneler, yapılan eserin gidişatını tamamen değiştirirdi" (K6).

Sizce Grafik Tasarım Derslerinde, çalışmalarınızda en iyi anlatabileceğiniz sanat grubu (akımları) nedir?

"Çalışmalarımı en iyi anlatabildiğim sanat akımı ekspresyonizmdir. Kendimi en iyi bu sanat akımıyla ifade edebiliyorum. Söyleyemediklerimi eserlerimle ifade etmek benim için vazgeçilmezdir" (K6).

Öğrencilerin, çoğunlukla Pop Sanat'ın Grafik Tasarım Dersleri üzerinde etkisinin olduğunu kabul ettikleri görülmektedir. Çalışmalarını değerlendirirken, modern sanat akımları ve hareketleri hakkında bilgi sahibi oldukları gözlemlenmiştir. Özellikle deney grubu öğrencileri popüler kültüre değinmişlerdir. Öğrenciler çalışmalarında her zaman Pop Sanatta görülen kavramları kullanmadıklarını, vermek istedikleri mesaj doğrultusunda bir tasarım yaptıklarını ancak gerekli gördükleri yerde Pop Sanatta yer verdiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca öğrenciler kendi çalışmalarını, yalnızca tasarım ilkelerini göz önünde bulundurarak değil, aynı zamanda eleştirel düzeyde yorumlayarak değerlendirmişlerdir.

Parlak (2012)' ın belirtmiş olduğu üzere; Tasarım mesaja uygun olan objelerin gözü rahatsız etmeyecek şekilde bir araya getirilmesidir. Bir tasarımın güzel ve başarılı kabul edilmesi için, belirlemiş maddeleri ve örnekleri olan bir belge ya da kural bulunmamaktadır. Fakat uzun süre boyunca sanat adına yıllarını vermiş kişilerin başvurdukları yolları incelemek, beğenisi fazla olan tasarımlara göz atmak, insanları görsel anlamla etkileyecek şeyleri yakından takip etmek, sonucunda ortaya çıkan genel yargılar bulunmaktadır. Objeleri yakından tanımak ve mesaja uygun tasarım yapmak dikkat

edilmesi gereken en önemli husustur. Grafikte tek bir doğrunun olmadığını ve grafikçilerin işinin, sorulara en iyi cevabı verebilen tasarımlar yaratmak olduğunu vurgulamıştır.

Tepecik (2002)' e göre; Afiş üretim ve tüketim ilişkilerinde hakla bilgi vermenin yanı sıra sosyal, siyasal ve kültürel olayların halka ulaştırılmasında da önemli ve etkili bir rol üstlenmektedir. Öğrencilerin yapmış oldukları tasarımlar bilgi vermek ve tanıtım yapmak gibi bir görevle ilintili değildir, tam tersi kültürel ve güncel konuları içine almıştır. Dönemin sosyal olaylarından etkilenmişler ve milli değerleri vurgulamışlardır.

5.4.Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Dördüncü alt problem "Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin çalışmaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?" sorusuna cevap aramaktadır.

Tablo 9 incelendiğinde deney grubu öğrencilerinin son test puanlarının kontrol grubu son test puanlarından anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir ($p<0,05$). Diğer bir ifade ile Pop Sanat derslerinin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin çalışmalarında kontrol grubu öğrencilerinin çalışmalarına göre daha fazla Pop Sanat özellikleri görülmektedir ($U=8,50$; $p=0,002$; $p<0,05$).

Tablo 9

Deney ve Kontrol Gruplarının Son Test Puanlarına İlişkin Man Whitney – U Testi Analiz Sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Deney Grubu	10	14,65	146,50	8,50	0,002
Kontrol Grubu	10	6,35	63,50		

Kaygusuz (2007) "Pop Sanat'ın Günümüz Basılı Reklamları ve Öğrenci Çalışmalarına Etkisi" isimli tezinde, Pop Sanat'ın Grafik eğitimine de etkisi olduğu, ancak tasarımlarda Pop Sanat imgelerinin kullanılmasının tek başına başarıyı getiremeyeceği, grafik ve estetik bir görünüm için Grafik Sanatının önemli öğelerinin de göz ardı edilmemesi gerektiği bir gerçektir ifadesini kullanmıştır. Araştırmada deney grubu puanlarının, kontrol grubu puanlarına göre istatistiksel olarak yüksek olması, araştırmanın Kaygusuz'un sonucunu ile doğru orantıda olduğunu göstermektedir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1.Sonuçlar

Bu araştırmada, "Pop Sanat'ın Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalında eğitim gören öğrencilerin grafik derslerine yansımaları nedir?" sorusuna cevap aramış ve öğrencilerden bir afiş tasarımı yapmaları istenmiştir. Daha sonra öğrencilerle görüşmeler yapılmış ve onların Pop Sanat hakkında görüşleri alınmıştır. Öğrencilerden çalışmalarını sanat akımları açısından değerlendirmesi istenmiş, Grafik Tasarım Dersine yönelik değerlendirme yapmaları sağlanmıştır.

Bu bölümde, deney ve kontrol grubu öğrencilerine uygulanan uygulama ve değerlendirme sonucu elde edilen bulgulara göre aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Deney grubu çalışmalarında çok görülen Pop Sanat özellikleri değerlendirildiğinde "renkler canlı ve göz alıcı", "kompozisyonlar hareketli", "aynı figürü aynı kompozisyonda farklı renklerde kullanmış veya tekrarlara gidilmiş" olması özelliklerinin kullanım oranı diğer Pop Sanat özelliklerine kıyasla en yüksek orana sahiptir. Deney grubu çalışmalarında az görülen Pop Sanat özellikleri değerlendirildiğinde "kolaj, asamblaj teknikleri", "popüler kavramlar veya imgelerin kullanımı", "kadın veya erkek imajı", "çıplaklık ve cinsellik" kavramlarını, "sanat tarihince önemsenmiş olan eseri değişikliğe uğratma", "(bengay) noktacıkları" gibi özelliklerin kullanımı diğer Pop Sanat özelliklerine kıyasla daha az olduğu görülmektedir. "Çizgi romanlar, karikatürler ve konuşma baloncukları", "tüketim maddeleri ve gündelik eşyalar kullanımı", "ünlüler ve gündem" özellikleri konu edinilmemiş ve hiç yer verilmemiş olan Pop Sanat özellikleri oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Kontrol grubu çalışmalarında görülen Pop Sanat özellikleri değerlendirildiğinde, Pop sanat özelliklerinin kullanılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Kontrol grubu çalışmalarına sadece 3 puan üzerinden yapılan değerlendirmelerle baktığımızda, bazı Pop Sanat özelliklerinin

kullanımı fark edilmektedir. Kontrol grubu tasarımcılarının yapmış oldukları afişlerde işlevselliği ön planda tutmuş oldukları sonucuna varılmıştır.

2. Öğrenciler, Pop Sanat genel olarak renkliliğiyle ve popüler kültür imgeleriyle hatırlamaktadırlar. Pop Sanat'ın Grafik Tasarım Derslerinde etkisi olduğunu belirtmiş ve olumlu görüş bildirmişlerdir. Yapılan çalışmaların konusu ve yapıldığı dönem, verilmek istenen mesaj, yapılan tasarımda izlenen yöntemi etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Grafik Tasarım Derslerinde Deney grubu çalışmalarını en iyi anlatabilecekleri sanat akımı (grubu), sırayla Minimalizm, Bahusus, Realizm, Sembolizm sanat akımları olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kontrol grubu öğrencilerinde ise Minimalizm, Bahusus, Empresyonizm, Fütürizm ve Ekspresyonizm akımlarının Grafik Tasarıma uygun ve çalışmalarında kullanılabilir sanat akımları olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3. Grafik Tasarım Dersinde uygulanan Pop Sanata yönelik bilgiler verilmesi doğrultusunda, deney grubu öğrencilerinin çalışmalarını değerlendirmeleri konusunda, kontrol grubu öğrencilerine kıyasla görüşlerinin olumlu olduğu görülmektedir. Deney grubu öğrencilerinin yapmış oldukları çalışmaları kontrol grubu öğrencilerinden daha geniş bir perspektifte değerlendirebilmekte ve çalışmalarını bir sanat grubu dâhilinde yorumlamakta daha başarılı oldukları görülmektedir. Deney grubu öğrencilerinin çoğunluğu yapmış oldukları çalışmaları Pop Sanata benzerliği ile açıklamaktadır. Kontrol grubu öğrencileri ise çalışmalarını, gençlik konusunu gündemin etkisi ile ilişkilendirerek düşünmüşlerdir.

Deney grubu öğrencileri Pop Sanat üzerine kontrol grubuna kıyasla daha çok fikir beyan edebilmekte ve konuyu daha çok detaylandırabilmektedir. Ayrıca deney grubu öğrencileri, kontrol grubu öğrencilerine göre Pop Sanat'ın Grafik Tasarım Derslerinde daha çok kullanıldığını ileri sürmektedir.

4. Deney grubu öğrencilerinin son test puanlarının, kontrol grubu son test puanlarından anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir. Araştırmada elde edilen verilere göre deney grubu öğrencileri ile kontrol grubu öğrencilerinin çalışmaları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark oluşmuştur. Deney grubu öğrencilerinin çalışmaları kontrol grubu öğrencileri çalışmalarına kıyasla daha çok Pop Sanat özellikleri taşıdığı görülmüştür.

6.2.Öneriler

Ülkemizde Grafik Sanatı gitgide yükselen bir değer olmakla beraber, artan reklam ajansları, grafik ürünlerine duyulan ihtiyaç, birçok teknik bilgi ve donanıma sahip sanatçı ile Grafik Sanatı da hızla değişmektedir. Günümüz Grafik Sanatı fotoğraf, sinema-animasyon gibi alanlarla genişlemekte ve her geçen gün kendini yenilemektedir. Grafik Tasarım eğitimi alan öğrenciler bu imkânlardan sonuna kadar faydalanmalı, ürün ve hizmeti alıcısına ulaştırmada bir köprü görevi görmelidir. Toplumun estetik zevklerini göz önünde bulundurarak ihtiyaçlarını karşılamalıdır.

Fotoğrafın kullanılması ve tasarımların dijital ortamlarda yapılmasının alana oldukça kolaylık sağladığı bu dönemde, belli bir sanat akımına ve gruplara bağlı kalmaksızın özgün pek çok ürün ortaya konulabilir. Ancak Grafik Tasarım Derslerinde Pop Sanat'ın kitleler üzerindeki etkisi göz önünde bulundurulmalıdır. Bununla beraber popüler kültürün tümünü doğrudan kabullenmek yerine süzgeçten geçirerek, toplumun hassas olduğu ahlaki değerleri de göz önünde bulundurularak bir tasarım yapmanın önemi öğretilmelidir.

Yapılacak olan tasarımlarda konu ve ürünün önemi kadar, yapılacak olan bu tasarımın kitle kültürünün ayrılmaz bir parçası olduğu bilinmelidir. Pop Sanat'ın grafik eğitimine de etkisi olduğu açıktır, ancak tasarımlarda tüm Pop Sanat imgelerinin bir arada kullanımının uygun olmayacağı da bir gerçektir. Grafik Tasarım estetik bir görünüm ister ve bunun için Grafik Sanatının temel öğelerinin de göz ardı edilmemesi gereklidir.

Grafik Tasarımın yalnız uygulamadan ibaret olmadığı düşünülerek, yapılan çalışmaların sanatsal olmaktan uzaklaşmaması adına, uygulamanın yanında, bazen tekrara gitse de, teorik bilgiler artırılmalı ve anasanat atölye derslerinde gerekli düzenlemelere gidilmelidir.

Grafik Tasarım Derslerinde Pop Sanat ile ilgili güncel sanat çalışmaları takip edilmeli ve öğrenciler bilgilendirilmelidir. Bu alanda Grafik Tasarımcıların eserleri incelenerek alanda yapılmış çalışma örnekleri üzerinden öğrencinin tasarım gücü artırılmalıdır.

Öğrencilerin modern sanatları, sanatçıları ve yapıtlarını anlaması, bunları Grafik Tasarım Dersleri de uygulamasına yönelik bilinç ve farkındalık düzeylerini artırmak amacıyla, sadece resim alanında değil aynı zamanda grafik ve heykel alanında da bilgiler aktarılmalıdır. Ayrıca bu konuda izlenen yöntemler Güzel Sanatlar Fakültelerinde, Resim, Grafik ve Heykel anasanat atölyelerinde de uygulanabilmelidir.

KAYNAKLAR

Akad, A. (2008). *Popüler kültür ve pop sanat'ta yazı-imge birlikteliği*. (Yüksek Lisans Tezi). https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ sayfasından erişilmiştir.

Akalan, G. (2000). *Gravür*. İstanbul: Kaleseramik Sanat.

Aliçavuşoğlu, E. (2001). *Sanatı ve yaşamıyla Andy Warhol.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Altan, Ö. (1982). *Unknown Person* [Resim]. www.artsiv.com/sanatcilar/guncel-sanatci-kataloglari/ ozdemiraltan/ sayfasından erişilmiştir.

Antmen, A. (2009). *20. yy. Batı sanatında akımlar*. İstanbul: Sel.

Aral, N. (1999). Sanat eğitimi - yaratıcılık etkileşimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 15, 11- 17. http://dergipark.ulakbilim.gov.tr/hunefd/article/dıwland/5000048991/5000046311 sayfasından erişilmiştir.

Armağan, İ. (1983). *Bilimsel yöntem*. İzmir: Ticaret.

Artun, A. (Ed.). (2012). *Çağdaş sanatın örgütlenmesi*. İstanbul: İletişim.

Atan, U. (2012). Medya teknolojileri, kültür ve sanat eğitimi ilişkisi, *İdil,* 1, 4 / 1, (4).

Baki, A. Gökçek. T. (2012). Karma yöntem araştırmalarına genel bir bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi.* 11, 42 (001-021). http://dergipark.ulakbim.gov.tr/esosder/article/view/5000068527/5000063589 sayfasından erişilmiştir.

Bal, M. (1968). *Abbase Sultan* - Teaser Afiş Tasarımı [Resim]. http://www.sinematurk.com/film/1045-abbase-sultan/kunye/ sayfasından erişilmiştir.

Balcı, Y. B. (2010). *Estetik*. Ankara: Gündüz.

Becer, E. (1997). *İletişim ve grafik tasarım*.(1. Basım) Ankara: Dost.

Becer, E. (2008). *İletişim ve grafik tasarım*. (9. Basım) Ankara: Dost.

Becer, E. (2010). *Modern sanat ve yeni tipografi*. Ankara: Dost.

Becer, E. (2013). *İletişim ve Grafik Tasarım*. Ankara: Dost.

Bilgin, H. (1988). *Çağdaş teknoloji ve sanat*. Ankara: Güzel Sanatlar Fakültesi.

Blake, B. (1967). *Sgt. Peppers Heart Club's Band* [Painting]. Retrieved from http://math.mercyhurst.edu/~griff/sgtpepper/sgt.html

Bulut, İ. (2014). 21. Yüzyılda yeni teknolojilerin yarattığı sanat anlayışları ve görsel sanatlar öğretmeni yetiştiren kurumların eğitim programlarındaki yeri. *Eğitim Bilimleri Araştırma Dergisi Uluslararası E- Dergi*, 4(1), 117-132. http://ebadjesr.com/images/MAKALE_ARSIV/C4_OS1makaleler/EYFOR.07.pdf sayfasından erişilmiştir.

Bulut, Ü. (2001). Resim - İş öğretmenliği programlarında atölye çalışmalarının işlevi. *M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi,* 13, 79-86. http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:mUJFi_fEkGAJ:e-dergi.marmara.edu.tr/maruaebd/article/download/1012001635/1012001365+&cd=1&hl=tr&ct=clnk&gl=tr sayfasından erişilmiştir.

Buyurgan, S. ve Mercin, L. (2010). *Görsel sanatlar eğitiminde müze eğitimi ve uygulamaları.* V. Özsoy. (Ed.). *Kültür, sanat, uygarlık*. içinde (s.1-29). Ankara: Öncü.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, K. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri.* Ankara: Pegem.

Cumming, R. (2008). *Görsel rehberlerle sanat*. (A.I. Önal & A. Çetinkaya Çev.). İstanbul: İnkılap.

Çağdaş sanata varış 92|neo dada 3| Jasper Johns, Allan Kaprow (2016). http://blog.kavrakoglu.com/tag/jasper-johns/ adresinden erişilmiştir.

Çam, N. (1999*). İslam da sanat sanatta İslam*. Ankara: Akçağ.

Çepni, S. (2009). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Trabzon: Yazarın Kendisi.

Çokokumuş, B. (2013, Kasım). *Dijital görüntü estetiği içerisinde resim alanında yeni ifade biçimleri.* Sanat Tasarım ve Manipülasyon sempozyumunda sunulmuş bildiri, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

Demircan, F. (2009). *Görsel sanatlar eğitimi veren fakültelerdeki resim bölümü öğrencilerinin modernizm sonrası sanat akımları ve yapıtlarına yönelik farkındalık düzeyleri.* (Yüksek Lisans Tezi). https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ sayfasından erişilmiştir.

Doğançay, B. (2008). *Viva Che* [Resim]. http://www.dogancaymuseum.org/ sayfasından erişilmiştir.

Elmas, H. (2006). On dokuzuncu yüzyıldan günümüze özgürlük bağlamında sanat neydi, ne oldu. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Endüstrisi Dergisi*, 15, 281-294. http://dergisosyalbil.selcuk.edu.tr/susbed/article/view/578/558 sayfasından erişilmiştir.

Erkmen, B. (1984). *Dergi Kapağı* [Resim]. http://www.bek.com.tr/ sayfasından erişilmiştir.

Erkmen, B. (1993). *Afiş* [Resim]. http://www.bek.com.tr/ sayfasından erişilmiştir.

Erkmen, B. (2002). *Dergi Kapağı* [Resim]. http://www.bek.com.tr/ sayfasından erişilmiştir.

Erkmen, B. (2011). *Dergi Kapağı* [Resim]. http://www.bek.com.tr/ sayfasından erişilmiştir.

Eroğlu, Ö. (2006). *Resim sanat sözlüğü*, İzmir: Yorum Sanat ve Kitapçılık.

Ertel, M. (1960- 1965). *Afiş Tasarımları* [Resim]. http://vampsanat.blogspot.com.tr/2010/04/tanzimatin-ilanindan-cumhuriyetin.html sayfasından erişilmiştir.

Fehim, M. (1960). *Roman Kapağı* [Resim]. http://simurg.com.tr/tr-tr/urun/roman/23294/necla.aspx sayfasından erişilmiştir.

Foster, H., Krauss R., Yve-Alain. B., Buchloch. B.H.D. (2004). *Art since 1900 : modernism, antimodernism, postmodernism.* Londra: Thames & Hudson.

Genç, A. (1985*). Türkiye'de sanatın bugünü ve yarını.* 1. Ulusal Sanat Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri, H.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları 1, Ankara.

Güney, A. (2013). *Sosyal İçerikli kampanyalarda kullanılan basılı reklam materyallerin Grafik Tasarım açısından incelenmesi.* (Yüksek Lisans Tezi). https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ sayfasından erişilmiştir.

Gürman, A. (1967). *Montaj 4* [Resim]. http://transit.berkeley.edu/2011/wolbert/ sayfasından erişilmiştir.

Güvenç, S. (2011). Postmodern söylem ve popüler kültür kavramının semantik dönüşümü, *Journal Of Yaşar University.* 21(6) 3878-3889, http://dergipark.ulakbim.gov.tr/jyasar/article/view/5000066154/5000061660 sayfasından erişilmiştir.

Hamilton, R. (1956). *Günümüz evlerini bu kadar farklı ve çekici yapan nedir?* [Painting]. Retrieved from http://forum.adinisenkoy.org/showthread.php?3252-Richard-Hamilton

Heartney, E. (2008). *Sanat ve bugün*. (O. Akınhay. Çev.). İstanbul: Akbank Kültür ve Sanat Dizisi.

Hodge, Susie. (2011). *Gerçekten bilmeniz gereken 50 sanat fikri.* İstanbul: Domino.

Honkey, D. (1967). *Büyük atlayış* [Painting]. Retrieved from http://www.blank-mag.com/content/tanla/david_hockney_ciyim_sahsen._1401.aspx

Hulisi, İ. (1927- 1930). *Alfabe posteri* [Resim]. https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:%C4%B0hap_Hulusi_Alfabe.jpg sayfasından erişilmiştir.

Hulusi, İ. (1930). *Sigara Afişi* [Resim]. https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0hap_Hulusi_G%C3%B6rey sayfasından erişilmiştir.

İçmeli, M. (1985). *Türkiye'de sanatın bugünü ve yarını*. 1. Ulusal Sanat Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri, H.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları 1, Ankara.

İlk resimli basma kitabı, *Tarih-İ Hind-İ Garbi* [Resim]. http://www.loc.gov/rr/amed/guide/nes-publications.html sayfasından erişilmiştir.

İpşiroğlu, N., İpşiroğlu, M. (2011). *Sanatta devrim*. İstanbul: Hayalperest.

Johns, J. (1954-1955). *Three Flags* [Painting]. Retrieved from http://guitynovin.blogspot.com.tr/2010/06/chapter-33-pop-art.html

Johns, J. (1955). *White Flag* [Painting]. Retrieved from http://www.jasper-johns.org/white-flag.jsp

Karasar, N. (2000*). Bilimsel araştırma yöntemi- kavramlar, ilkeler, teknikler,* Ankara: Nobel.

Kaygusuz, B. (2007). *Pop Sanat'ın günümüz basılı reklamları ve öğrenci tasarımlarına etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ sayfasından erişilmiştir.

Keteci, H. F. ve Bilgili, C. (2006). *Yongaların Gizemli dansı görsel iletişim & Grafik Tasarımı.* İstanbul: Beta.

Ketizmen, A. (2013). Genel eğitimde güzel sanatlar ve grafik eğitimi ve ilişkili uzmanlık alanları, *Gefad / Gujgef,* 33(2), 431- 442.

Kınık, M. (2008). *İlk Türk Matbaası'ndan günümüze baskı tekniklerinin Türk Grafik Tasarım eğitimine yansımaları*. (Doktora Tezi). https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ sayfasından erişilmiştir.

Kıral, B., Kıral, E. (2011). Karma araştırma yöntemi (Mıxed Research Desıgn*). 2 nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications,* 27-29.

Koçak, N. (1979). *Doğal Harikalar Ya Da Fetiş Nesneler* [Resim]. http://www.sanatsayfasi.com/sanatci/nur-kocak sayfasından erişilmiştir.

Küçükahmet, L. (Ed). (2009). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Nobel.

Lichtenstein, R. (1963). *Whaam!* [Painting]. Retrieved from http://www.pixel77.com/the-influence-of-art-history-on-modern-design-pop-art/

Lichtenstein, R. (1977). *Figures in Landscape* [Painting]. Retrieved from http://www.pixel77.com/the-influence-of-art-history-on-modern-design-pop-art/

Lippard, L. R. (2001). *Pop Sanat.* Thames & Hudson, Londra.

Lynton, N. (1982). *Modern sanatın öyküsü.* (C. Çapan, S. Öziş Çev.). Ankara: Remzi.

Lynton, N. (2006). *Modern sanatın öyküsü*. (C. Çapan, S. Öziş Çev.). İstanbul: Remzi.

Maden, S. (1999). Cumhuriyetin renkleri, biçimleri. Ödekan. A. (Ed*). Grafik Sanatının Dünü, Bugünü.* (s.74-81). İstanbul: Bilanço 98.

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi (2007). http://www2.msgsu.edu.tr/msu/pages/211.aspx adresinden erişilmiştir.

Muraz, Ö. (2009). *Nur Koçak'ın Pop Sanat, Foto-Gerçekçilik, Feminist Sanat ve Posta Sanatı içerisinde incelenmesi.* (Yüksek Lisans Tezi). https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ sayfasından erişilmiştir.

Özdemir, F. (2011). *Türkiye'deki Resim-İş Eğitimi programların da okutulan Grafik Tasarım Derslerinin uygulanmasını etkileyen faktörler*. (Doktora Tezi) https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ sayfasından erişilmiştir.

Özdemir, F. Koca. B. (2013). Makine olarak Andy Warhol. *İdil*, 2,6,12, 239-253. http://www.idildergisi.com/makale/pdf/1357559472.pdf sayfasından erişilmiştir.

Paolozzi, E. (1947). *Zengin bir adamın oyuncağıyım* [Painting]. Retrieved from http://www.pixel77.com/the-influence-of-art-history-on-modern-design-pop-art/

Parlak, H. (2011). *Temel Grafik Tasarımı bilgisi*. İzmir: Ege Üniversitesi.

Pop Sanat Eğilimi (2015). http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,80265/pop-sanat-egilimi.html adresinden erişilmiştir.

Postmodern yaklaşımlar ve Bülent Erkmen (2016). http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,80299/postmodern-yaklasimlar-ve-bulent erkmen.html adresinden erişilmiştir.

Read, H. (2014). *Sanatın anlamı*. İstanbul: Hayalperest.

Sanat nedir? (2015). www.toplumdusmani.net/v2/sanat-nedir/3910-ekspresyonizm-disavurumculuk.pdf adresinden erişilmiştir.

Sanat sözlüğü (2015). Action painting http://sanatsozlugum.blogspot.com.tr/2011/09/action-painting.html adresinden erişilmiştir.

Sarıkavak, N. K. (2006). H.Ü. G.S.F. Grafik Bölümü`nde Yazı ve Tipografi Eğitimi. *Atatürk Üniversitesi Sanat Dergisi. Sayı 9.* http://e-dergi.atauni.edu.tr/ataunigsfd/article/view/1025003171 sayfasından erişilmiştir.

Selçuk, G. (2011). Postmodern söylem ve popüler kültür kavramının semantik dönüşümü, *Journal Of Yasar University*, 23(6) 3645-3659. http://journal.yasar.edu.tr/wp-content/uploads/2012/09/11_guven.pdf sayfasından erişilmiştir.

Smith, E. L. (2004). *20. Yüzyılda görsel sanatlar*. (E. Kılıç. Çev.). İstanbul: Akbank Kültür ve Sanat.

Soğuksu, N. (2015). *Pop Art'ın Grafik Tasarım üzerindeki etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Https://Tez.Yok.Gov.Tr/Ulusaltezmerkezi/ Sayfasından Erişilmiştir.

Sözen, M. Tanyeli. U. (2010). *Sanat kavram ve terimleri sözlüğü*. İstanbul: Remzi.

Şaylan, G. (2002). *Postmodernizm*. Ankara: İmge.

Tanrıöğen, A. (Ed). (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı.

Tansuğ, S. (2012). *Çağdaş Türk sanatı*. İstanbul: Remzi.

Taydaş, A. (2012). *Türk Mitolojisindeki sembollerin Grafik Sanatı Eğitimindeki yeri ve önemi.* (Yüksek Lisans Tezi). https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ sayfasından erişilmiştir.

TDK (t.y). *Güncel Türkçe Sözlük*. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts sayfasından erişilmiştir.

Tekindal, S. (Ed). (2011). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Pegem.

Tepecik, A. (2002). *Grafik Sanatlar.* Ankara: Detay.

THY reklamı. (1950*). Afiş Çalışması*, [Resim]. http://www.turkishairlines.com/images/Image/tarihce/1961b.jpg sayfasından erişilmiştir.

Tuğal, S. A. (2012). *Oluşum süreci içinde op art*. İstanbul: Hayalperest.

Turani, A. (2013). *Dünya sanat tarihi*. İstanbul: Remzi.

Turanlı, Ü. (2013). *Çağdaş Türk Resim Sanatın da Toplumsal Gerçekçilik sanat anlayışı (1940-1970) ve Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Öğretmenliği anabilim dalı'nda okuyan öğrencilerin resimlerine yansıması*. (Yüksel Lisans Tezi). https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ sayfasından erişilmiştir.

Türkiye'de Çağdaş Grafik Tasarıma toplu bakış (2016). http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,80298/turkiyede-cagdas-grafik-tasarima-toplu-bakis.html adresinden erişilmiştir.

Uçar, T. F. (2004). *Görsel iletişim ve Grafik Tasarım*. İstanbul: İnkılap.

Üstündağ, C. (2012). *Pop Sanat Akımının Postmodernizm ile ilişkisi ve tekstil modasına uyarlanması.* (Yüksek Lisans Tezi). https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ sayfasından erişilmiştir.

Warhol, A. (1962). *Gold Marilyn Monroe* [Painting]. Retrieved from http://www.pixel77.com/the-influence-of-art-history-on-modern-design-pop-art/

Warhol, A. (1968). *Campbell çorbaları* [Painting]. Retrieved from http://www.pixel77.com/the-influence-of-art-history-on-modern-design-pop-art/

Warhol, A. (1975). *Mick Jagger* [Resim]. http://www.pixel77.com/the-influence-of-art-history-on-modern-design-pop-art/ sayfasından erişilmiştir.

Warhol, A. (1976). *Kafatası* [Painting]. Retrieved from http://www.warhol.org/

Whitham, G. ve Pooke, G. (2013). *Çağdaş sanatı anlamak*. (T. Göbekçin. Çev.). İstanbul: Optimist.

Yeraltı, G. (2007). Türk Grafik Tasarımı kapsamında afiş tasarımının gelişimi. *Sosyal Bilimler dergisi*, 5/1, 37-51. http://www.arastirmax.com/system/files/dergiler/123831/makaleler/5/1/arastirmax-turk-grafik-tasarimi-kapsaminda-afis-tasariminin-gelisimi.pdf sayfasından erişilmiştir.

Yıldırım, A., Şimşek. H. (2008). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

Yıldız, E. M. (2012). *Görsel Sanatlar öğretmeni yetiştiren kurumlarda sanat eleştirisi disiplininin Baskıresim derslerine olan etkisi*. (Doktora Tezi). https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ sayfasından erişilmiştir.

Yılmaz, M. (2013). *Modernden Postmodern Sanat.* Ankara: Ütopya.

Yiğit, N. (2010). *Türk Resim Sanatının Grafik Tasarıma etkileri*. (Yüksek Lisans Tezi). https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ sayfasından erişilmiştir.

Yücel, E. (2013). *Kültürel Afişler* [Resim]. http://www.emrahyucel.com/tr/ sayfasından erişilmiştir.

Yücel, E. (t.y.). *Reklam Çalışması* [Resim]. http://www.emrahyucel.com/tr/ sayfasından erişilmiştir.

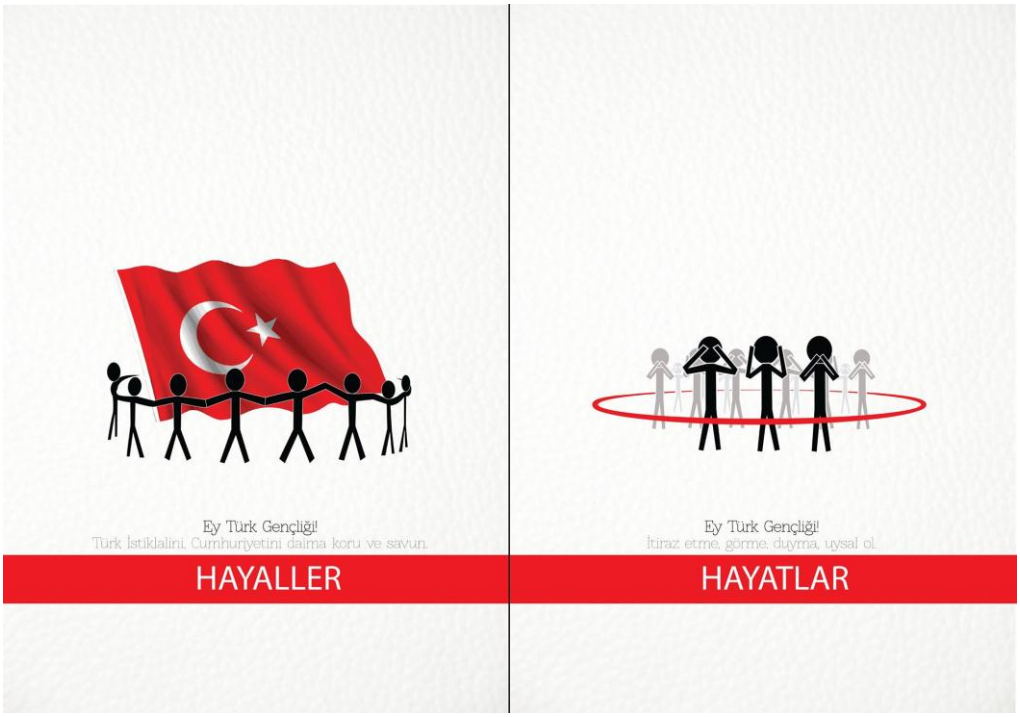
Zor, A. (2014). Modern Sanat akımlarının Grafik Tasarıma ve tipografinin doğuşuna etkisi. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi International Journal of Social and Economic Sciences,* 4 (1): 01-07. http://www.nobel.gen.tr/Makaleler/IJSES-Issue%201-e621d75f420845fcbfd56ff342912b2f.pdf sayfasından erişilmiştir.

EKLER

EK 1. Deney Grubu Çalışmaları

Şekil 31. D1

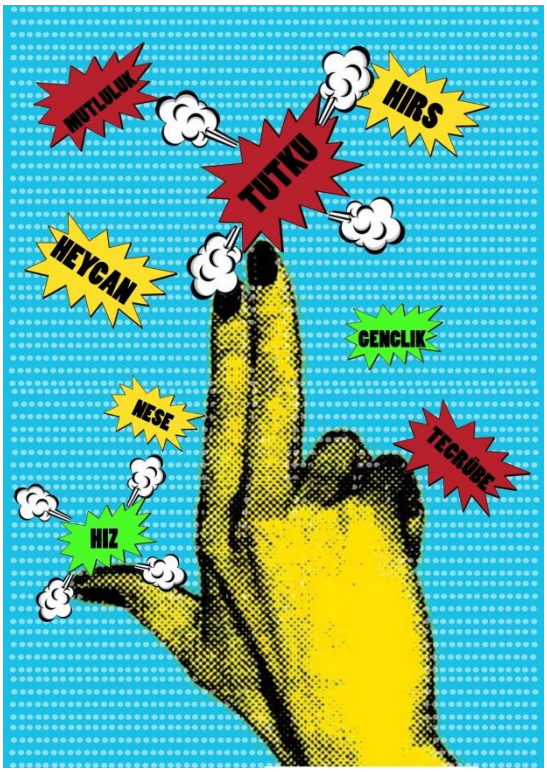
Şekil 32. D2

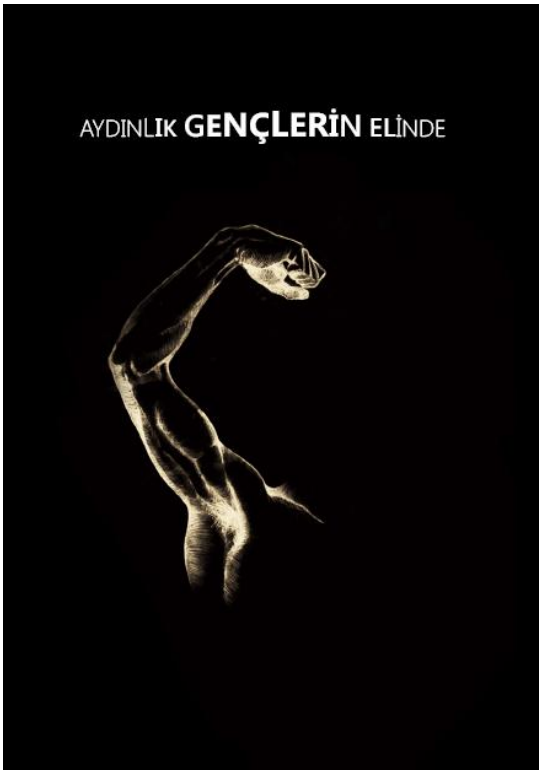
Şekil 33. D3

Şekil 34. D4

Şekil 35. D5

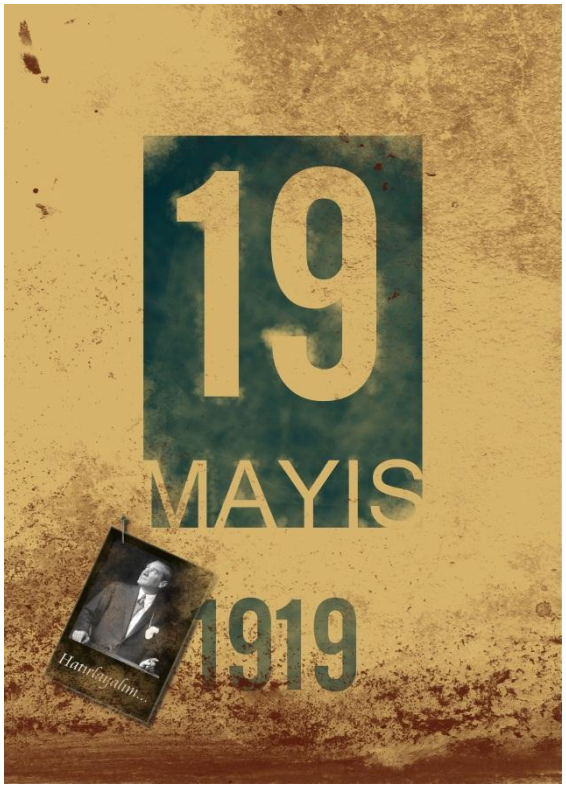
Şekil 36. D6

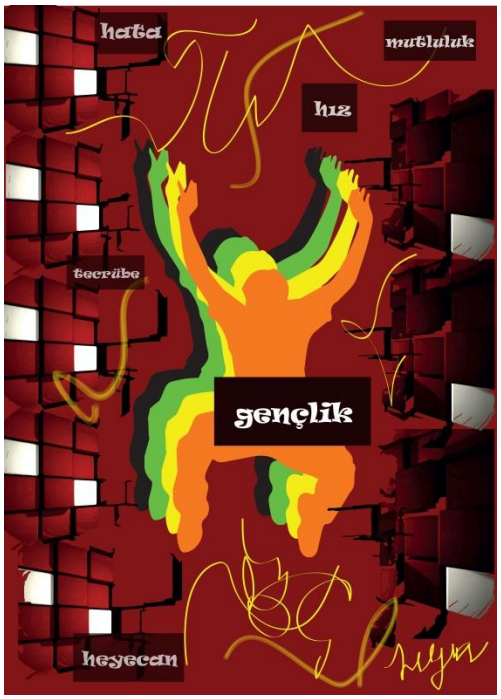
Şekil 37. D7

Şekil 38. D8

Şekil 39. D9

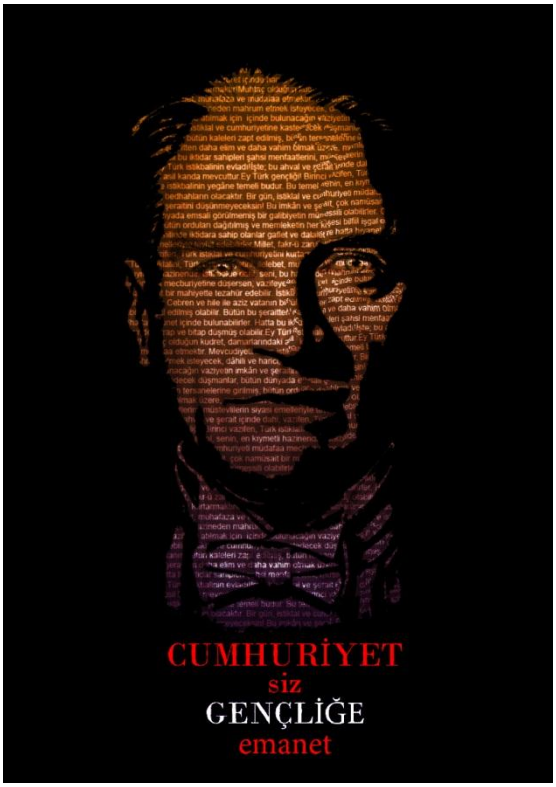

Şekil 40. D10

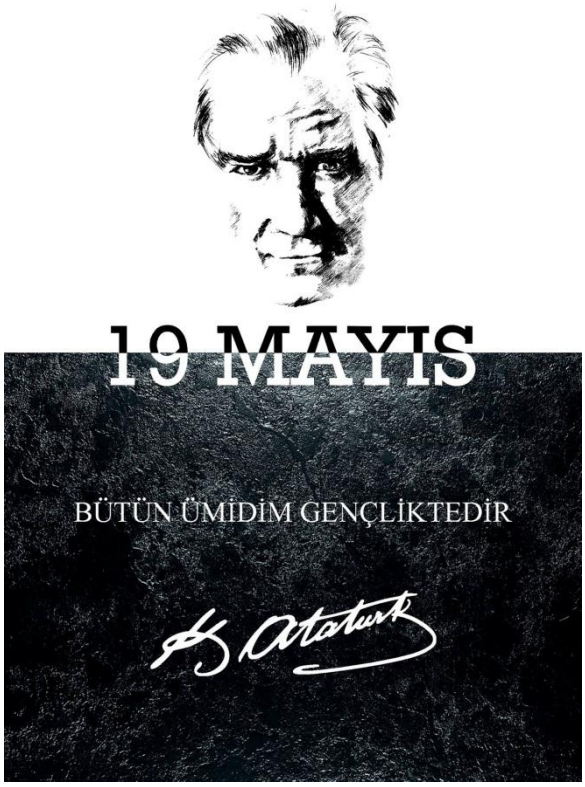
EK.2. Kontrol Grubu Çalışmaları

Şekil 41. K1

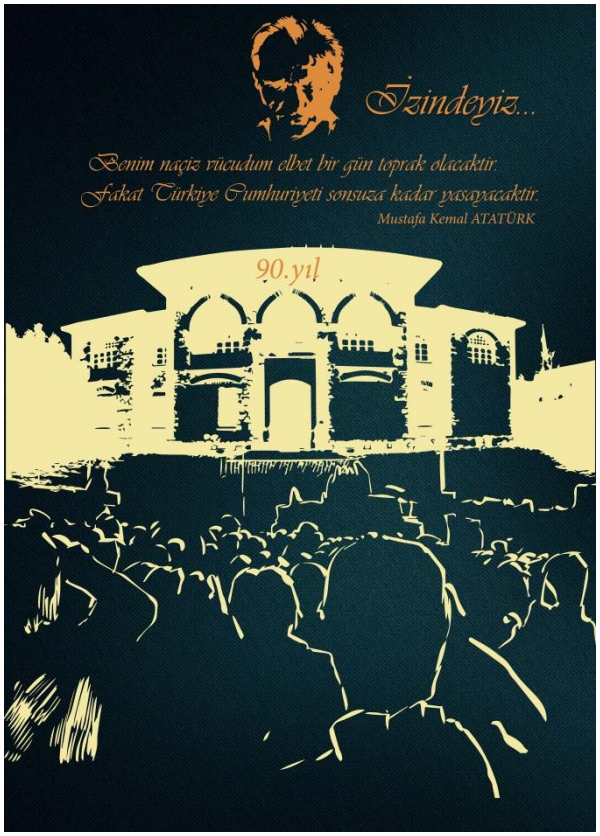
Şekil 42. K2

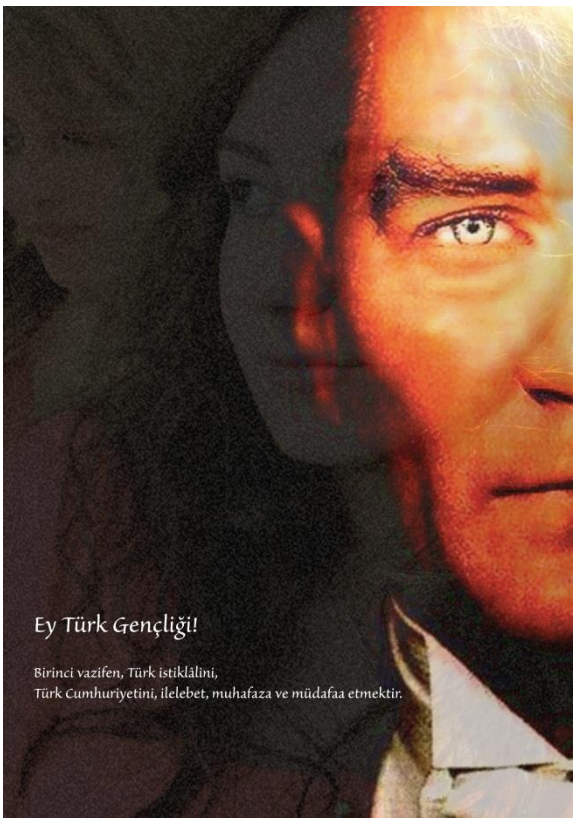
Şekil 43. K3

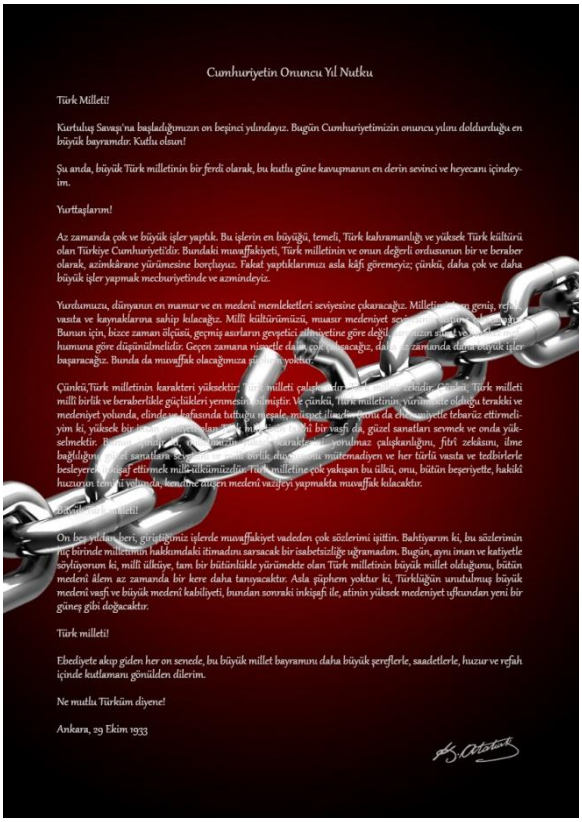
Şekil 44. K4

Şekil 45. K5

Şekil 46. K6

Cumhuriyetin Onuncu Yıl Nutku

Türk Milleti!

Kurtuluş Savaşı'na başladığımızın on beşinci yılındayız. Bugün Cumhuriyetimizin onuncu yılını doldurduğu en büyük bayramdır. Kutlu olsun!

Şu anda, büyük Türk milletinin bir ferdi olarak, bu kutlu güne kavuşmanın en derin sevinci ve heyecanı içindeyim.

Yurttaşlarım!

Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli, Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyeti'dir. Bundaki muvaffakiyeti, Türk milletinin ve onun değerli ordusunun bir ve beraber olarak, azimkârane yürümesine borçluyuz. Fakat yaptıklarımızı asla kâfi göremeyiz; çünkü, daha çok ve daha büyük işler yapmak mecburiyetinde ve azmindeyiz.

Yurdumuzu, dünyanın en mamur ve en medenî memleketleri seviyesine çıkaracağız. Milleti[illegible] geniş, refah vasıta ve kaynaklarına sahip kılacağız. Millî kültürümüzü, muasır medeniyet seviyesinin [illegible]. Bunun için, bizce zaman ölçüsü, geçmiş asırların gevşetici zihniyetine göre değil, [illegible]un süratli hükmüne göre düşünülmelidir. Geçen zamana nisbetle daha çok çalışacağız, daha kısa zamanda daha büyük işler başaracağız. Bunda da muvaffak olacağımıza şüphe [illegible] yoktur.

Çünkü,Türk milletinin karakteri yüksektir. Türk milleti çalışkandır. [illegible]cidir. Çünkü, Türk milleti millî birlik ve beraberlikde güçlükleri yenmesini bilmiştir. Ve çünkü, Türk milletinin yürümekte olduğu terakki ve medeniyet yolunda, elinde ve kafasında tuttuğu meşale, müsbet ilimdir. Onu da ehemmiyetle tebariz ettirmeliyim ki, yüksek bir [illegible] ve [illegible] bir vasfı da, güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir. [illegible] karakterinin [illegible] yorulmaz çalışkanlığını, fitrî zekâsını, ilme bağlılığını, [illegible] sanatlara [illegible] büyük cihanşümul mütemadiyen ve her türlü vasıta ve tedbirlerle besleyerek [illegible] ettirmek mille-tülkümüzdür. Türk milletine çok yakışan bu ülkü, onu, bütün beşeriyette, hakikî huzurun temin yolunda, kendine düşen medenî vazifeyi yapmakta muvaffak kılacaktır.

Büyük Türk milleti!

On beş yıldan beri, girişiğiniz işlerde muvaffakiyet vadeden çok sözlerimi işittin. Bahtiyarım ki, bu sözlerimin hiç birinde milletimin hakkındaki itimadını sarsacak bir isabetsizliğe uğramadım. Bugün, aynı iman ve katiyetle söylüyorum ki, millî ülküye, tam bir bütünlükle yürümekte olan Türk milletinin büyük millet olduğunu, bütün medenî âlem az zamanda bir kere daha tanıyacaktır. Asla şüphem yoktur ki, Türklüğün unutulmuş büyük medenî vasfı ve büyük medenî kabiliyeti, bundan sonraki inkişafı ile, atinin yüksek medeniyet ufkundan yeni bir güneş gibi doğacaktır.

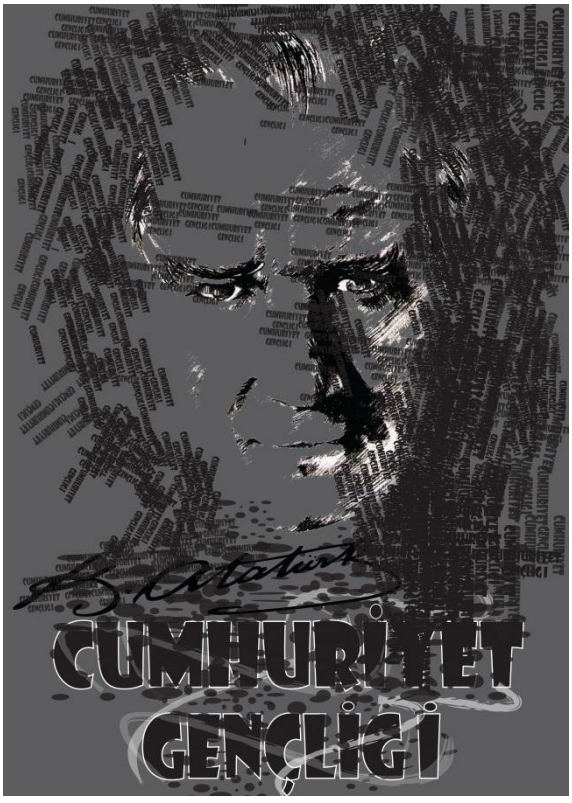
Türk milleti!

Ebediyete akıp giden her on senede, bu büyük millet bayramını daha büyük şereflerle, saadetlerle, huzur ve refah içinde kutlamanı gönülden dilerim.

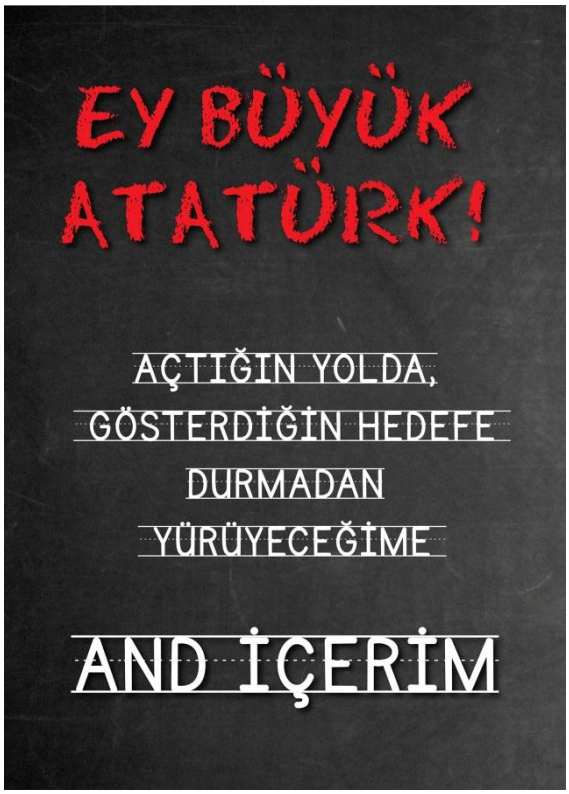
Ne mutlu Türküm diyene!

Ankara, 29 Ekim 1933

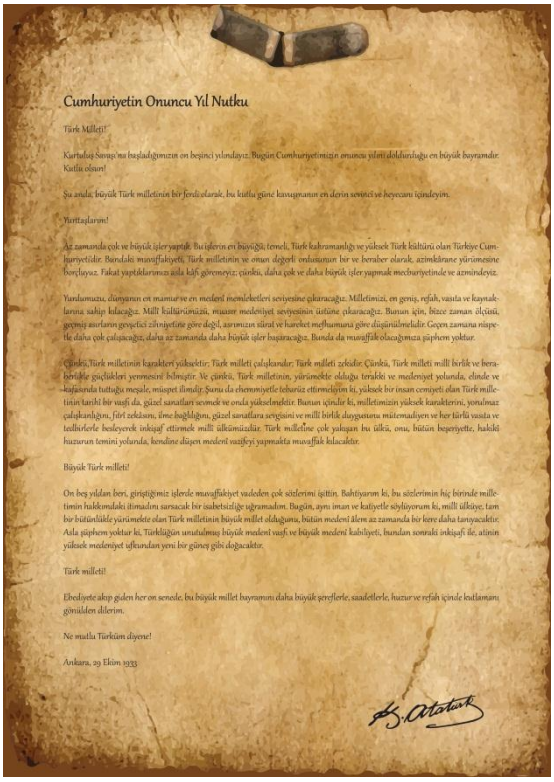
Şekil 47. K7

Şekil 48. K8

Şekil 49. K9

Cumhuriyetin Onuncu Yıl Nutku

Türk Milleti!

Kurtuluş Savaşı'na başladığımızın on beşinci yılındayız. Bugün Cumhuriyetimizin onuncu yılını doldurduğu en büyük bayramdır. Kutlu olsun!

Şu anda, büyük Türk milletinin bir ferdi olarak, bu kutlu güne kavuşmanın en derin sevinci ve heyecanı içindeyim.

Yurttaşlarım!

Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli, Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyetidir. Bundaki muvaffakiyeti, Türk milletinin ve onun değerli ordusunun bir ve beraber olarak, azimkârane yürümesine borçluyuz. Fakat yaptıklarımızı asla kâfi görmeyiz; çünkü, daha çok ve daha büyük işler yapmak mecburiyetinde ve azmindeyiz.

Yurdumuzu, dünyanın en mamur ve en medeni memleketleri seviyesine çıkaracağız. Milletimizi, en geniş, refah, vasıta ve kaynaklarına sahip kılacağız. Milî kültürümüzü, muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız. Bunun için, bizce zaman ölçüsü, geçmiş asırların gerçekçi zihniyetine göre değil, asrımızın sürat ve hareket mefhumuna göre düşünülmelidir. Geçen zamana nispetle daha çok çalışacağız, daha az zamanda daha büyük işler başaracağız. Bunda da muvaffak olacağımıza şüphem yoktur.

Çünkü, Türk milletinin karakteri yüksektir. Türk milleti çalışkandır. Türk milleti zekidir. Çünkü, Türk milleti milî birlik ve beraberlikte güçlükleri yenmesini bilmiştir. Ve çünkü, Türk milletinin, yürümekte olduğu terakki ve medeniyet yolunda, elinde ve karşısında tuttuğu meşale, müsbet ilimdir. Şunu da ehemmiyetle tebarüz ettirmeliyim ki, yüksek bir insan cemiyeti olan Türk milletinin tarihî bir vasfı da, güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir. Bunun içindir ki, milletimizin yüksek karakterini, yorulmaz çalışkanlığını, fıtrî zekâsını, ilme bağlılığını, güzel sanatlara sevgisini ve millî birlik duygusunu mütemadiyen ve her türlü vasıta ve tedbirlerle besleyerek inkişaf ettirmek millî ülkümüzdür. Türk milletine çok yakışan bu ülkü, onu, bütün beşeriyette, hakikî huzurun temini yolunda, kendine düşen medenî vazifeyi yapmakta muvaffak kılacaktır.

Büyük Türk milleti!

On beş yıldan beri, girişti̇ğimiz işlerde muvaffakiyet vadeden çok sözlerimi i̇ştin. Bahtiyarım ki, bu sözlerimin hiç birinde milletimin hakkındaki itimadını sarsacak bir isabetsizliğe uğramadım. Bugün, aynı iman ve kat'iyetle söylüyorum ki, millî ülküye, tam bir bütünlükle yürümekte olan Türk milletinin büyük millet olduğunu, bütün medenî âlem az zamanda bir kere daha tanıyacaktır. Asla şüphem yoktur ki, Türklüğün unutulmaz büyük medenî vasfı ve büyük medenî kabiliyeti, bundan sonraki inkişafı ile, atinin yüksek medeniyet ufkundan yeni bir güneş gibi doğacaktır.

Türk milleti!

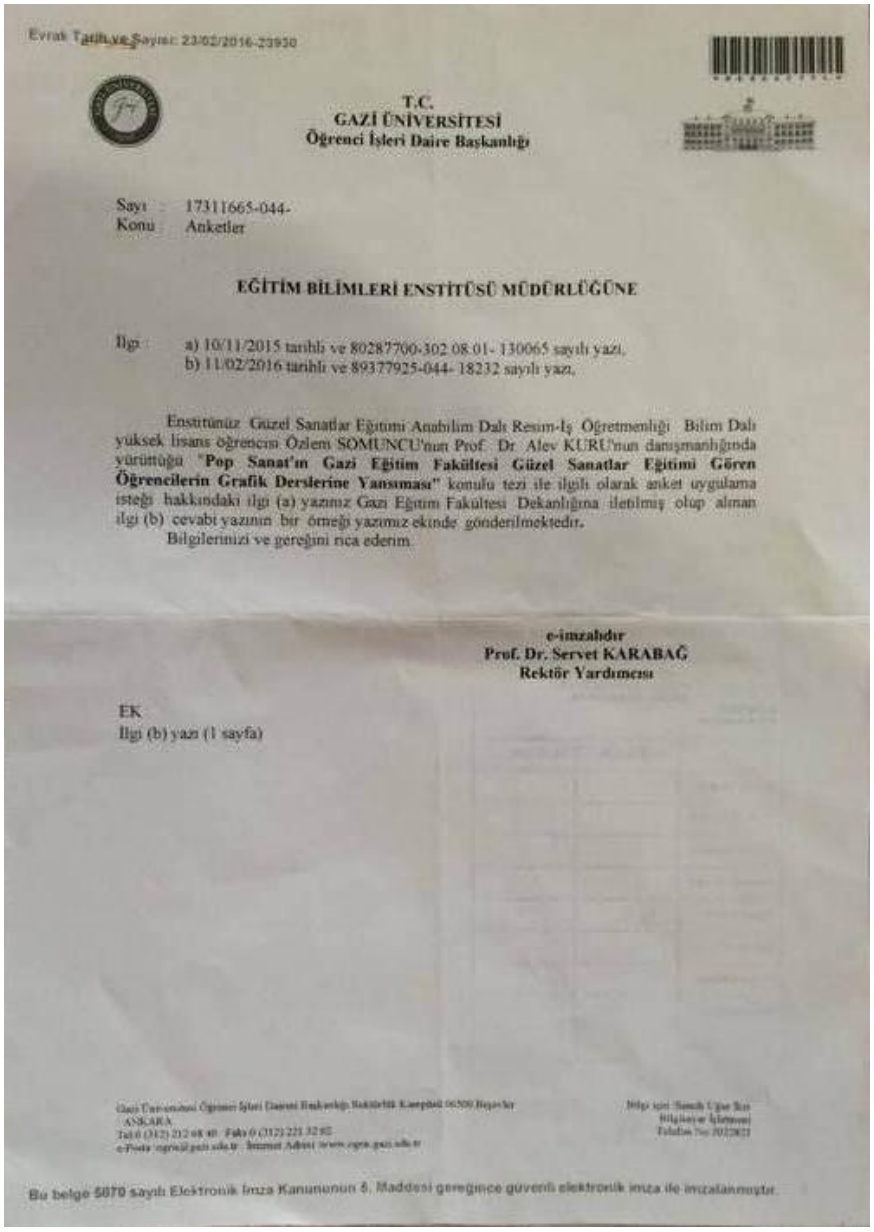
Ebediyete akıp giden her on senede, bu büyük millet bayramını daha büyük şereflerle, saadetlerle, huzur ve refah içinde kutlamanı gönülden dilerim.

Ne mutlu Türküm diyene!

Ankara, 29 Ekim 1933

Şekil 50. K10

EK.3. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Resim – İş Ana Bilim Dalı Uygulama İzin Belgesi

Evrak Tarih ve Sayısı: 23/02/2016-23930

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 17311665-044-
Konu : Anketler

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : a) 10/11/2015 tarihli ve 80287700-302.08.01- 130065 sayılı yazı,
b) 11/02/2016 tarihli ve 89377925-044- 18232 sayılı yazı,

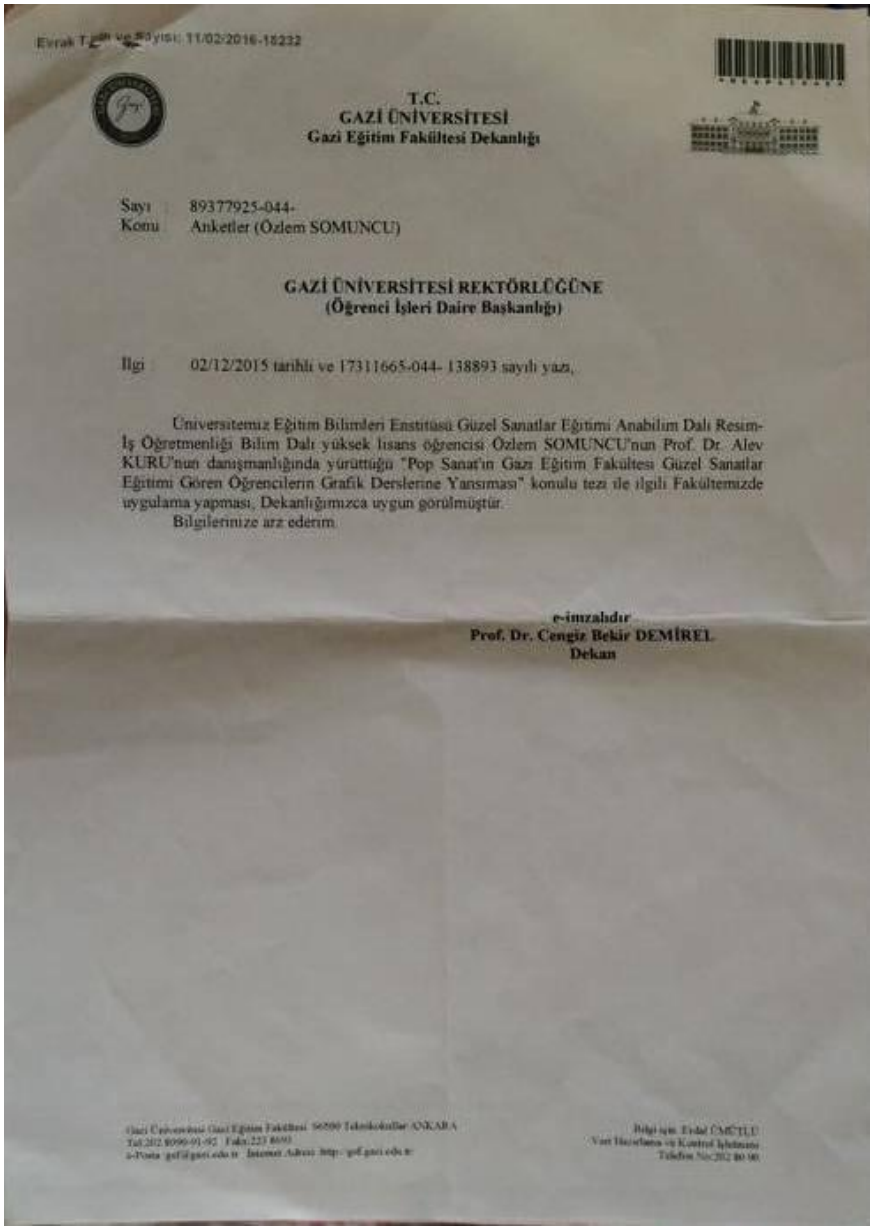
Enstitünüz Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Özlem SOMUNCU'nun Prof. Dr. Alev KURU'nun danışmanlığında yürüttüğü **"Pop Sanat'ın Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Gören Öğrencilerin Grafik Derslerine Yansıması"** konulu tezi ile ilgili olarak anket uygulama isteği hakkındaki ilgi (a) yazınız Gazi Eğitim Fakültesi Dekanlığına iletilmiş olup alınan ilgi (b) cevabi yazının bir örneği yazımız ekinde gönderilmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Servet KARABAĞ
Rektör Yardımcısı

EK
İlgi (b) yazı (1 sayfa)

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Evrak Tarih ve Sayısı: 11/02/2016-18232

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Gazi Eğitim Fakültesi Dekanlığı

Sayı : 89377925-044-
Konu : Anketler (Özlem SOMUNCU)

GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 02/12/2015 tarihli ve 17311665-044- 138893 sayılı yazı.

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Özlem SOMUNCU'nun Prof. Dr. Alev KURU'nun danışmanlığında yürüttüğü "Pop Sanat'ın Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Gören Öğrencilerin Grafik Derslerine Yansıması" konulu tezi ile ilgili Fakültemizde uygulama yapması, Dekanlığımızca uygun görülmüştür.
Bilgilerinize arz ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Cengiz Bekir DEMİREL
Dekan

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi 06500 Teknikokullar ANKARA
Tel:212 8090-93-92 Faks:223 8693
e-Posta: gef@gazi.edu.tr İnternet Adresi: http: gef.gazi.edu.tr

Bilgi için: Erdal ÇAĞTLU
Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni
Telefon No:212 80 90

EK 4. **Sanat Alanında Yapılmış Olan Karma Sanat Etkinliği Katılım Belgesi**

GAZİ GELECEKTİR...